

Jaarstukken 2023

Definitief 23 april 2024

Inhoud

1	Leeswijzer	4
2	Jaarverslag: managementsamenvatting	6
2.1	Algemene observaties	6
2.2	Financieel resultaat 2023	9
2.3	De belangrijkste resultaten per beleidsprogramma	12
3	Jaarverslag: Programmaverantwoording	16
3.1	Programma Waterkeringen en waterbewustzijn	16
3.2	Waterkwaliteit en biodiversiteit	20
3.3	Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	29
3.4	Waterketen en circulariteit	34
3.5	Financiën	41
3.6	Organisatie en bedrijfsvoering	50
4	Jaarverslag: Paragrafen	61
4.1	Ontwikkelingen, afwijkingen en incidentele baten en lasten	61
4.2	Financiering	62
4.3	Reserves en voorzieningen	65
4.4	Risico's en weerstandsvermogen	68
4.5	EMU-saldo	72
4.6	Waterschapsbelastingen	72
4.7	Bedrijfsvoering	72
4.8	Wet open overheid	76
4.9	Verbonden partijen	77
4.10	Wet normering topinkomens	78
5	Jaarverslag: Financiële overzichten investeringsprojecten	80
5.1	Investeringsuitgaven 2023 per programma	80
5.2	Gereedgekomen projecten	80
5.3	Restantkredieten	81
5.4	Projectenoverzichten verzamelkredieten	81
6	Jaarrekening: De exploitatierekening	82
6.1	Exploitatierekening naar programma's	82
6.2	Netto kosten per programma per hoofdtaak na doorbelasting overhead	82
6.3	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten	83
6.4	Exploitatierekening naar kostendrager	86
6.5	Belastingopbrengsten	87
6.6	Rechtmatigheid van de begroting	87
7	Jaarrekening: balans en toelichting	89
7.1	Balans per 31 december 2023	89
7.2	Waarderingsgrondslagen	90
7.3	Materiële vaste activa	92
7.4	Financiële vaste activa	92
7.5	Vorderingen, nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	93
7.6	Liquide middelen	95
7.7	Eigen vermogen	96
7.8	Voorzieningen	100
7.9	Vaste schulden met een looptijd van één jaar en langer	101
7.10	Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar	101
7.11	Overlopende passiva	102
7.12	Niet uit de balans blijvende verplichtingen	103
7.13	Gebeurtenissen na balansdatum	105
8	Bijlagen	106
8.1	Bijlage I: Geactiveerde projecten 2023	107

8.2	Bijlage II: Restantkredieten	108
8.3	Bijlage III: Verbonden partijen en andere samenwerkingsvormen	112
8.4	Bijlage IV: Overzicht Prestatie-indicatoren 2017-2023	116
8.5	Bijlage V: Kwijtschelding publieke schulden kindertoeslagaffaire	118
8.6	Bijlage VI: Subsidieverantwoording NPLG	119
8.7	Bijlage VII: Lijst met afkortingen	120
8.8	Bijlage VIII: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	122

1 Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken 2023 van het Hoogheemraadschap van Delfland. Deze bestaan uit twee delen:

1. het jaarverslag, dat bestaat uit de programmaverantwoording en de paragrafen.
2. de jaarrekening, die bestaat uit de exploitatierekening en de balans met toelichting.

Het jaarverslag is verdeeld over de hoofdstukken 2 tot en met 5. In hoofdstuk 2 vindt u de beleidsrealisatie op hoofdlijnen, een financiële analyse van het resultaat over 2023 en de gerealiseerde investeringsvolumes. In hoofdstuk 3 rapporteren we per programma over de realisatie van de doelen uit de begroting 2023 (die een afgeleide zijn van de bestuurlijke doelen). Verder laten we daarin de voortgang zien van de prestatie-indicatoren (PI's) en de voortgang en realisatie van de investeringen die daarbij horen, inclusief de overkoepelende thema's. Deze zijn als afzonderlijke programmalijn opgenomen. In hoofdstuk 4 zijn de (verplichte) paragrafen opgenomen. Hoofdstuk 5 gaat in op het verloop, de activering en de afronding van alle lopende investeringsprojecten.

De jaarrekening komt in hoofdstuk 6 en 7 aan bod. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de exploitatierekening, verdeeld naar programma's, kostendragers en de diverse soorten kosten en opbrengsten. In hoofdstuk 7 presenteren we de balans en de toelichting daarop.

In hoofdstuk 8 vindt u enkele bijlagen, waaronder de controleverklaring van de externe accountant over 2023.

Het jaarresultaat versus de bijgestelde begroting

In deze jaarstukken vergelijken we standaard het jaarresultaat over 2023 met de bijgestelde begroting 2023. Waar dat niet zo is, hebben we dat aangegeven. Afwijkingen van € 0,1 miljoen en meer hebben we verklaard. De bedragen in alle tabellen zijn keer € 1.000. Waar dat niet zo is, hebben we dat aangegeven.

De bijgestelde begroting 2023 bestaat uit de begroting 2023 plus:

- de begrotingswijziging uit de bestuursrapportage (Verenigde Vergadering (VV) september 2023);
- de technische wijzigingen die gedurende het jaar zijn doorgevoerd. Deze zijn altijd doorgevoerd:
 - binnen een programma (vanwege de rechtmatigheid van de begroting);
 - binnen een waterschapstaak.

De bedragen in de tabellen in de bestuursrapportage en in dit jaarverslag kunnen van elkaar verschillen. Dit komt doordat de bedragen in de bestuursrapportage keer € 1 miljoen zijn weergegeven en zo zijn afgerond dat alle optellingen kloppen. In onze financiële administratie zijn de begroting en alle mutaties daarop verwerkt volgens de vastgestelde wijzigingen.

In de tabellen worden kosten positief en opbrengsten negatief weergegeven. Een negatief resultaat betekent dus dat er meer opbrengsten zijn dan kosten.

Bestuurlijke behandeling van de jaarstukken

De auditcommissie in oprichting brengt over de jaarstukken 2023 een advies uit aan de VV. De dijkgraaf en hoogheemraden (D&H) legt in deze jaarstukken verantwoording af over zijn beleid en investeringen. Zij leggen de jaarstukken voor aan de VV om ze vast te stellen en goed te keuren. De VV doet dit op grond van artikel 104 van de Waterschapswet.

Publicatie

De jaarstukken 2023 worden door D&H ter inzage gelegd. Dit wordt openbaar bekendgemaakt. De jaarstukken worden digitaal gepubliceerd op www.hhdelfland.nl.

2 Jaarverslag: managementsamenvatting

Met dit jaarverslag verantwoorden we de realisatie van de begroting 2023. In 2023 eindigde de vorige bestuursperiode. Op 15 maart hebben de provinciale en waterschapsverkiezingen plaatsgevonden en op 29 maart is een nieuw algemeen bestuur geïnstalleerd.

2.1 Algemene observaties

In 2023 is een nieuwe bestuursperiode van 4 jaar gestart. Door de nieuw gekozen Verenigde Vergadering is in mei een dagelijks bestuur aangesteld, dat op basis van het coalitieakkoord 'Water voor mens en natuur. Een trendbreuk in waterbeheer.' aan het werk is gegaan.

De verbetering van de waterkwaliteit staat onder hoge druk en vanwege de urgentie is waterkwaliteit dan ook het meest concreet uitgewerkte onderdeel van het coalitieakkoord. Eind 2027 moet het watersysteem van Delfland aan de vereisten van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor de waterkwaliteit voldoen. Delfland werkt er hard aan om dit te bereiken, maar het risico dat de deadline van de KRW in 2027 niet gehaald gaat worden is in 2023 reëel geworden.

Aanvullend is een grotere en deels andere inspanning nodig, waarbij we blijven focussen op emissiebeperking en het aanleggen en versterken van waternatuur. Aanvullend hebben we echter nadrukkelijk het (nog meer) beïnvloeden van stakeholders in onze omgeving toegevoegd. Delfland kan de doelen op het gebied van waterkwaliteit niet alleen behalen. Dit betekent extra investeren in handhaving en het verder vormgeven van participatie. Maar we spreken ook veel nadrukkelijker alle partners van Delfland aan op hún verantwoordelijkheid voor een goede waterkwaliteit: medeoverheden, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld; we verwachten dat iedereen zijn verantwoordelijkheid pakt. Deze hogere ambities en te bereiken doelstellingen markeren een trendbreuk, die in 2023 is ingezet.

Naast het onderwerp waterkwaliteit zijn o.a. klimaatverandering en natuurlijk evenwicht in het coalitieakkoord opgenomen. De noodzaak van een trendbreuk is ook daarin gelegen. 2023 was het jaar waarin klimaatverandering een nog scherper gezicht heeft gekregen. Wereldwijd, ook in Europa, deden zich natuurrampen voor van ongekende omvang. Het was met een gemiddelde temperatuur van 11,8°C het warmste jaar ooit gemeten in Nederland. En met een landelijk gemiddelde neerslag van 1060 mm ook het natste jaar ooit, ondanks wederom een droge periode in de zomer.

Voor Delfland is dit niet zonder gevolgen gebleven. De intense neerslag begin november en de hoge waterstanden in december konden weliswaar in ons systeem worden opgevangen, mede door de uitzonderlijke sluiting van de Maeslantkering, maar onze buitendijkse gebieden hielden het niet volledig droog. Ook de droogte in de zomermaanden kon dit jaar het hoofd worden geboden, maar paste onmiskenbaar in de stijgende lijn die zich in de laatste jaren steeds sterker aftekent en in toenemende mate de beschikbaarheid van zoet water op de proef stelt. En met de verdroging, en de bijbehorende toenemende zoutindringing, zijn ook het grondwater en de biodiversiteit verder onder druk komen te staan.

Gelukkig is Delfland nog steeds een aantrekkelijke werkgever. Zowel onze maatschappelijk relevante opgaven als de inrichting en de inclusieve aard van onze organisatie zijn voor werkzoekenden aansprekende factoren gebleven om voor ons te kiezen.

Over de doelen van Delfland

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit zijn we in lijn met het coalitieakkoord begonnen om de verschillende programmalijnen die hiermee samenhangen onder één paraplu te

brengen. Hiermee intensiveren we de effectiviteit van ons beleid en van onze maatregelen en geven we de trendbreuk naar buiten een gezicht. Dat we daarmee in 2023 daadwerkelijk zijn begonnen, heeft onze omgeving in 2023 kunnen merken. Zo stond ons overleg met de glastuinbouwsector in 2023 in het teken van hun eigen verantwoordelijkheid voor een strenge naleving van de voorschriften en de gevolgen die kunnen optreden als ze daarin niet slagen. Onze handhavingsstrategie, die met ingang van 2023 risicogestuurd is, heeft daarin gedurende het jaar steeds meer het beoogde effect gekregen. We zijn daarbij moeilijke en ingrijpende maatregelen niet uit de weg gegaan, ook niet wanneer dit in de relatie met onze gebiedspartners tot stevige discussies leidde.

Met het oog op de klimaatverandering was er in 2023 alle reden om ons beleid en onze plannen voor de toekomst op orde te brengen, zoals de Langetermijnstrategie wateroverlast 'Wapenen tegen extreme neerslag', die in februari 2023 door de VV is vastgesteld. Op basis van deze strategie, en tegen de achtergrond van de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI die in oktober 2023 bekend werden, zijn we stevig op weg gegaan naar toekomstgerichte wateroverlastplannen, waarin we in 2024 en 2025 per specifiek deelgebied alle mogelijke oplossingsrichtingen in kaart brengen. Daarbij gaan we uit van de volgorde: vasthouden, bergen, afvoeren en het beperken van gevolgen. Zo ontstaat inzicht in maatregelen voor de korte termijn en wordt een perspectief geboden voor maatregelen voor de middellange en lange termijn (2050 en verder).

Op het gebied van de zuivering van afvalwater hebben we in 2023 een belangrijke stap gezet richting de vervanging van de AWZI De Groote Lucht. Met de gemeente Vlaardingen is een koopovereenkomst getekend voor de grond die nodig is voor een nieuwe installatie. Tot het moment in 2026 waarop de aankoop daadwerkelijk plaats vindt, bereiden wij ons voor om tot een ontwerp van een nieuwe AWZI te komen. In 2023 is de daarvoor benodigde projectorganisatie verder ingericht en zijn de eerste contouren van de nieuwbouw in kaart gebracht.

Over de omgeving van Delfland

De volgende ontwikkelingen hebben in 2023 een belangrijke invloed op het werk van Delfland gehad:

1. *Onzekerheid over prijzen en schaarste aan materialen*

De stijgende prijzen en de schaarste aan materialen waar bij het opstellen van de begroting 2023 rekening mee was gehouden, hebben zich gedurende het jaar enigszins gestabiliseerd. Met de energieopslag op het zuiveringstarief hebben we de hogere kosten voor energie kunnen opvangen.

2. *Toename van het risico op computercriminaliteit (cybercrime)*

Wereldwijd zien we een toename van het risico op computerhacks en andere vormen van ongewenste inbreuk op data en informatiesystemen. Bij Delfland konden we dit toenemende risico voldoende beperken door een effectieve werking van onze beveiligingsprocessen en procedures. Daarmee is wel opnieuw bevestigd dat hier sprake is van een 'ratrace'. We moeten blijven investeren in methoden en technieken om de kans dat het een keer misgaat zo klein mogelijk te houden. Gelukkig hebben onze investeringen tot dusverre rendement opgeleverd. In de periodieke audit voor alle waterschappen voor de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is Delfland conform planning in 2023 op niveau 3 uitgekomen. Maar gezien de bovengenoemde ontwikkelingen zullen we moeten blijven investeren om ook het volgende volwassenheidsniveau (BIO niveau 4) te realiseren.

3. *Toenemende krapte op de arbeidsmarkt*

De krapte op de arbeidsmarkt is in 2023 verder toegenomen. Gelukkig is Delfland een

aantrekkelijke werkgever gebleven en zijn we er in geslaagd om onze kritische functies voldoende bezet te houden. Dit is met name te danken geweest aan intensieve arbeidsmarktcampagnes en een gerichte werving en selectie, mede met hulp van het netwerk van onze bestaande medewerkers. Het aantal openstaande vacatures was met gemiddeld 50 over het gehele jaar ongeveer gelijk aan het voorgaande jaar. De inhuur die we mede ter compensatie daarvan hebben ingezet, is iets gedaald tot ca. 10% van onze formatie, hetgeen wij zien als een gezond percentage externe inhuur t.o.v. de eigen formatie.

4. *Vervuiling van het oppervlaktewater*

Een tweetal incidenten op het gebied van vervuiling van ons oppervlaktewater legden in 2023 de noodzaak bloot van een stevige invulling van onze rol als water(kwaliteits)beheerder. Pfos-verontreiniging in een sloot in het Forepark in Den Haag en overstorten van afvalwater van tuinbouwbedrijven uit een rioolwatersysteem in het Westland. In beide gevallen hebben we ondervonden hoe belangrijk het is om onze eigen systemen en gegevens op orde te hebben en andere instanties aan te spreken op hun verantwoordelijkheid in de keten van bron tot eindpunt. Wij kunnen het als Delfland niet alleen.

Over de mensen van Delfland

In 2023 is voor alle waterschappen en gelieerde organisaties het tweejaarlijkse medewerkersonderzoek gehouden. Voor Delfland zijn de uitkomsten van dat onderzoek zeer positief.

Medewerkers staan stevig achter de doelen van Delfland en Delfland wordt gewaardeerd als een goede werkgever waar mensen werk doen dat goed aansluit bij hun persoonlijke motivatie. De gemiddelde score op de vragen over de tevredenheid van medewerkers over Delfland als werkgever ligt op een 8. Daarmee scoren we fors hoger dan de voorgaande meting (7,2) en liggen we dicht tegen de top 3 van alle waterschappen aan.

Ook op het gebied van ziekteverzuim deden we het in 2023 goed: met een gemiddelde van 4,4% lagen we onder het voorgaande jaar (4,8%) en binnen de landelijke zogenoemde Verbaan-norm (4,6%).

Eén van de pijlers onder onze zorg voor de medewerkers is een veilige en gezonde werkomgeving. Zoals afgesproken hebben we in 2023 met het projectbureau niveau 3 behaald op de veiligheidscultuurladder. Daarmee liggen we op koers om in 2024 de hele organisatie naar dit niveau te brengen en voldoen we aan de ambitie die in de voorgaande bestuursperiode is geformuleerd.

Over de assets van Delfland

In 2023 hebben we verder gewerkt aan de verbetering van onze assets, en hebben we de sturing daarop steeds gestructureerder aangepakt.

In onze assetmanagementplannen hebben we de tactische planning voor onderhoud en vervanging in lijn gebracht met de operationele activiteiten. Voor het watersysteem is baggeren hiervan een van de belangrijkste. Tegen de achtergrond van de aanbevelingen van de Rekeningcommissie uit 2022 hebben we in 2023 een inhaalslag gemaakt op de eerder opgelopen achterstanden en hebben we voor de komende acht jaar nieuwe raamovereenkomsten gesloten met uitvoerders. Deze raamovereenkomsten zijn ingesteld op emissieloos werken in 2030. Deze activiteiten vonden parallel plaats aan de ontwikkeling van nieuw baggerbeleid, dat in de loop van 2024 bestuurlijk moet gaan worden vastgesteld.

In de waterketen zijn we in 2023 gestart met de bouw van de collectieve zuivering voor een deel van de glastuinbouwbedrijven in ons gebied. Deze collectieve zuivering gaat onderdeel uitmaken van onze waterzuiveringsinstallatie in Hoek van Holland, en zal in het voorjaar van

2024 opgeleverd worden. Daarmee komen we een afspraak na die een belangrijke rol speelt in het voldoen door de tuinbouwbedrijven aan de wettelijke verplichting tot voorzuivering van hun bedrijfsafvalwater.

Ook op de overige assetsystemen hebben we in 2023 het in de bestuursrapportage 2023 bijgestelde investeringsniveau gehaald dat nodig is voor de continuïteit van onze dienstverlening.

2.2 Financieel resultaat 2023

Exploitatieresultaat

Het exploitatiesaldo over 2023 bedraagt € 3,7 miljoen voordelig. In tabel 2.1 ziet u de realisatie over 2023 per programma.

Tabel 2.1 Vergelijking tussen het resultaat van 2023 en de bijgestelde begroting 2023 per programma

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkeringen en waterbewustzijn	27.185	27.291	26.871	27.892
Waterkwaliteit en biodiversiteit	11.308	13.525	13.129	11.747
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	40.933	43.662	46.133	46.407
Waterketen en circulariteit	101.181	117.678	121.199	118.077
Financiën	-233.874	-258.042	-261.158	-260.350
Organisatie en bedrijfsvoering	48.406	51.892	54.526	53.221
Resultaat voor bestemming	-4.860	-3.994	700	-3.005
Mutaties reserves	-4.105	3.994	-700	-700
Resultaat na bestemming	-8.965	0	0	-3.705

Afwijkingen in kosten en opbrengsten

Het resultaat over 2023 is opgebouwd uit € 2,3 miljoen aan hogere kosten en € 6,0 miljoen aan hogere opbrengsten. De grootste afwijkingen ($\geq$ € 0,5 miljoen) staan hieronder. In hoofdstuk 3 lichten we de afwijkingen vanaf € 0,1 miljoen per programma toe.

Opbrengsten

Afwijking	Saldo
Minder belastingopbrengsten zuiveringsbeheer	-1.434
Meer belastingopbrengsten watersysteem	3.992
Niet-begrote subsidies voor Wet open overheid en Nationaal Programma Landelijk Gebied	578
Hogere rentebaten schatkistbankieren door hoger saldo in schatkist dan verwacht	644
In rekening gebrachte uren 2022 en 2023 voor collectieve zuivering	964
Activeren van uren voor Waterzuivering De Vergulde Hand	705
Flinke inhaalslag gemaakt in achterstanden baggeren. Hierdoor ook meer in rekening gebracht bij gemeenten	802
Door afname coronabeperkingen in 2021 is de compensatie 2021 ook lager uitgevallen	-1.827
Overige afwijkingen < € 0,5 miljoen (bijvoorbeeld: detachering personeel, grensoverschrijdend afvalwater, onderhoudsbudget van Rijkswaterstaat voor overname stuwen)	1.541
Totaal hogere opbrengsten	5.965

Kosten

Afwijking	Saldo
Lagere personeelskosten door hoog aantal vacatures	-5.317
Meer kosten voor inhuur personeel om vacatures te vullen. Daarnaast extra inhuur voor uitvoeren activiteiten en hogere inhuurprijzen dan begroot	9.426
Vanwege krapte in het IV-segment op de arbeidsmarkt zijn we er door onderbezetting niet in geslaagd om in 2023 concrete plannen op te stellen voor de besteding van het meerjarige ontwikkelbudget	-988
Dotatie aan de voorziening wachtgeld om de toekomstige verplichtingen te kunnen opvangen	506
Door een nat najaar hadden we meer energiekosten dan verwacht	850
Bij het maaien hebben we minder maaisel hoeven af te voeren	-561
Naheffing Hoogwater beschermingsprogramma (HWBP) door prijsindexatie en hogere solidariteitsbijdrage	1.164
Tegenvallende ontwateringsresultaten hebben voor meer afvoer gezorgd en daardoor hogere transport- en verwerkingskosten	703
Delfluent heeft een hogere hoeveelheid afvalwater behandeld dan verwacht. Daarnaast zijn er rentekosten door de uitgestelde betalingen (door arbitrage). Samen leiden ze tot een overschrijding van de begrote kosten	1.404
De opbrengsten van verduurzamingsprojecten zijn lager dan begroot, waardoor Delfland een vergoeding van Delfluent ontvangt volgens een vaste verdeelsleutel. Dit leidt tot een lagere bijdrage in de kosten	-776
Correctie aangifte vennootschapsbelasting (Vpb) door ondernemingsactiviteiten	-500
Overige afwijkingen < € 0,5 miljoen (bijvoorbeeld: lagere bijdrage Regionale Belastinggroep (RBG), lagere kapitaallasten, eenmalige bijdrage renovatie gemaal Slauerhofflaan)	-3.651
Totaal hogere kosten	2.260

Exploitatieresultaat per taak

In onderstaande tabel ziet u het exploitatieresultaat van € 3,7 miljoen uitgesplitst per taak. Hieruit blijkt dat de taak watersysteembeheer een resultaat heeft behaald van € -5,1 miljoen, terwijl de taak zuiveringsbeheer een resultaat laat zien van € 1,4 miljoen.

Tabel 2.2 Vergelijking tussen het resultaat van 2023 en de bijgestelde begroting 2023 voor de taak watersysteem

Watersysteem	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Totaal kosten	125.335	123.507	129.148	130.838
Belastingopbrengsten	-124.722	-124.061	-126.773	-128.729
Kwijtscheldingen	4.645	6.541	6.300	4.317
Oninbaarverklaringen	1.008	917	1.169	1.116
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-4.183	-2.481	-4.890	-7.654
Totaal opbrengsten	-123.252	-119.085	-124.193	-130.950
Resultaat voor bestemming	2.083	4.422	4.955	-112
<i>Mutaties reserves begroot</i>				
Algemene reserve vrij besteedbaar	-	-698	23	23
Tariefdeempingreserve watersysteem	-8.913	-3.725	-3.725	-3.725
Reserve kostenegalisatie watersysteem	-2.635	-	-1.253	-1.253
Resultaat na bestemming	-9.465	0	0	-5.066

Tabel 2.3 Vergelijking tussen het resultaat van 2023 en de bijgestelde begroting 2023 voor de taak zuiveringsbeheer

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Totaal kosten	150.095	170.509	171.841	172.411
Belastingopbrengsten	-126.246	-150.498	-150.967	-148.452
Kwijtscheldingen	8	0	0	2
Oninbaarverklaringen	2.075	2.008	2.480	1.295
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-32.876	-30.436	-27.609	-28.149
Totaal opbrengsten	-157.038	-178.926	-176.095	-175.305
Resultaat voor bestemming	-6.943	-8.417	-4.254	-2.893
<i>Mutaties reserves begroot</i>				
Algemene reserve vrij besteedbaar	-	-698	-7.930	-7.930
Reserve Harnaschpolder	5.214	5.214	5.214	5.214
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	-	-3.100	-30	-30
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer	-515	-	-	0
Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer	2.744	7.000	7.000	7.000
Resultaat na bestemming	500	0	0	1.361

Investeringsen

De oorspronkelijke begroting 2023 ging uit van € 46,7 miljoen aan investeringen. Dit bedrag is in de bestuursrapportage 2023 aangepast naar € 26,8 miljoen vanwege de (her)planning van activiteiten, de voortgang van aanbestedingstrajecten, de samenwerking met partijen in de omgeving en prijseffecten. Het verschil van € 19,9 miljoen wordt vooral verklaard door lagere investeringsuitgaven in de programma's:

- waterketen: € 11,5 miljoen, inclusief Waterzuivering De Vergulde Hand;
- waterveiligheid: € 6,3 miljoen;
- waterkwaliteit: € 2,0 miljoen.

De realisatie in 2023 is uiteindelijk € 26,5 miljoen geworden. Hiermee blijven we € 0,2 miljoen onder de begroting. Per programma zijn de afwijkingen groter. Die lichten we in hoofdstuk 3 verder toe.

Tabel 2.4 Investeringsuitgaven in 2023 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2023

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkeringen en waterbewustzijn	5.885	15.278	9.000	10.026
Waterkwaliteit en biodiversiteit	1.368	3.618	1.600	1.399
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	3.767	6.000	6.000	6.738
Waterketen en circulariteit	6.333	20.304	8.800	7.828
Organisatie en bedrijfsvoering	143	1.500	1.350	461
Eindtotaal	17.496	46.700	26.750	26.452

2.3 De belangrijkste resultaten per beleidsprogramma

De werkzaamheden van Delfland zijn onderverdeeld in zes programma's. Hieronder geven we per programma een korte samenvatting van de belangrijkste resultaten.

Programma Waterkeringen en waterbewustzijn

We zorgen voor toekomstbestendige waterkeringen, zodat mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren in ons werkgebied.

- In 2023 hebben we de hoogte en stabiliteit van alle regionale waterkeringen gecontroleerd. Daarbij hebben we geen gebreken gevonden die een direct gevaar vormden voor de veiligheid.
- Van de primaire en regionale waterkeringen voldoet 87% aan de normen. De Delflandsedijk tussen Hoek van Holland en Maassluis voldoet nog niet. Daarom zijn we voor die dijk in 2023 gestart met een ingangstoets. Dat is een eerste stap om dit project opgenomen te krijgen in het landelijke HWBP.
- In 2023 waren we met 28 projecten bezig om onze waterkeringen te verhogen en te versterken, waarvan er 3 volledig zijn afgerond (in totaal 12 kilometer). We zijn in 2023 bovendien efficiënter gaan werken, waardoor we ook de komende jaren voldoende projecten kunnen uitvoeren.
- Op meerdere plaatsen in ons werkgebied worden waterkeringen beschadigd door gravende honden. We zijn in 2023 een proef gestart om deze graafschade te verminderen zonder meteen repressief op te treden. Daarnaast hebben we in 2023 het onderhoud van alle bomen op onze waterkeringen geïnspecteerd, zodat we weten welke maatregelen we in 2024 moeten treffen.
- Doordat we onze waterkeringen anders zijn gaan maaien, is het oppervlakte bloemrijke dijken toegenomen tot 73 hectare. Dit is gunstig voor de biodiversiteit. Het maaisel wordt bovendien circulair hergebruikt binnen het gebied.
- In 2023 hebben we in totaal 1856 muskusratten gevangen. Dit aantal blijft naar verwachting nog enige tijd hoog voordat het gaat afnemen.
- We hebben tijdens verschillende interne en externe trajecten kennis uitgewisseld over gedrag om meer werk te maken van waterbewustzijn.

Programma Waterkwaliteit en biodiversiteit

We zorgen ervoor dat het water in ons werkgebied schoon, gezond en levend is en een aantrekkelijke leefomgeving vormt voor mensen, dieren en planten.

- In 2023 hebben we 255 bedrijven intensief gecontroleerd. Waar nodig hebben we strafrecht toegepast, een dwangsom opgelegd of een waarschuwing verstuurd.
- We hebben twee pilots met watercoaches uitgevoerd bij zestien glastuinbouwbedrijven. Het project gaat in 2024 in verbeterde vorm en op grotere schaal verder.
- Waar mogelijk hebben we in 2023 ecologisch gemaaid.
- We hebben opnieuw exotische rivierkreeften gevangen, wat op alle drie de proeflocaties leidde tot een afname van de populatie met 80%.
- Ook in 2023 hebben we het netwerk van natte ecologische zones (NEZ) verder ontwikkeld. Daarnaast hebben we verder gewerkt aan de NEZ die in de periode 2020-2022 zijn aangelegd.
- Op drie locaties hebben we voorzieningen voor vismigratie aangelegd. Drie bestaande locaties voor vismigratie zijn in 2023 aangepast, zodat vissen die nog makkelijker kunnen passeren.
- In 2023 hebben we ons inzicht vergroot in factoren die de waterkwaliteit beïnvloeden, zodat we gerichte maatregelen kunnen nemen. Daarnaast hebben we onze kennis over microverontreinigingen vergroot. Samen met de Radboud Universiteit werken we aan nieuwe meetmethodieken voor medicijnresten en zeer zorgwekkende stoffen.

- Elf van de twaalf zwemlocaties in ons werkgebied voldoen aan de EU-zwemwaterrichtlijn. Voor de twaalfde locatie, Plassen Madestein-Zuidzijde, hebben we met de gemeente Den Haag mogelijke maatregelen onderzocht. De waarden voor PFAS blijven bij alle zwemplassen binnen de richtlijnen van het RIVM.
- In 2023 is 85 hectare keringen ecologisch gemaaid.
- Samen met de provincie Zuid-Holland onderzoeken we hoe we gemotoriseerd vaarverkeer kunnen toestaan zonder schade aan de waterkwaliteit, de oevers en de bodem.
- Waar nodig hebben we de bebording langs het water aangepast.
- We hebben andere overheden geadviseerd over ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij we werken vanuit het principe 'water en bodem sturend'.

Programma Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

We zorgen voor een robuust en klimaatbestendig watersysteem, zodat mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren in ons werkgebied. De kans op overstromingen door hevige regenval is minimaal.

- In 2023 hebben we meerdere polders getoetst aan de inundatienormen die de provincie Zuid-Holland heeft opgesteld. Vrijwel ons hele werkgebied voldoet hieraan.
- We zijn gestart met het uitvoeringsprogramma Voorkomen Wateroverlast 2023-2027. Daarin werken we samen met gemeenten om locaties met een te grote kans op wateroverlast aan te pakken.
- We hebben in 2023 onderhoud uitgevoerd aan gemalen, automatische stuwen en inlaten. Zo zorgen we ervoor dat die goed blijven werken. We zijn daarnaast gestart met het cyberveilig maken van onze procesautomatisering.
- In 2023 hebben we alle watergangen op tijd en binnen het budget gemaaid.
- De vondst van PFAS in 2019 heeft vertraging opgeleverd voor ons baggerwerk. Die vertraging hebben we in 2023 helemaal weggewerkt.
- In 2023 hebben we een nieuwe raamovereenkomst afgesloten met vijf aannemers die de komende acht jaar onze baggerwerkzaamheden gaan uitvoeren. We kijken daarbij hoe we dit werk zo veel mogelijk emissieloos en circulair kunnen laten doen.
- We hebben in 2023 verschillende activiteiten ondernomen om mensen bewuster te maken van klimaatveranderingen. Dat deden we onder meer bij tuincentra, tijdens inspiratiesessies en evenementen, en bij een kennisfestival. Daarnaast hebben we bijgedragen aan groenblauwe schoolpleinen, groene daken, wadi's en (binnen)tuinen.
- Via een quickscan hebben we vastgesteld dat een deel van onze (riool)gemalen en zuiveringen kwetsbaar is voor wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte. Via een pilot testen we nu mogelijke maatregelen.
- In 2023 hebben we een langetermijnvisie vastgesteld om wateroverlast te voorkomen.

Programma Waterketen en circulariteit

We zorgen dat het afvalwater doelmatig en toekomstbestendig getransporteerd en gezuiverd wordt. Dat doen we zo veel mogelijk energieneutraal, klimaatneutraal en circulair.

- In 2023 hebben we de wettelijke eisen voor het verwijderen van stikstof en fosfaat uit het afvalwater gehaald.
- We hebben alle installaties voor het verwerken van afvalwater onderhouden.
- Het biogas dat is ontstaan, hebben we deels zelf gebruikt en deels afgezet op het aardgasnetwerk.
- AWZI De Groote Lucht zat in 2023 aan zijn maximumcapaciteit, waardoor we veel van deze installatie vroegen qua onderhoud, verbruik en personele inzet. Dat brengt risico's met zich mee.
- We hebben veel van onze technische installaties geïnspecteerd, waardoor we nu goed weten in welke staat ze verkeren. Daardoor kunnen we het onderhoud beter inplannen

en uitvoeren. In 2023 is al het onderhoud volgens planning en binnen het budget uitgevoerd.

- In Vlaardingen komt een nieuwe AWZI. Daarover hebben we in 2023 afspraken gemaakt met de gemeente.
- We streven naar een circulaire waterketen. In 2023 hebben we onder meer bekeken aan welke eisen het effluent moet voldoen om het te kunnen hergebruiken. Sinds 2021 zijn we verbonden aan De Ultieme Waterfabriek, die onderzoekt hoe we effluent kunnen inzetten als drinkwater. Verder zijn we in 2023 gaan samenwerken met AquaMinerals om afzetketens te ontwikkelen voor de grondstoffen die we terugwinnen uit het afvalwater.
- Onze organisatie is inmiddels 93% energieneutraal. Ook zijn we opnieuw gecertificeerd op niveau 3 van de CO2-prestatieladder. In 2023 hebben we verder een routekaart opgesteld om in 2035 klimaatneutraal te zijn.
- Vanaf 2023 willen we alle inkoopopdrachten circulair uitvragen.
- In 2023 zijn we gestart met het ontwikkelen van een circulaire strategie om bagger af te zetten. In 2031 willen we minstens 75% van onze schone bagger circulair herbestemmen.

Programma Financiën

We zorgen voor tijdige, juiste en volledige belastingaanslagen en beheren onze financiën op de juiste manier, zodat die gezond en duurzaam in evenwicht zijn.

- We hebben in 2023 alle geplande investeringen uitgevoerd. Daarvoor waren geen nieuwe leningen nodig. In 2023 hebben we bovendien meer dan € 40 miljoen aan schulden afgelost.
- In 2023 hebben we onze planning- & controlprocessen verder geoptimaliseerd. We zijn verdergegaan met de ontwikkeling van Lias, een softwarepakket dat de P&C-cyclus ondersteunt.
- We hebben alle belastingaanslagen tijdig, juist en volledig opgelegd. De inkomsten die we zijn misgelopen door kwijtschelding vanwege de kinderopvangtoeslagaffaire, zijn volledig gecompenseerd door het Rijk. Ook hebben we nog een declaratie ingediend voor de compensatie van coronaschade.
- De belastingopbrengsten uit de watersysteemheffing waren € 4 miljoen hoger dan begroot.
- De belastingopbrengsten uit de zuiveringsheffing waren € 1,4 miljoen lager dan begroot.

Programma Organisatie en bedrijfsvoering

We zijn een professionele, resultaatgerichte en toekomstbestendige organisatie die rechtmatig handelt en een nauwe verbinding heeft met de buitenwereld.

- In 2023 zijn we gestart met trainingen op het gebied van integriteit voor al onze medewerkers. Die ronden we in 2024 af.
- We hebben diverse opleidingen georganiseerd voor onze calamiteitenorganisatie. Ook hebben we meerdere calamiteitenoefeningen gehouden.
- In 2023 moesten we vijf keer opschalen vanwege een calamiteit.
- We hebben verder gewerkt aan één onderhoudsbeheersysteem (1OBS). Daarmee kunnen we alle informatie over onze assets beheren en het onderhoud zo slim mogelijk inplannen.
- In 2023 hebben we geïnvesteerd in de betrouwbaarheid, kwaliteit en beschikbaarheid van de informatie en data binnen onze organisatie. Daarbij hebben we onder meer de privacy en informatiebeveiliging verbeterd.

- We hebben al onze medewerkers getraind op het gebied van cyberveiligheid. In totaal waren er afgelopen jaar 81 beveiligingsincidenten, waarvan er twee leidden tot een datalek dat we bij de Autoriteit Persoonsgegevens hebben gemeld.
- In 2023 hebben we veel nieuwe collega's kunnen verwelkomen op het gebied van informatievoorziening.
- Het Woo-proces is verbeterd.
- We hebben geïnvesteerd in ons netwerk en onze opslagcapaciteit.
- In 2023 zijn er 1630 (water)vergunningen aangevraagd en 1503 meldingen verwerkt.
- We hebben ons voorbereid op de Omgevingswet, die op 1 januari 2024 van kracht is geworden.
- We hebben 255 controles uitgevoerd in de glastuinbouw. Waar nodig hebben we opgetreden tegen overtredingen.
- In 2023 hebben we een visie op talentmanagement ontwikkeld. Voor de werving voor specifieke functies hebben we gespecialiseerde bureaus ingeschakeld.
- We hebben een digitale transformatie in gang gezet, waardoor we vanaf 2029 kunnen werken met veilige en intelligente systemen die medewerkers ondersteunen met advies.

3 Jaarverslag: Programmaverantwoording

3.1 Programma Waterkeringen en waterbewustzijn

3.1.1 Programmalijn Waterkeringen

Doel

Veilige toekomstbestendige waterkeringen. De primaire, regionale en overige waterkeringen zijn stevig en toekomstbestendig, zodat in het beheergebied veilig kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. We zorgen voor adequaat onderhoud en we beoordelen de waterkeringen periodiek op stabiliteit en hoogte. We nemen risicogestuurd passende maatregelen die we afstemmen met de omgeving.

Prestatie-indicatoren

Om onze primaire en regionale keringen te beoordelen, kijken we naar het percentage keringen op orde. De prestatie-indicator geeft weer in hoeverre onze keringen voldoen aan de normen die het Rijk en de provincie hebben vastgesteld. Afgekeurde keringen brengen we zo snel mogelijk op orde.

Tabel 3.1 Prestatie-indicatoren waterkeringen

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Primaire waterkeringen op orde (55 kilometer)	87%	87%	87%	87%
Regionale waterkeringen op orde (437 kilometer)	87%	88%	87%	87%

Regionale keringen

We hebben de streefwaarde voor de regionale keringen niet gehaald. Dit kwam door nieuwe opgaven vanuit onze inspecties en doordat de inpassing van het ontwerp en de afstemming met de omgeving meer tijd kostten. Dit was al aangekondigd in de bestuursrapportage 2023.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Toetsen

In 2023 hebben we alle regionale waterkeringen getoetst op hoogte en stabiliteit. In de tweede helft van 2024 rapporteren we hierover aan de provincie en informeren we de VV over de uitkomsten. Ook de beoordeling van de polderkaden is in 2023 afgerond. De resultaten hiervan worden in 2024 opgeleverd en gedeeld met de VV. Trajecten die niet op orde zijn, nemen we op in het uitvoeringsprogramma.

Projecten

Een deel van de primaire waterkering tussen Hoek van Holland en Maassluis (de Delflandsedijk) voldoet nog niet aan de nieuwe normen voor waterveiligheid. De waterschappen en Rijkswaterstaat werken binnen het HWBP samen om alle primaire waterkeringen in 2050 aan de norm te laten voldoen. Om de Delflandsedijk op orde te krijgen, zijn we in 2023 gestart met de ingangstoets. Die is nodig om het project in het HWBP op te nemen en in aanmerking te komen voor subsidie. In het tweede kwartaal van 2024 besluit de programmadirectie van het HWBP of dit project wordt toegelaten. Daarna kunnen we de herstelmaatregelen gaan voorbereiden.

In 2023 hebben we aan 28 projecten gewerkt om de regionale en overige waterkeringen op hoogte te brengen en te versterken. Tien projecten zaten in de ontwerpfasen, dertien projecten zaten in de uitvoeringsfase en vijf projecten zaten in de nazorgfase. Hiermee hebben we 11 kilometer aan regionale waterkeringen en 1 kilometer aan overige waterkeringen op orde gebracht.

We hebben het proces om regionale keringen op orde te krijgen in 2023 efficiënter ingericht. Door een projectontwikkelingsfase toe te voegen, kunnen we projecten slagvaardiger uitvoeren. In deze fase worden nieuwe projecten gedefinieerd en voorbereid. Zo zorgen we ervoor dat we ook de komende jaren voldoende projecten kunnen uitvoeren. In 2023 hadden we 15 kilometer aan afgekeurde waterkeringen in de verkenningsfase.

Meer informatie over de projecten vindt u in de bij de jaarstukken meegestuurde bijlagen (Bijlage 06 Projectenoverzicht verzamelkrediet waterkeringen 2023).

Inspecties & Onderhoud

In het inspectieseizoen 2022-2023 hebben we volgens planning alle primaire en regionale waterkeringen en polderkades geïnspecteerd. Daarbij hebben we geen gebreken gevonden die een direct gevaar vormden voor de waterveiligheid. Bijna een derde van de meldingen ging over opschot en bomen. Het meeste opschot is klein en kan tijdens de reguliere maairondes worden verwijderd. Net als voorgaande jaren is ook afkalving veel gemeld. In vergelijking met voorgaande jaren zijn deze schades wel afgenomen door het onderhoud dat we hebben uitgevoerd.

Van alle meldingen hebben we de urgentie bekeken. Waar nodig hebben we die opgelost binnen ons reguliere onderhoud of via handhaving. Naast het regulier onderhoud hebben we ook een aantal lekkende regionale waterkeringen aangepakt. Bovendien hebben we bijna 10 kilometer aan regionale keringen met prioriteit opgenomen als groot onderhoud in ons uitvoeringsprogramma.

Uit de inspecties blijkt dat er op een aantal plaatsen veel honden loslopen en graven in onze waterkering. Samen met onze gedragswetenschappers zijn we in 2023 een proef gestart om te onderzoeken hoe we die schade kunnen verminderen zonder direct repressief op te treden.

In 2023 hebben we het onderhoud van de bomen op de waterkeringen beoordeeld. Op basis daarvan bekijken we welke maatregelen we in 2024 moeten uitvoeren.

Op meerdere locaties zijn we anders gaan maaien om het ontstaan van bloemrijke dijken te stimuleren. Daardoor is het oppervlakte aan bloemrijke dijken toegenomen tot 79 hectare. Een deel van het maaisel dat van de waterkeringen afkomt, wordt circulair hergebruikt in het gebied.

Eind 2023 hebben we als test alle compartimenteringskeringen een keer gesloten. Hier zijn geen grote gebreken uit naar voren gekomen.

Muskusrattenbeheer

Muskusratten worden bestreden omdat ze waterkeringen en oevers beschadigen met de holen en gangen die ze graven. In 2023 zijn er in ons beheergebied 1856 muskusratten gevangen. Dat zijn er iets meer dan in het jaar ervoor. De verwachting is dat het aantal vangsten eerst nog iets oploopt voordat het aantal muskusratten daalt. Samen met de andere waterschappen willen we de muskusratten terugdringen naar de landsgrenzen.

Calamiteitenbestrijding

In 2023 hebben we voor de Delflandsedijk een 'Noodplan herstel waterkering na zettingsvloeiing' opgesteld. Het materieel dat hiervoor nodig is, hebben we aangeschaft. Ook hebben we tijdelijke waterkeringen gekocht die ingezet kunnen worden bij de regionale waterkeringen.

3.1.2 Programmalijn Waterbewustzijn

Doel

De meerwaarde van gedraginsichten voor ons werk herkennen en er op gepaste wijze resultaat uit halen.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

We hebben gedragskennis toegepast in één intern traject voor team Microsoft365, één intern traject bij team Crisisbeheersing, één extern traject voor Onderhoud en Besturing Watersystemen en -keringen, één extern traject voor zowel Toezicht en Handhaving als Waterkwaliteit en in diverse adviestrajecten. Via vijf lezingen, twee workshops, meerdere nieuwsberichten en bijeenkomsten met ons externe netwerk hebben we kennis over gedrag gedeeld en verder ontwikkeld.

3.1.3 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Tabel 3.2 Exploitatie programma Waterkeringen en waterbewustzijn

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkeringen	27.168	27.030	26.656	27.892
Waterbewustzijn	17	261	216	0
Totaal	27.185	27.291	26.871	27.892

De kosten binnen dit programma vallen € 1,0 miljoen hoger uit dan de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil wordt hierna per programmalijn toegelicht.

Waterkeringen

Het exploitatiesaldo is € 1,2 miljoen hoger dan begroot. Het betreft een naheffing vanwege prijsindexatie en een hogere solidariteitsbijdrage van het Hoogwater Beschermingsprogramma.

Waterbewustzijn

Het exploitatiesaldo is € 0,2 miljoen lager doordat er minder personeelskosten zijn doorbelast dan begroot. Dit lichten we verder toe in paragraaf 3.6.9.

3.1.4 Investeringsuitgaven

Tabel 3.3 Investerings programma Waterkeringen en waterbewustzijn

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkeringen en waterbewustzijn	5.885	15.278	9.000	10.026

De investeringsuitgaven zijn € 1,0 miljoen hoger dan in de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil lichten we hierna toe.

In 2023 hebben we groot onderhoud uitgevoerd aan 12 kilometer regionale en overige keringen. Daarnaast hebben we diverse compartimenteringswerken onderhouden. Daarmee is het investeringsvolume uit de bestuursrapportage 2023 behaald. Tegelijkertijd hebben we een aantal grote projecten voorbereid die de komende jaren in uitvoering gaan, zoals de N468 in Midden-Delfland, de Katwijkerlaan in Pijnacker-Nootdorp en de Berkelsche Zwethsluis in Lansingerland.

We hebben in 2023 drie projecten geactiveerd:

1. BGO Groene Kades;
2. BGO Cluster Midden-Delfland;
3. BGO Compartimenteringswerken.

3.2 Waterkwaliteit en biodiversiteit

3.2.1 Programmalijn Waterkwaliteit

Doel

Schoon, gezond en levend water.

Het water in het beheergebied is schoon, gezond en levend voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De ecologische en chemische waterkwaliteit van Delfland voldoet in 2027 aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en we werken aan de verdere verbetering van de waterkwaliteit in overig water. Samen met onze gebiedspartners nemen we hiervoor de noodzakelijke maatregelen. We zorgen daarnaast voor adequaat onderhoud, beleid, vergunningverlening en handhaving.

Prestatie-indicatoren

Tabel 3.4 Prestatie-indicatoren waterkwaliteit

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
1) Zomergemiddelde stikstofgehalte Boezem Westland/Midden Delfland & Boezem Haaglanden/Schie	2,1 & 1,8 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,3 & 2,1 mg/l
2) ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen t.o.v. 2021*	6	14	6	-2
3) Toxiciteit: percentage metingen gewasbeschermingsmiddelen dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	86	94	94	76

* De prestatie-indicator ESF's voor de ecologie is gebaseerd op het aantal verbeterstappen dat nodig is om de ecologie op orde te krijgen. Vanaf 2022 zijn 38 verbeterstappen nodig tot en met 2027. Dat betekent iets meer dan 6 verbeterstappen per jaar.

Toelichting

Geen van de prestatie-indicatoren is in 2023 gehaald. Mogelijk komt het door klimatologische variaties dat we PI 1 (nutriënten) en PI 2 (ESF's) niet hebben gehaald. In 2024 voeren we

watersysteemanalyses (WSA) uit voor heel Delfland, waarbij we de knelpunten in beeld brengen en oplossingsrichtingen geven.

De PI ESF's is een optelsom is van individuele stappen per ESF. Drie ESF's zijn in 2023 één stap achteruitgegaan, terwijl voor één ESF een stap voortuitgang is geboekt. Per saldo een achteruitgang van twee stappen.

Voor de PI toxiciteit bestrijdingsmiddelen is de meest actuele rekentool gebruikt. Deze is iets anders dan de rekentool die we vóór 2022 gebruikten. We hebben de meest recente gegevens over de toxiciteit van stoffen verwerkt die in 2022 nog niet beschikbaar waren. Mede hierdoor hebben we deze PI in 2023 niet gehaald.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Emissiereductie

In 2023 zijn we succesvol gestart met de risicogestuurde aanpak in de Zuidpolder van Delfgauw, de Boschpolder, de Oude Campspolder en de Groeneveldsepolder. Daar hebben we ongeveer 30% van de bedrijven bezocht, in samenwerking met de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH).

We hebben 255 individuele bedrijven intensief gecontroleerd. Hierbij zijn 92 controles uitgevoerd via de risicogestuurde aanpak, 35 controles voor de nazorg van de gebiedsgerichte aanpak en 128 reguliere glastuinbouwcontroles. We hebben in de glastuinbouw volgens onze nieuwe handhavingsstrategie elf keer strafrecht toegepast, twintig keer een last onder dwangsom opgelegd (conform de zeven overtredingen) en negen waarschuwingen verstuurd.

Binnen het afsprakenkader Emissieloze Kas hebben we twee pilots uitgevoerd met watercoaches bij zestien glastuinbouwbedrijven. We hebben de pilots geëvalueerd en voeren de aanpassingen en aandachtspunten door. Het project wordt in 2024 verder opgeschaald als we een akkoord sluiten over de financiering. De risicogestuurde aanpak en de meest voorkomende overtredingen zijn via een brief en folder bij alle glastuinbouwbedrijven onder de aandacht gebracht. Greenports Nederland heeft vier expertsessies georganiseerd, met een brede groep belanghebbenden, over de verbetering van de waterkwaliteit en ieders rol daarin.

Onze gezamenlijke subsidieregeling voor kringlooplandbouw hebben we in 2023 voortgezet met de gemeente Midden-Delfland. Ook hebben we bijgedragen aan de cofinanciering van agrarisch natuur- en landschapsbeheer van de provincie. De samenwerkingsovereenkomst Boeren voor Natuur is beëindigd. Het doel, een verregaande natuur inclusieve bedrijfsvoering, is gehaald. De resultaten zijn besproken en worden in 2024 gedeeld met alle kringloopboeren in het gebied. Zij willen zich nu meer richten op de ecologie van de sloten.

Ecologische optimalisatie waterbeheer

Waar mogelijk maaien we ecologisch volgens de ecokleurenkoers. In de gemeenten Lansingerland en Westland hebben we andere onderhoudsplichtigen de mogelijkheid gegeven om ecologisch te maaien. Ook hebben we twee pilots uitgevoerd om ondergedoken waterplanten beter te ontwikkelen. Voor de pilot Lierwating hebben we de effecten hiervan gemonitord en in de pilot Oude Spui zijn volgens nieuwe methodes ondergedoken waterplanten aangeplant.

In 2023 hebben we voor het tweede jaar exotische rivierkreeften gevangen met fuiken en korven. Op de drie proeflocaties in Delfland is de populatie hierdoor afgenomen met 80%. Het is duidelijk dat nazorg in de vorm van onderhoudsvisserij noodzakelijk is om de populatie laag

te houden. Op één proeflocatie zijn ook twee innovatieve vangmiddelen ingezet. Daarmee willen we rivierkreeften vangen met zo min mogelijk bijvangst van andere waterdieren.

Ecologische inrichting watersysteem

Om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren hebben we het netwerk van natte ecologische zones (NEZ's) verder ontwikkeld. We hebben 3,85 hectare aan nieuwe NEZ's aangelegd in de Rotterdamsche Schie, de Strijp, Madestein, de Oude Spui en Dijckerwaal. De planvorming is afgerond voor de aanleg van een NEZ van 5,2 hectare aan de Galgeweg, Pouwelslaan, Madestein Noord-Oost, Madestein Zuid-West, Vlaardingervaart en Nieuwe Water. Deze kunnen we in 2024 aanleggen. We zijn gestart en/of verder gegaan met de planvorming voor de aanleg van een NEZ van 3,7 hectare aan het Zwethkanaal, de Kromme Zweth (De Zeven Gat), de verbinding met de nieuwe vaart Waelplas, de Rel en de Strijp in Rijswijk. De verzachtende maatregelen voor de NEZ aan de Woudse Polder zijn uitgevoerd. Daarmee gaan we verder met het onderzoek naar de meest efficiënte oeverbescherming tegen zo laag mogelijke kosten. Tot slot hebben we veel werk gestoken in de ontwikkeling van de NEZ's die we in de periode 2020-2022 hebben aangelegd. Daar hebben we de groei van jonge water- en oeverplanten bevorderd en vraat voorkomen door vogels, vissen en andere dieren.

In 2023 hebben we de vismigratie verbeterd door op drie locaties nieuwe voorzieningen aan te leggen (Dijkpolder, Noord-Kethelpolder en Wateringsesluis). Ook hebben we drie bestaande migratielocaties (Polder van Nootdorp, Akkerdijksepolder, Polder Schieveen) aangepast, waardoor het voor vissen eenvoudiger is om te migreren tussen de polder en de boezem.

In 2023 hebben we een aanbesteding voorbereid voor het onderhoud van de NEZ's. We hebben het onderhoudsproces beschreven, waarbij we streven naar meer maatwerk en rekening houden met de afspraken over de ecokleurenkoers.

In de wijk Tanthof in Delft hebben we een pilot uitgevoerd met het ecologisch baggeren van een deel van het watersysteem. Daarmee wilden we bekijken of aanvullend baggerwerk een positieve bijdrage levert aan de ecologische kwaliteit van het watersysteem. We bekijken in 2024 of de effecten inderdaad positief zijn.

In de voortgangsrapportage waterkwaliteit 2023 gaan we nader in op het NEZ-netwerk en de stappen om dit netwerk in 2027 klaar te hebben.

Overig

De opgave voor waterkwaliteit is groot en er kunnen veel maatregelen genomen worden, die binnen meerdere samenwerkingen worden afgestemd (zoals Emissieloze Kas en NAD). Gemeenten willen meer inzicht in de effectiviteit van maatregelen voor hun specifieke situatie. Daarom hebben we in 2023 het inzicht vergroot in de factoren die de waterkwaliteit beïnvloeden. Ook hebben we de actuele waterkwaliteit in beeld gebracht om op basis daarvan effectief maatregelen te kunnen nemen. Delfland voert per gemeente watersysteemanalyses voor waterkwaliteit uit. Daarnaast hebben we in 2023 gewerkt aan de visie voor het aanleggen van waternatuur in overig water.

We hebben het College voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) een brief gestuurd met informatie over de gewasbeschermingsmiddelen die we in het oppervlaktewater hebben gevonden. Daarbij hebben we een oproep meegestuurd om hier bij de beslissing over de toelating meer rekening mee te houden.

Zoetwatervoorziening

Met de maatregel Beter Benutten Bergsluis wilden we extra zoetwater aanvoeren. De uitvoering hiervan verloopt volgens planning. De planfase is afgerond, de samenwerkingsovereenkomst tussen het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) en Delfland is door beide partijen ondertekend.

We hebben extra onderzoek uitgevoerd naar technische maatregelen om de zoutindringing bij gemaal Parksluizen te beperken. We hebben een eerste kosteninschatting gemaakt en de haalbaarheid bekeken van de maatregelen die werden voorgesteld. In 2024 nemen we deze resultaten mee in de verdere ontwikkeling van een strategie voor gemaal Parksluizen.

Microverontreinigingen

In 2023 hebben we geïnvesteerd in meer kennis over microverontreinigingen. Hieronder noemen we de onderzoeken die we hebben opgestart en uitgevoerd.

Om een beheer op te kunnen zetten voor opkomende stoffen, hebben we in 2023 een inschatting gemaakt van mogelijke industriële bronnen in ons gebied. Hiermee wilden we een beter beeld krijgen van de soorten industrie, zodat we meer risicogestuurd kunnen monitoren en meten.

Samen met de Radboud Universiteit ontwikkelen we nieuwe meetmethodieken voor zeer zorgwekkende stoffen en medicijnresten. In 2023 hebben we meegewerkt aan een experiment met target en non-target screening, dat veelbelovend is om een beeld te krijgen van de soorten stoffen en de concentraties waarin die voorkomen in ons gebied.

We hebben meer inzicht gekregen in de hotspots op het gebied van afval. In 2023 verscheen het eindrapport van een onderzoek naar de correlatie tussen macro- en microplastics en een bronnen- en hotspotanalyse in onze drie grootste watergangen. We hebben ervoor gekozen om die analyse uit te voeren via een *citizen science project* om het publiek bewuster te maken van de relatie tussen dit wereldwijde probleem en hun eigen leven.

We hebben de eerste stappen gezet om een beleidskader op te stellen om meer grip te krijgen op microverontreinigingen.

We nemen (ambtelijk en bestuurlijk) deel aan bijeenkomsten van Rijn-West en het netwerk Schoon en gezond water. We stemmen de beleidsbeïnvloeding af met de Unie van Waterschappen. Ook hebben we een brede kennisdag georganiseerd voor waterschappers, de provincie, gemeenten, Rijkswaterstaat en het Rijk om kennis over waterkwaliteit te delen. Binnen Rijn-West hebben we een analyse uitgevoerd naar de knelpunten en mogelijke stappen voor probleemstoffen in oppervlaktewater.

Monitoring

We hebben het monitoringsprogramma Waterkwaliteit uitgevoerd. De resultaten zijn gedeeld in de waterkwaliteitsrapportage 2023. We hebben het glastuinbouwmeetnet uitgebreid met tien meetpunten om overtredingen nog beter te kunnen opsporen en we hebben extra gemeten bij het Forepark (Den Haag) vanwege een PFAS-verontreiniging. Ook hebben we het gebruik van bioassays verder verkend.

Het project waarbij e-DNA wordt ingezet om verontreinigingen in de glastuinbouw op te sporen, is afgerond. Het is nu mogelijk om met e-DNA zes verschillende gewassen aan te tonen.

Zwemwater

Tabel 3.5 Prestatie-indicator zwemwaterlocaties

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken	7	6	6	7

We hebben in het WBP6 als ambitie staan dat alle aangewezen zwemlocaties voldoen aan de EU-zwemwaterrichtlijn en dat er alleen bij uitzondering een negatief zwemadvies is. Elf van de twaalf zwemlocaties voldoen aan de EU-zwemwaterrichtlijn. De scores waren aanvaardbaar, goed en uitstekend. De locatie Plassen Madestein-Zuidzijde heeft het eindoordeel slecht gekregen en voldoet niet. We zijn hierover met de gemeente in gesprek (zie verderop).

In 2023 is de PI niet gehaald. Op zeven van de twaalf zwemlocaties gold meer dan drie weken een negatief zwemadvies vanwege blauwalg. Dit geldt voor Plassen Madestein-Noordzijde (Den Haag), Plassen Madestein-Zuidzijde (Den Haag), Krabbepas Oostzijde (Vlaardingen), Delftse Hout (Delft), Dobbepas (Nootdorp), Plas Wilhelminapark (Rijswijk) en de Wollebrand (Westland).

Bij de Wollebrand hebben we samen met de gemeente Westland onderzoek gedaan naar de oorzaken van bacteriële verontreinigingen en naar eventuele maatregelen. Voor 2024 staat een vervolgonderzoek gepland.

Om de situatie bij de Plassen Madestein-Zuidzijde en Madestein-Noordzijde te verbeteren, heeft de gemeente Den Haag foute aansluitingen in de omliggende woonwijken opgespoord en gerepareerd. We hebben samen met de gemeente onderzoek gedaan naar de oorzaken van blauwalgoverlast en naar mogelijke maatregelen. De volgende stap is een onderzoek naar de (technische) haalbaarheid en de effecten van de maatregelen.

Naar aanleiding van de berichten over PFAS hebben we in 2023 in alle aangewezen zwemlocaties metingen gedaan om te bekijken of de concentraties PFAS een risico vormden voor de gezondheid van zwemmers. We hebben de meetwaarden getoetst aan de toetsingskaders en vergeleken met de toen geldende waarden van het RIVM. Hieruit bleek dat er geen verhoogde gezondheidsrisico's van PFAS waren in onze 12 officiële zwemwateren. In april 2024 voeren we een tweede meetronde uit. Deze wordt getoetst aan de meest actuele advieswaarden van het RIVM. Over de resultaten wordt in 2024 gecommuniceerd.

Met de gemeente Rijswijk hebben we afgesproken om Plas Wilhelminapark in 2024 nog een keer droog te leggen. Dit doen we als maatregel tegen blauwalg.

3.2.2 Programmalijn Biodiversiteit

Doel

Delfland zet zich actief in voor de biodiversiteit door verbeteringen in werk en terreinen uit te voeren en bij alle werkzaamheden flora en fauna te ontzien. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteitsherstel.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2023 hebben we 79 hectare aan keringen ecologisch gemaaid. Ook hebben we in waterberging Voorafsch Polder maatregelen uitgevoerd die de biodiversiteit bevorderen:

struiken en bomen planten, kruidenrijk grasland ontwikkelen en variatie aan de waterlijn creëren.

Om de organisatie meer bewust te maken van biodiversiteit, hebben we onze biodiversiteitsprofielen toegepast in zes pilotprojecten. Deze profielen zijn een instrument om maatregelen die de biodiversiteit bevorderen mee te nemen in de uitvoering van projecten. De pilot wordt in 2024 geëvalueerd.

We zijn gestart met een pilot voor het blauwgroen netwerk, waarin we samen met de gemeente Westland een kansenskaart ontwikkelen. Op deze kaart staan kansrijke locaties en maatregelen om de biodiversiteit te versterken.

Wij zijn gestart met de ontwikkeling van een monitoringsinstrument om de ontwikkeling op het gebied van biodiversiteit in beeld te brengen.

Voor de aanleg van het weidevogelkerngebied in de Zuidpolder van Delfgauw hebben we een samenwerkingsovereenkomst getekend.

3.2.3 Programmalijn Recreatief medegebruik

Doel

Delfland faciliteert recreatief medegebruik waar mogelijk (kansen grijpen).

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Varen

- We hebben een interne overlegstructuur ingericht zodat we vragen over (gemotoriseerd) varen integraal kunnen beantwoorden.
- Het onderzoek naar de wenselijkheid van de herinvoering van een registratiesysteem is opgeschoven naar 2024.
- Samen met de provincie Zuid-Holland onderzoeken we hoe we gemotoriseerd varen kunnen toestaan zonder schade aan de waterkwaliteit, oevers en waterbodem. In 2023 zijn de onderzoeksvragen opgesteld. Met een deel van deze vragen gaan we zelf aan de slag. De beantwoording hiervan loopt door in 2024.

Bebording

We hebben een bebordingsplan opgesteld voor het plaatsen, vervangen en verwijderen van (permanente) informatieborden en nautische borden. Nautische borden zijn verkeersborden voor het vaarverkeer en borden met informatie over het vaargebied.

- In het bebordingsplan staat wie wat doet binnen de (ambtelijke) organisatie. Deze afspraken werken we verder uit in werkprocessen.
- Enkele verkeersborden en -spiegels voor het vaarverkeer waren gestolen of beschadigd. Deze zijn vervangen.
- Voor de verkeersveiligheid op het water hebben we extra borden en spiegels geplaatst.

3.2.4 Programmalijn Verbinding en facilitatie vanuit netwerk en kennis

Doel

Het waterbelang en de doelen van Delfland inbrengen en borgen in ruimtelijke en complexe plannen van derden voor de fysieke leefomgeving. Daarnaast kennisuitwisseling in binnen- en buitenland en ondersteuning van het streven om 20 miljoen mensen en 40 stroomgebieden wereldwijd te voorzien van schoon, voldoende en veilig water.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Watervisie

We zetten de Watervisie in als ondersteunend gespreksinstrument om het waterbelang in te brengen bij omgevingsvisies van gemeenten. In 2023 waren er geen aanleidingen om de Watervisie aan te passen.

Planvorming

Delfland is op veel manieren betrokken bij plannen en ontwikkelingen in ons beheergebied. We zoeken de samenwerking op, zodat we tot oplossingen komen die voor alle partijen meerwaarde hebben en zo de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren. Hieronder komen enkele samenwerkingen in het gebied aan bod. Een totaaloverzicht vindt u in de Jaarrapportage plannen voor de fysieke leefomgeving.

Met 'water en bodem sturend' als leidend principe adviseren wij andere overheden bij hun plannen voor de fysieke leefomgeving. Dankzij overleg en informeel contact zijn we bij alle gemeenten vroegtijdig betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen. De watertoetsen zijn in 2023 steeds binnen de gestelde termijn afgehandeld. Het wateradvies (van watertoets naar weging van het waterbelang) zetten wij in 2024 binnen de Omgevingswet voort. Delfland is actief betrokken bij de samenwerking in de Haagse Regio om het waterbelang te borgen. In de zomer van 2023 is de gezamenlijk opgestelde Handreiking Haagse Regio aangeboden aan de provincie Zuid-Holland als inbreng voor de ruimtelijke koers voor de woningbouw in de provincie (de ruimtelijke puzzel).

Met de gemeenten in ons beheergebied hebben we waterplannen en wateragenda's gemaakt, waarin afspraken staan over onze gezamenlijke wateropgaven. In 2023 is de strategische samenwerkingsagenda Delft vastgesteld. Met de gemeente Den Haag werken we aan de ontwikkeling van een langetermijnvisie op de kust.

In twee Westlandse glastuinbouwpolders (Broekpolder en Oranjepolder) werken we samen met de gebiedscoöperaties en andere overheden aan plannen voor een toekomstbestendige inrichting. Delfland stuurt hierbij op een toekomstbestendig watersysteem en het oplossen van bestaande knelpunten op het gebied van wateroverlast.

Delfland is een partner van het Nationaal Park Hollandse Duinen, een samenwerkingsverband dat de natuur en de duinen (waaronder de waterkering) wil ontwikkelen en beschermen. In 2023 liep de eerste samenwerking af en vanaf 2024 gaan we verder als sturingspartner.

Met de partners van het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) Midden-Delfland stelden we in 2023 het uitvoeringsprogramma vast. We namen daarvoor deel aan verschillende landschapstafels, waarin we kennis uitwisselden en projectcoalities vormden om aan de gezamenlijke opgaven in het BPL te werken.

Onder leiding van de provincie Zuid-Holland is een toekomstbeeld voor de Vlietzone opgesteld. In 2023 hebben we de waterbelangen ingebracht bij de verdere uitwerking daarvan.

We werken samen aan diverse complexe plannen van onze gebiedspartners. Delfland zorgt voor een integrale en gecoördineerde inbreng van het waterbelang in het project van Dunea (Drinkwatervoorziening van de toekomst 2030-2040), de mogelijkheden voor vaarrecreatie in Monster-Noord en de ontwikkeling van Merwe-Vierhaven in Rotterdam.

Buitenland

In 2023 hebben we onze activiteiten in het buitenland voortgezet door deelname aan de Blue Deal-programma's Colombia, Indonesië en Zuid-Afrika. We hebben deelgenomen aan het Klimaat- en Innovatieprogramma Waterschappen Internationaal en het Dutch Training & Exposure Program (DUTEP). Verder hebben we diverse internationale delegaties ontvangen om kennis te delen.

3.2.5 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Tabel 3.6 Exploitatie programma Waterkwaliteit en biodiversiteit

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkwaliteit	9.275	10.949	10.199	9.685
Biodiversiteit	387	307	257	409
Recreatief medegebruik	633	693	625	548
Externe verbinding	1.014	1.576	2.048	1.105
Totaal	11.308	13.525	13.129	11.747

Het exploitatiesaldo in het programma is € 1,4 miljoen lager dan de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil lichten we hierna per programmalijn toe.

Waterkwaliteit (€ 0,5 miljoen lagere kosten)

- De kosten voor het beheersen van microverontreinigingen waren € 0,2 miljoen lager. Deze zijn moeilijk in te schatten. Zo vielen de kosten voor het ontwikkelen van een nieuwe meetmethodiek bijvoorbeeld lager uit, doordat deze worden gedeeld met diverse samenwerkingspartijen.
- De kosten voor het bestrijden van rivierkreeften vielen € 0,1 miljoen lager uit doordat dit een innovatietraject is en de kosten hiervoor lastig in te schatten zijn.
- De doorbelaste personeelskosten waren € 0,3 miljoen lager. Dit lichten we verder toe in paragraaf 3.6.9.
- We hadden € 0,1 miljoen hogere kosten door een afkoop van (aal)visrecht en de aanpassing van drie visliften.

Biodiversiteit (€ 0,2 miljoen hogere kosten)

- De doorbelaste personeelskosten waren € 0,2 miljoen hoger. Dit lichten we verder toe in paragraaf 3.6.9.

Recreatief medegebruik (€ 0,1 miljoen lagere kosten)

- De kosten waren € 0,1 miljoen lager doordat we het budget hebben ingezet om tijdelijk externen aan te trekken. De kosten zijn verdeeld op basis van de toelichting in paragraaf 3.6.9.

Externe verbinding (€ 0,9 miljoen lagere kosten)

- De doorbelaste personeelskosten waren € 0,9 miljoen lager. Dit lichten we verder toe in paragraaf 3.6.9.

Hierboven lichten we € 0,1 miljoen aan lagere kosten niet verder toe, omdat die verschillen te klein zijn.

3.2.6 Investeringsuitgaven

Tabel 3.7 Investerings programma Waterkwaliteit en biodiversiteit

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkwaliteit en biodiversiteit	1.368	3.618	1.600	1.399

De investeringsuitgaven in 2023 zijn € 0,2 miljoen lager dan de bijgestelde begroting 2023. Dit komt vooral doordat de oeverbescherming Woudse polder te hoog bleek ingeschat: € 0,1 miljoen. Daarnaast zijn de NEZ-projecten afhankelijk van derden, waardoor de voorbereiding meer tijd kost en de aanleg langer op zich laat wachten. Daardoor schuift een deel van de werkzaamheden door naar 2024, waardoor € 0,1 miljoen niet in 2023 is uitgegeven.

In 2023 zijn vijf projecten geactiveerd:

- NEZ Lierwating submerse vegetatie;
- NEZ Madestein witte vlek;
- NEZ Lombokstraat Delft;
- Vispassage Noord-Kethelpolder;
- Vispasseervoorziening bij de Watingse sluis.

3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

3.3.1 Programmalijn Waterkwantiteit

Doel

Een robuust, klimaatbestendig watersysteem.

In 2027 is het watersysteem zodanig ingericht dat in het beheergebied kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. De kans op inundatie van het gebied door hevige regenval wordt zodanig verkleind dat deze aan de normering voldoet.

Prestatie-indicator

We bekijken hiervoor het percentage van ons beheergebied (totaal: 40.600 hectare) dat voldoet aan de normen voor inundatie (overstromen) zoals genoemd in de provinciale waterverordening.

Tabel 3.8 Prestatie-indicator waterkwantiteit

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare)	40.022 (98,7%)	40.060 (98,7%)	40.060 (98,7%)	40.080 (98,9%)

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Om deze PI te halen, is een hele serie activiteiten nodig. De belangrijkste zijn in de begroting opgenomen en komen hieronder kort aan bod.

Watersysteemanalyses

Voor elke polder voeren we iedere zes jaar een watersysteemanalyse uit om te bepalen of die nog aan de normering voor inundatie voldoet. In 2023 hebben we watersysteemanalyses opgestart voor deze polders: Tedingerbroekpolder, Ypenburg, Lage Broekpolder en Polder van Nootdorp. De watersysteemanalyse van de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder en Foppenpolder is afgerond en opgeleverd. In 2024 volgen de watersysteemanalyses van de polders Spangen,

Oost-Abtspolder, Oud-Mathenesse, Hoek van Holland, Noordpolder van Delfgauw, Polder van Biesland en de Zuidpolder van Delfgauw.

Uitvoeringsprogramma Voorkomen Wateroverlast 2023-2027

In januari 2023 zijn we gestart met het uitvoeringsprogramma voorkomen wateroverlast. Daarin werken we aan de laatste locaties met een te grote kans op wateroverlast, zodat die voldoen aan de normen voor 2027. Voor het merendeel van de resterende locaties is een integrale aanpak nodig. Bijvoorbeeld een herinrichting van de openbare ruimte in samenwerking met de gemeente. Dat komt doordat het watersysteem in veel polders aan zijn grenzen zit. Wij werken samen met gemeenten, inwoners en bedrijven om op deze locaties maatregelen te nemen.

Projecten

In 2023 hebben we het groot onderhoud uitgevoerd voor drie gemalen in de polder Noordland Nieuwland in Hoek van Holland. Ook een groot deel van het onderhoud aan het vierde gemaal (de Nieuwlandse molen) is klaar.

Het monumentale gemaal Dijkpolder in Maasland is met veel inzet weer helemaal opgeknapt en voorzien van een nieuwe pomp. De fundering was een uitdaging, omdat tijdens het werk restanten van een oude fundering zijn gevonden. Daar tussendoor is nu een volledig nieuwe fundering gemaakt, waardoor het gemaal weer stevig staat.

In de Broekpolder in Vlaardingen is de filterinstallatie volledig vernieuwd. Deze installatie zorgt ervoor dat de restanten van bestrijdingsmiddelen, die vrijkomen uit het opgespoten havenslib, uit het oppervlaktewater worden gehaald.

In De Lier is een duiker geboord onder de N223. Daarmee hebben we de afvoer verbeterd en pakken we de wateroverlast in de Oranjebuurt aan. In de loop van 2024 ronden we de werkzaamheden af.

Rainlevelr

Met het project Rainlevelr creëren we extra waterberging door de regenwaterbassins van tuinders in te zetten vóórdat het gaat regenen. In 2023 kwamen er zestien nieuwe deelnemers en 72 hectare aan tuinbouwkassen bij. Daarmee staat de teller nu op 406 hectare en 78 bedrijven (zo'n 11% van de oppervlakte aan glas). Afhankelijk van de opvangcapaciteit in de bassins levert dit tussen de 40.000 en 80.000 m3 berging op. Nog eens 50 potentiële deelnemers zijn de intakefase ingegaan.

Peilbesluiten

In een peilbesluit leggen we het waterpeil voor één of meerdere peilgebieden vast. In 2023 heeft de VV negentien peilbesluiten vastgesteld, waarin voor 28 peilgebieden een nieuw peil is vastgelegd. Voor 26 peilgebieden is dat vanwege ruimtelijke ontwikkelingen en voor twee peilgebieden betreft het een ambtshalve correctie.

Bediening

Om te blijven voldoen aan de PI, moeten we kunstwerken die het peil regelen op een juiste manier bedienen. De bediening van het watersysteem is in 2023 volgens de kaders en afspraken verlopen, zoals bij de hevige neerslag van 2 en 3 november. Daarbij hebben we gebruikgemaakt van noodpompen.

Onderhoud technische installaties en procesautomatisering

We moeten het watersysteem ook goed onderhouden. Dit doen we door planmatig preventief onderhoud uit te voeren aan onze gemalen, automatische stuwen en inlaten. In 2023 heeft onder meer groot onderhoud plaatsgevonden aan de pompen van boezemgemaal De Zaijer. Verder zijn we gestart met het cyberveilig maken van onze procesautomatisering. Dit project loopt door in 2024.

Daarnaast hebben we veel technische installaties geïnspecteerd, waaronder het Schiegemaal. Daardoor weten we in welke staat die verkeren. We hebben de installaties en de procesautomatisering onderhouden en gerepareerd, waardoor die weer in goede staat zijn. We zijn erin geslaagd om al dit werk binnen het budget en volgens de planning uit te voeren. Alle installaties en de procesautomatisering werken weer veilig en betrouwbaar.

Onderhoud watergangen

De watergangen zijn volgens de planning onderhouden en geïnspecteerd. Bij het maaien hebben we rekening gehouden met de ecologische kwaliteit van het watersysteem en de biodiversiteit. In 2023 hebben we ons werk verder geoptimaliseerd en nog meer integraal uitgevoerd.

In 2023 hebben we veel kleine kunstwerken (zoals stuwen en duikers) geïnspecteerd. Op basis daarvan plannen we het onderhoud in.

Door de problemen met PFAS ontstond in 2019 een vertraging bij het baggeren. Die achterstand hebben we in 2023 helemaal ingelopen. We hebben het baggerproces verder geoptimaliseerd.

In 2023 hebben we een nieuwe raamovereenkomst afgesloten met vijf aannemers die de komende acht jaar voor ons het baggerwerk uitvoeren. In deze overeenkomst hebben we aanvullende afspraken gemaakt over een duurzame transitie in de uitvoering. Aan het einde van de contractperiode voeren zij het baggerwerk emissieloos uit en verwerken zij 75% van de vrijgekomen baggerspecie circulair binnen ons beheergebied.

We zijn in 2023 aan de slag gegaan met de aanbevelingen van de Rekeningcommissie over ons baggerbeleid. Waar mogelijk hebben we die aanbevelingen direct uitgevoerd. De doelen voor duurzaamheid en circulariteit hebben we bijvoorbeeld meteen opgenomen in de nieuwe raamovereenkomst. De VV was in het voorjaar en najaar betrokken bij de beleidsmatige dilemma's en keuzes om het beleid te actualiseren. Naar verwachting wordt in 2024 een aangepast baggerbeleid vastgesteld.

3.3.2 Programmalijn Klimaatadaptatie

Doel

De regio Delfland is klimaatbestendig en waterrobuust in 2050.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2023 hebben we activiteiten ondernomen om de kennis en het bewustzijn over klimaatverandering te vergroten. Bijvoorbeeld:

- de opening van drie nieuwe klimaatpleinen in de gemeente Westland, in samenwerking met lokale tuincentra;
- activiteiten op de (bestaande) klimaatpleinen;

- de organisatie van diverse (publieks)campagnes (zoals in het Vergeten Plantseizoen) en activiteiten voor inwoners (zoals een Watermarkt bij een tuincentrum in Rijswijk en tuinontwerpsessies);
- de organisatie van inspiratiesessies en evenementen voor professionals, zoals een reeks bijeenkomsten voor hoveniers (Tuin on Tour) en een inspiratiesessie De Watervriendelijke Tuin in Rijswijk;
- informatiebijeenkomsten om de bewustwording rondom wateropvang te stimuleren (onder andere voor nieuwbouwplannen van een woningbouwcorporatie in Den Haag);
- een matchmakingevent en een kennisfestival op de Waterstraat in Delft;
- maandelijkse nieuwsbrieven voor ons partnernetwerk met relevant nieuws, ontwikkelingen en projecten;
- de website www.klimaatkrachtig.nl met nieuwe kennis, projecten en manieren om in actie te komen;
- de aanleg van fysieke, klimaatadaptieve plekken, zoals acht groenblauwe schoolpleinen, groene daken, wadi's en (binnen)tuinen, en (collectieve) regentonnenacties in Den Haag.

Samen met gemeenten hebben we een aanvraag voorbereid in het kader van de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie van het Rijk. Daarmee worden gemeentelijke projecten gestimuleerd die bijdragen aan een klimaatadaptieve leefomgeving. Deze aanvraag is goedgekeurd. Daarnaast hebben we met vier woningbouwcorporaties (in Rijswijk en Den Haag) intentieverklaringen gesloten, die we nu uitwerken in concrete afspraken over de realisatie van concrete, klimaatadaptieve maatregelen. Met de gemeente Den Haag, de GGD en een aantal corporaties hebben we ook een eerste opzet gemaakt voor een klimaatdeal die onderdeel wordt van het Haags Klimaatakkoord.

Verder hebben we onderzocht hoe het bestaande netwerk Klimaatkrachtig Delfland, dat uit meer dan 100 partners bestaat, voor meer impact kan zorgen. Dit werken we in 2024 verder uit.

In 2023 hebben we een eerste versie van een monitor klimaatadaptief bewustzijn en gedrag ontwikkeld, waarmee we het waterbewustzijn van inwoners kunnen monitoren.

We hebben inzichtelijk gemaakt welke stappen we moeten zetten om de gevolgen van klimaatverandering nog beter te borgen in ons werk. Dat hebben we gedaan voor de beleidsvelden wateroverlast, zoetwatervoorziening, grondwater/bodemdaling, waterveiligheid en waterketen. We hebben een eerste verkennende stresstest waterkwaliteit uitgevoerd, waarin we de gevolgen van klimaatverandering in beeld brachten voor de ecologische en chemische waterkwaliteit. Ook voerden we een quickscan uit naar de kwetsbaarheid van (riool)gemalen en zuiveringen voor wateroverlast, overstromingen, hitte en droogte. Hieruit bleek dat een deel van deze assets mogelijk kwetsbaar is. Als pilot hebben we maatregelen uitgevoerd bij gemaal Achtermolen en het Schiegemaal. In 2024 evalueren we deze pilot.

We hebben een langetermijnstrategie vastgesteld om wateroverlast tegen te gaan (Wapenen tegen extreme neerslag) en zijn begonnen om die te implementeren. We passen bijvoorbeeld het kader voor de watersysteemanalyses aan. Ook verkennen we de mogelijkheid voor 'klimaatregels' binnen de Waterschapsverordening. Dat doen we in samenwerking met andere waterschappen in Zuid-Holland. Tot slot hebben we de richtlijn vasthoudmaatregelen aangepast.

3.3.3 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Tabel 3.9 Exploitatie programma Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkwantiteit	39.102	40.987	43.913	43.690
Klimaatadaptatie	1.831	2.675	2.220	2.717
Totaal	40.933	43.662	46.133	46.407

Binnen dit programma zijn de kosten € 0,3 miljoen hoger dan de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil lichten we hierna per programmalijn toe.

Waterkwantiteit

Lagere kosten van € 0,2 miljoen:

- De kosten voor het maaien van de watergangen zijn € 0,6 miljoen lager uitgevallen doordat er minder maaisel is afgevoerd.
- Bij de inhaalslag voor het baggeren hebben we zo'n € 0,7 miljoen meer opgehaald bij gemeenten dan verwacht.
- We hebben € 0,3 miljoen extra uitgegeven aan het onderhoud aan en de versnelde vervanging van meters voor waterpeilen.
- We hebben te maken met hogere doorbelaste personeelskosten van € 0,8 miljoen. Dit lichten we toe in paragraaf 3.6.9.

Klimaatadaptatie

We hebben te maken met hogere doorbelaste personeelskosten van € 0,5 miljoen. Dit lichten we toe in paragraaf 3.6.9.

3.3.4 Investeringsuitgaven

Tabel 3.10 Investerings programma Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkwantiteit	3.767	6.000	6.000	6.738

De investeringsuitgaven zijn € 0,7 miljoen hoger dan de bijgestelde begroting 2023. Dat komt doordat drie projecten voorspoediger zijn afgerond dan verwacht: de nieuwbouw van gemaal Commandeurspolder, het groot onderhoud aan het gemaal Nieuwlandse Molen en de aanpak van wateroverlast in De Lier.

In 2023 zijn de volgende projecten (deels) geactiveerd:

1. Onderhoudswerkzaamheden gemaal De Zaaier;
2. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Westland;
3. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Westambacht;
4. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Noord-Kethel;
5. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Vlaardingen-West;
6. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Klaas Engelberts;
7. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Nieuwland Noordland Oost;
8. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Nieuwland Noordland Opmaling;
9. Onderhoudswerkzaamheden gemaal Nieuwland Noordland Bagijneland;
10. Onderhoudswerkzaamheden filterinstallatie Broekpolder.

3.4 Waterketen en circulariteit

3.4.1 Programmalijn Waterketen

Doel

Een doelmatig en toekomstbestendig transport van afvalwater en het zuiveringsproces. Delfland transporteert en zuivert afvalwater en verwerkt adequaat het vrijkomende zuiveringsslib. Daarbij optimaliseren wij de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transport- en zuiveringsproces.

Prestatie-indicator

Met deze PI's kijken we naar het verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat en de vermindering van rioolvreemd water, uitgedrukt in %.

Tabel 3.11 Prestatie-indicatoren waterketen - verwijderingsrendement

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Verwijderingsrendement stikstof %	81%	80%	80%	80%
Verwijderingsrendement fosfaat %	83%	80%	80%	80%

In 2023 hebben we de wettelijke eis van 75% verwijderingsrendement en de afgesproken PI van 80% verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat gehaald.

Tabel 3.12 Prestatie-indicatoren waterketen – rioolvreemd water

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Vermindering rioolvreemd water in %	1%	1%	1%	1%

Hoe minder rioolvreemd water, hoe beter dat is voor het zuiveringsproces. Gemeenten en andere partijen hebben invloed op de hoeveelheid rioolvreemd water door af te koppelen en andere maatregelen te treffen. Het percentage heeft betrekking op de bestaande gebieden, niet op nieuwbouw. In het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) maken we afspraken met gemeenten om de hoeveelheid rioolvreemd water zo veel mogelijk te verminderen.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Regulier beheer

We hebben afvalwater getransporteerd, gezuiverd, het beheer en onderhoud uitgevoerd en het slib vergist (biogasproductie), ontwaterd en afgevoerd. Het biogas dat daarbij ontstond, is omgezet in groengas (7,4 miljoen m³). Het gas dat we niet zelf nodig hadden, hebben we afgezet op het aardgasnetwerk. Daarbij bleven we binnen de wettelijke kaders en vergunningen en hebben we overlast voor de omgeving vermeden. Ook hebben we actief bijgedragen aan de veiligheidscultuur en het vergroten van de operationele veiligheid.

De belasting van AWZI De Groote Lucht overschrijdt inmiddels de ontwerpcapaciteit van 258.000 ve (2,2% op basis van de gemiddelde vuilvracht). Dit vraagt veel van de zuivering qua (complexer) onderhoud, verbruik (elektriciteit en chemicaliën), personele inzet en risico's.

We hebben veel inspecties uitgevoerd, waardoor we meer inzicht hebben gekregen in de staat van onze technische installaties. Hierdoor kunnen we het onderhoud op basis van urgentie (risicogestuurd) inplannen. We werken aan een betere balans tussen correctief en gepland (preventief) onderhoud. Veel werkzaamheden die uit de inspecties naar voren kwamen, hebben we al uitgevoerd. Het geplande onderhoud is in 2023 binnen het budget en volgens de planning uitgevoerd.

Collectieve zuivering

In 2023 hebben we met Waterzuiveringscoöperatie Westland U.A. een overeenkomst gesloten voor de bouw van de collectieve zuivering. De bouw van de PACAS-installatie op AWZI Nieuwe Waterweg loopt door tot juli 2024.

Waterzuivering De Vergulde Hand

In 2023 hebben we overeenstemming bereikt met de gemeente Vlaardingen over de aankoop van grond voor Waterzuivering De Vergulde Hand. De overeenkomst is door beide partijen ondertekend. Eind 2023 is de planfase gestart. Daarin verkennen we de bestuurlijke uitgangspunten voor de nieuwe AWZI.

3.4.2 Programmalijn Transitie waterketen

Doel

Transitie van een lineaire naar circulaire waterketen. Delfland is onderdeel van de waterketen. Onze kerntaken zijn het transporteren en zuiveren van het afvalwater. Dit doen we duurzaam en in samenwerking met de andere waterketen-partners. We streven naar een toekomstbestendige waterketentransitie van lineair naar circulair.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2021 hebben we de strategie Transitie Waterketen vastgesteld met daarin drie transitiepaden: het hergebruik van effluent, energie- en klimaatneutraal werken en het terugwinnen van grondstoffen. We koppelen deze transitie aan de ontwikkelingen en projecten in de waterketen.

Om de effecten van de herziene Europese richtlijn Stedelijk afvalwater goed te kunnen bepalen, zijn we in 2023 gestart met een systeemanalyse. Hierin brengen we in beeld hoe we de toekomstige ontwikkelingen kunnen realiseren. In de conceptuele ontwerpen voor de nieuwe zuivering in Vlaardingen zijn de strategische doelen van de Transitie Waterketen opgenomen.

In 2023 hebben we in beeld gebracht welke kwaliteitseisen worden gesteld aan het hergebruik van effluent. Ook hebben we bepaald in welke mate het hergebruik van effluent kan voorzien in de toekomstige behoefte aan zoetwater. Met onze medewerking is in Rotterdam een waterzuiveringsconcept op gebouwniveau ontwikkeld en gebouwd: Blue City.

Waterschappen gaan de uitstoot van lachgas en methaan vanuit zuiveringen meten. In 2023 is hiervoor een landelijk versnellingsprogramma ontwikkeld, waaraan ook Delfland deelneemt (2024-2027). Hiervoor hebben we een subsidie van het Rijk ontvangen.

3.4.3 Programmalijn Energie- en klimaatneutraal

Doel

Delfland is energieneutraal in 2025. Het energieverbruik is gelijk aan de opwekking van onze duurzame bronnen.

Prestatie-indicator

Tabel 3.13 Prestatie-indicatoren energieneutraal en CO₂

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023 (prognose)
Energieneutraal in %	93	94	94	94
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen exclusief methaan en lachgas)	6.752	3.800*	6.550	6.550

* In de begroting is per abuis alleen de CO₂-footprint van het aardgasverbruik gepresenteerd. In de bijgestelde begroting en het resultaat 2023 (prognose) zijn alle onderdelen die bijdragen aan de CO₂-footprint ook meegewogen.

Tabel 3.14 Prestatie-indicatoren energieneutraal en CO₂ - meerjarig verloop

Prestatie-indicator	Resultaat 2019	Resultaat 2020	Resultaat 2021	Resultaat 2022	Prognose 2023
Energieneutraal in %	n.v.t.	71	92	93	94
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen exclusief methaan en lachgas)	8.478	6.547	7.122	6.752	6.550

We zijn *energieneutraal* wanneer het energieverbruik gelijk is aan de energieopwekking uit onze duurzame bronnen. Dit bereiken we door op het energieverbruik te besparen en duurzame energiebronnen te verwerven.

We zijn *klimaatneutraal* wanneer we niet meer bijdragen aan klimaatverandering (geen uitstoot van broeikasgassen). We verbeteren onze CO₂-footprint door de ontwikkelstappen die we zetten. De streefwaarden voor 2023 zijn een prognose, omdat de gegevens over 2023 pas in het najaar van 2024 beschikbaar zijn in de Klimaatmonitor.

De cijfers over 2022 laten zien dat Delfland op koers ligt met een percentage van 93% energieneutraliteit. Deze positieve ontwikkeling wordt veroorzaakt doordat we het uitvoeringsprogramma Energieneutraal uitvoeren én energie besparen. Dit zet zich in 2023 verder door. Op dit moment zijn er geen afwijkingen in de verwachte waarden voor Energieneutraal.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De projecten uit het uitvoeringsprogramma Energieneutraal zijn conform de meerjarenplanning in voorbereiding of in uitvoering. Onze certificering op niveau 3 van de CO₂-prestatieladder is opnieuw bevestigd. We zijn gestart met een ketenanalyse om de CO₂-uitstoot in de keten terug te dringen.

De gemeente Den Haag renoveert sportcomplex De Blinkerd op een duurzame manier. Voor de verwarming van het complex werkt de gemeente samen met Delfland door warmte te winnen uit het influent van het nabijgelegen rioolgemaal Belgisch Park. In 2023 hebben we gewerkt aan een technisch ontwerp dat de basis vormde voor de samenwerkingsovereenkomst die in september is ondertekend. In 2024 bereiden we de uitvoering samen met de gemeente voor. Deze wordt begeleid door Delfluent. Medio 2024 wordt het systeem operationeel.

Met Eneco hebben we in 2021 een intentieovereenkomst afgesloten die hun gedurende drie jaar het voorrecht geeft om verkenningen uit te voeren voor de grootschalige winning van warmte uit onze vier AWZI's. In 2023 heeft Eneco een vergroting voorbereid van het warmtestation dat sinds 2011 naast AWZI Harnaschpolder staat.

In 2023 hebben we actief deelgenomen aan de RES Rotterdam Den Haag, mede namens onze drie buurwaterschappen. Hier gaan we in 2024 mee door.

We hebben in 2023 met vijf aannemers een raamovereenkomst getekend voor het baggerwerk in de periode 2023-2031. Daarin hebben we afgesproken dat de aannemers uiterlijk in 2031 volledig emissieloos baggeren en de bagger emissieloos afvoeren.

We hebben maatregelen verkend om nog minder CO₂ uit te stoten. Die voeren we de komende jaren uit. In 2023 hebben we gewerkt aan een routekaart Delfland Klimaatneutraal 2035. Daarmee kunnen we maatregelen uitwerken om onze CO₂-uitstoot verder te beperken, zoals de transitie naar Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB).

3.4.4 Programmalijn Circulaire economie

Doel

Delfland draagt actief bij aan de ontwikkeling van een circulaire economie door producten, materialen en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk te hergebruiken.

Prestatie-indicator

De PI bestaat uit het aandeel opdrachten waarin een duurzame of circulaire ambitie is meegenomen. We streven ernaar om vanaf 2023 alle opdrachten (inkoop en bouw) circulair uit te voeren conform het Grondstoffenakkoord, de transitieagenda voor de bouw.

Tabel 3.15 Prestatie-indicatoren circulaire economie

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
GWW-opdrachten met duurzame/circulaire ambitie (conform Grondstoffenakkoord)	100%	100%	100%	100%
(Advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie	92%	60%	94%	94%

In de jaarrekening 2022 hebben we aangegeven dat we voor die laatste PI al een veel hoger percentage halen dan eerder inzichtelijk was. In de gunningscriteria (eisen) van meervoudige, nationale en Europese aanbestedingen wordt duurzaamheid al meegenomen. Deze cijfers waren eerder niet meegewogen en dus niet opgenomen in de begroting 2023. Daarom is de streefwaarde in 2023 veranderd van 60% in 94%.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

We zijn een samenwerking aangegaan met AquaMinerals om afzetketens te ontwikkelen voor grondstoffen die we terugwinnen uit onze processen (vooral uit de waterketen). We zijn in 2023 gestart met een routekaart, waarbij we verkennen welke reststromen in 2025 via AquaMinerals kunnen gaan lopen. Dit werken we verder uit in 2024.

In 2023 zijn we gestart met het ontwikkelen van een circulaire strategie voor de afzet van bagger. We hebben deze strategie meteen in de praktijk gebracht door met vijf aannemers een raamcontract te tekenen voor de periode 2023-2031. Daarin hebben we afgesproken dat de aannemers in 2031 minimaal 75% van onze schone bagger circulair herbestemmen.

Verder zijn we gestart met het ontwikkelen van een circulaire strategie voor beton. Dit materiaal heeft de grootste impact op onze CO₂-emissie¹.

Delfland neemt sinds 2021 ambtelijk deel aan het project De Ultieme Waterfabriek. Dit is een consortium van drinkwaterbedrijven (waaronder Dunea), waterschappen en een aantal instituten dat bezig is om te onderzoeken of en hoe we drinkwater kunnen maken uit effluent. In 2023 hebben we hiervoor een samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

Ook hebben we in 2023 een werkwijze ontwikkeld voor duurzaam circulair assetmanagement, waarmee we circulaire (en klimaatneutrale) ambities inbedden in de interne ambtelijke opdrachtverlening. Daardoor worden deze ambities meegenomen in projecten en in uitvragen richting de markt.

Tot slot hebben we in 2023 de beweging ingezet van materiaalstaten naar materiaalpaspoorten. Hier gaan we in 2024 mee verder, in samenwerking met de Unie van Waterschappen.

¹ De CO₂-emissies van materialen vanuit ons inkoopproces worden (nu nog) niet meegenomen in de klimaatmonitor, en dus niet gerapporteerd in de PI. Wanneer dit in de toekomst wel het geval is, rapporteren we dit.

3.4.5 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Tabel 3.16 Exploitatie programma Waterketen en circulariteit

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterketen	99.589	116.037	119.710	116.730
Transitie waterketen	561	635	635	553
Energie- en klimaatneutraal	392	360	277	307
Circulaire economie	639	647	578	487
Totaal	101.181	117.678	121.199	118.077

Binnen dit programma is sprake van € 3,1 miljoen lagere kosten dan de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil lichten we hieronder per programmalijn toe.

Waterketen

De onderschrijding van € 3,0 miljoen heeft een aantal oorzaken:

- We hadden te maken met lagere kapitaallasten van € 0,3 miljoen.
- De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,6 miljoen lager. Dit lichten we toe in paragraaf 3.6.9.
- De kosten voor het verwerken van afvalwater op AWZI Dokhaven van waterschap Hollandse Delta zijn € 0,3 miljoen hoger.
- De opbrengst van het grensoverschrijdend afvalwater is € 0,2 miljoen hoger door een hoger aantal gezuiverde ve's.
- Het beheer van de zuiveringsinstallaties in regio Zuid heeft € 0,5 miljoen lagere kosten. Dit komt door minder advies en onderzoek, deels door de inzet van ingehuurd personeel (€ 0,3 miljoen), door COVID-bemonstering (€ 0,09 miljoen) en minder verbruik van chemicaliën vanwege het weer (€ 0,11 miljoen).
- Voor het beheer van de transportstelsels in regio Zuid hebben we in totaal € 0,4 miljoen aan lagere kosten. Dit komt door een btw-teruggave voor de kosten van de gemeente, minder schoonmaak vanwege de vele regen in het najaar en minder verbruik van chemicaliën.
- We hadden € 0,3 miljoen aan hogere kosten door een eenmalige bijdrage aan de gemeente Delft voor de renovatie van gemaal Slauerhofflaan.
- Bij het beheer van de slibinstallaties zijn de kosten € 0,5 miljoen lager door lagere prestatiekosten voor regio Noord en doordat er voor regio Zuid minder polyelektrolyt (PE) is gebruikt door een aanpassing in de procesinstellingen.
- We hadden € 0,1 miljoen lagere kosten voor de afzet van slib en restproducten in regio Zuid vanwege minder slibafvoer door een hoger drogestofgehalte en minder ureninzet.
- We hadden € 0,6 miljoen hogere kosten voor de afzet slib en zand in regio Noord door hogere transportkosten vanwege verminderde ontwateringsresultaten.
- Vanwege het dispuut over de hoogte van de dienstverleningsvergoeding PPS is in 2022 een arbitrage opgestart. Dit gebeurde echter later dan in de bestuursrapportage 2023 werd voorzien. Dit heeft geleid tot € 0,5 miljoen aan lagere kosten.
- De servicefee die wij nog moeten betalen aan Delfluent over 2022 (onderdeel van het dispuut) was voor € 0,3 miljoen te veel opgenomen.
- De opbrengsten van de verduurzamingsprojecten zijn in 2023 lager, waardoor Delfland een vergoeding van Delfluent ontvangt volgens een vaste verdeelsleutel. Dit leidt tot € 0,8 miljoen lagere kosten.
- De verkoop van energie heeft tot een lagere opbrengst van € 0,2 miljoen geleid door lagere marktprijzen.

- De overige € 0,2 miljoen is het gevolg van diverse kleine overschrijdingen en onderschrijdingen.

Transitie waterketen

Het verschil van € 0,1 miljoen wordt vooral veroorzaakt door lager doorbelaste personeelslasten. Dit lichten we toe in paragraaf 3.6.9.

Energie- en klimaatneutraal

Het resultaat van deze programmalijn is nagenoeg zoals begroot.

Circulaire economie

Het verschil van € 0,1 miljoen wordt vooral veroorzaakt door lager doorbelaste personeelslasten. Dit lichten we toe in paragraaf 3.6.9.

3.4.6 Investeringsuitgaven

Tabel 3.17 Investeringsprogramma Waterketen en circulariteit

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterketen en circulariteit	6.333	15.404	8.000	6.540
Subtotaal	6.333	15.404	8.000	6.540
De Vergulde Hand	314	4.900	800	1.289
Totaal	6.647	20.304	8.800	7.828

De investeringsuitgaven zijn € 1 miljoen lager dan de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil lichten we hieronder per programmalijn toe.

Waterketen en circulariteit

De instandhoudingsprojecten voor AWZI De Groote Lucht en AWZI Nieuwe Waterweg (inclusief waterharmonica en collectieve zuivering):

- De vervanging van de procesautomatisering van AWZI De Groote Lucht is naar voren gehaald, waardoor we in 2023 meer kosten hebben gemaakt (€ 0,5 miljoen).
- De bouw van de PACAS-installatie had een lang gunningstraject met aanvullende bestuurlijke besluitvorming. De omgevingsvergunning werd later verleend, waardoor de aannemer pas later kon starten met de werkzaamheden. Hierdoor wordt een groter deel van de werkzaamheden in 2024 uitgevoerd. Daardoor hebben we in 2023 minder kosten gemaakt (€ 0,7 miljoen).
- Tijdens de uitvoering van het project Zonne-energie Waterketen (AWZI Harnaschpolder) deden zich onvoorziene (vergunning)technische uitdagingen voor. Daardoor is het niet gelukt om het zonnepark in 2023 aan te sluiten op de middenspanningsring van AWZI Harnaschpolder. Hierdoor hebben we in 2023 minder kosten gemaakt (€ 0,9 miljoen).
- Bij het zonnepark Kapittelland hebben we in 2023 € 0,1 miljoen minder kosten gemaakt.
- Bij de overige instandhoudingsprojecten op AWZI De Groote Lucht hebben we in 2023 € 0,26 miljoen minder kosten gemaakt. De grootste wijzigingen zijn de vervanging van het ontvangstwerk (€ 0,13 miljoen minder kosten) en de vervanging van de cv-ketels (€ 0,1 miljoen minder kosten).

Waterzuivering De Vergulde Hand

In 2022 hebben we gesprekken gevoerd met de gemeente Vlaardingen over de aankoop van grond voor het project. In 2023 hebben we de benodigde activiteiten opnieuw bekeken, waardoor we ten opzichte van de begroting 2023 € 0,49 miljoen meer hebben uitgegeven.

In 2023 is één project geactiveerd:

1. Vervanging primaire slibpompinstallaties De Groote Lucht.

3.5 Financiën

3.5.1 Programmalijn Financiën

Doel

Een duurzaam financieel evenwicht.

Een goed beheer van de concernfinanciën door het tijdig, juist en volledig opleggen van kostendeekkende belastingaanslagen, het opnemen in de begroting van baten en lasten waaronder verplichte (stel)posten, en het beheren en muteren van reserves en voorzieningen.

Prestatie-indicatoren

De Regionale Belastinggroep verzorgt de volledige, tijdige en efficiënte heffing en invordering van de belastingen. De Financiële eenheid verzorgt de financiële administratie. Dat is een samenwerking tussen de hoogheemraadschappen Rijnland, Schieland en Delfland. De fiscale administratie regelen we zelf. Daarnaast beheersen we onze financiële processen op basis van een sluitende P&C-cyclus, actueel financieel beleid en adequate ondersteuning van de bedrijfsprocessen op het gebied van financiën, inkoop en vastgoed. Dit volgen we met drie PI's.

Tabel 3.18 Prestatie-indicatoren financiën

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Netto schuldquote in %	223%*	214%	213%	195%
Externe financiering in % vaste activa	76%	80%	80%	72%
Vrije kasstroom (in € miljoen)	23,2	-22,3**	-26,2	5,6

* In het jaarverslag 2022 is als NSQ 231% opgenomen. Bij het opstellen van het jaarverslag 2023 hebben wij gezien dat er een fout zat in die berekening.

** In de begroting 2023 is de vrije kasstroom voor de aflossing van leningen weergegeven. Dit moet de vrije kasstroom na de aflossing van leningen zijn.

Toelichting

De netto schuldquote (NSQ²) daalt meer dan begroot. Dat komt door hogere belastingopbrengsten en doordat de netto schuld lager is dan begroot. Een belangrijke oorzaak is het dispuut dat we hebben met Delfluent, waardoor de afrekeningen van 2022 en 2023 nog deels openstaan.

Het percentage externe financiering in de vaste activa is afgenomen. Dat komt door de afgenomen waarde daarvan en door aflossingen op de leningen.

De opbouw van de vrije kasstroom staat in de volgende tabel.

Tabel 3.19 Kasstroomoverzicht

Kasstroom (bedragen * € 1 miljoen)	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023*	Resultaat 2023
Totale opbrengsten	280,3	298,0	300,3	306,3
Totale lasten	-275,4	-294,0	-301,0	-303,2
Afschrijvingen	42,4	40,6	40,2	40,3
Invloed vorderingen en schulden	13,1	-	-	28,9
Invloed voorzieningen	0,3	-	0,1	0,1
1 Totaal kasstroom exploitatie	60,7	44,6	39,6	72,4
2 Kasstroom investeringen	-18,5	-46,7	-26,8	-26,5
<i>Subtotaal kasstroom voor aflossing</i>	<i>42,2</i>	<i>-2,1</i>	<i>12,8</i>	<i>45,9</i>
3 Kasstroom financiering	-19,0	-20,2	-40,2	-40,2
Totale vrije kasstroom	23,2	-22,3	-27,4	5,6

* In de bestuursrapportage 2023 zijn in het kasstroomoverzicht voor de opbrengsten en kosten per ongeluk de conceptcijfers opgenomen. In de bovenstaande tabel staan de correcte bedragen.

De vrije kasstroom is € 33,0 miljoen hoger dan begroot. Dat verschil zit vooral in de exploitatie. De belangrijkste oorzaken binnen de exploitatie zijn:

- De kasstroom uit het resultaat is afgerond € 3,7 miljoen hoger. (Dit is een verschil aan opbrengsten en kosten.)
- De invloed van de vorderingen en schulden is € 28,9 miljoen. Dat komt doordat:
 - de kortlopende vorderingen met € 16,9 miljoen zijn toegenomen.
 - de kortlopende schulden met € 45,8 miljoen zijn toegenomen.

Per saldo leidt dit tot een positieve kasstroom exploitatie van € 28,9 miljoen.

De belastingopbrengsten die wij nog van de RBG moeten ontvangen, hebben wij in 2023 voor het eerst opgenomen als een bedrag dat gelijk is aan de schuld die RBG heeft staan. Daardoor nemen de kortlopende vorderingen toe met € 13,9 miljoen. Zie paragraaf 7.5 voor een uitgebreidere toelichting. Onder de kortlopende schulden hebben we hetzelfde bedrag opgenomen, omdat we die gelden al hebben ontvangen van de RBG. Het overige deel van de toegenomen kortlopende schulden komt vooral door het dispuut dat wij met Delfluent hebben. Hierdoor staan de afrekeningen van 2022 en 2023 grotendeels open.

² De NSQ wordt berekend door de totale netto schuldpositie te delen door het totaal aan belastingopbrengsten.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Een duurzaam financieel evenwicht betekent een gezonde balans tussen de huidige en toekomstige opgaven, de ontwikkeling van de lasten voor de belastingplichtigen én de ontwikkeling van de schuldpositie. De bijgestelde investeringsambitie voor 2023 is gerealiseerd. Hiervoor hoefden we in 2023 geen nieuwe langlopende leningen of kasgeldleningen aan te trekken. We hebben in totaal € 20 miljoen afgelost op de onderhandse geldleningen en € 20,2 miljoen op de PPS-leningen. Dit had een positief effect op de schuldquote, die in 2023 verder is gedaald. Het duurzame financieel evenwicht waar we naar streven, wordt door grote uitdagingen op de proef gesteld. Op korte termijn staan ons uitdagingen te wachten, zoals AWZI De Vergulde Hand en de Europese richtlijn Stedelijk afvalwater. Daarnaast spelen de krappe arbeidsmarkt en inflatie een rol.

In 2023 zijn we verdergegaan met het verbeteren van de financiële sturing en beheersing via periodieke ambtelijke managementrapportages. Deze dienen als leidraad voor de gesprekken binnen het management.

We zijn in 2023 gestart met het verder stroomlijnen en optimaliseren van onze planning- & controlprocessen. Met heldere werkprocessen en een duidelijke verdeling van rollen en verantwoordelijkheden dragen we bij aan een beheerste uitvoering van de werkzaamheden. Ook zijn we verdergegaan met de ontwikkeling van Lias, een softwarepakket dat het planning- & controlproces ondersteunt.

3.5.2 Programmalijn Algemene dekkingsmiddelen

Doel

Financiering van de waterschapstaken door het tijdig, juist en volledig opleggen van belastingaanslagen.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De belastingaanslagen zijn tijdig, juist en bijna volledig opgelegd (zie paragraaf 7.5 onder het kopje overlopende activa de toelichting). Daarnaast heeft de RBG (net als in voorgaande jaren) ook aandacht besteed aan de Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA). Die leidt al een paar jaar tot extra kwietschelding en terugbetalingen, waardoor wij belastinginkomsten mislopen. Het Rijk heeft hiervoor een compensatieregeling ingesteld, waardoor we ook volledig zijn gecompenseerd voor de KOTA-kosten over 2023. Daarnaast hebben we bij het ministerie van Binnenlandse Zaken een declaratie ingediend voor coronaschade in 2021.

3.5.3 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Tabel 3.20 Exploitatie programma Financiën

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Financiën	9.783	10.192	10.415	10.256
Algemene dekkingsmiddelen*	-243.657	-268.234	-271.574	-270.606
Totaal	-233.874	-258.042	-261.158	-260.350

* In de bestuursrapportage 2023 hebben we in de algemene dekkingsmiddelen per abuis de reservemutaties opgenomen. In bovenstaande tabel zijn de algemene dekkingsmiddelen correct opgenomen (dus exclusief reservemutaties).

Binnen dit programma is per saldo sprake van € 0,8 miljoen lagere opbrengsten dan de bijgestelde begroting 2023. Dit verschil lichten we hierna per programmalijn toe.

Financiën

We zien een exploitatiesaldo van € 0,2 miljoen, waarvan € 0,1 miljoen door lagere kosten en € 0,1 miljoen door hogere opbrengsten:

- De doorbelaste personeelskosten waren € 0,2 miljoen hoger. Zie paragraaf 3.6.9 voor een toelichting.
- De kosten vielen € 0,2 miljoen hoger uit door niet-begrote taxatiekosten voor de brandverzekering, een hogere afrekening 2023 van de bijdrage aan de Financiële eenheid en diverse overige kosten.
- Door een voordeliger exploitatieresultaat over 2023 was de bijdrage aan de RBG € 0,5 miljoen lager dan geraamd.
- De verkoop van vastgoed leverde € 0,1 miljoen meer op dan verwacht. Ondanks een lager aantal transacties, vielen enkele transacties hoger uit dan getaxeerd.

Algemene dekkingsmiddelen

In totaal zien we een nadelig exploitatiesaldo van € 1,0 miljoen door per saldo € 1,2 miljoen aan hogere kosten en per saldo € 0,2 miljoen aan hogere opbrengsten. De hogere kosten komen vooral door:

- hogere doorbelaste personele kosten van € 0,8 miljoen. Zie hiervoor de toelichting in paragraaf 3.6.9.
- een niet-begrote toevoeging aan de voorziening Wachtgeld van € 0,5 miljoen.
- het onbenut laten van de wettelijk verplichte post Onvoorzien (€ 0,1 miljoen).

Het saldo van de € 0,2 miljoen aan hogere opbrengsten is opgebouwd uit:

- hogere legesopbrengsten (€ 0,4 miljoen) vanuit de verrekening van het project A4 Haaglanden N14.
- hogere belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing (€ 4 miljoen) en lagere belastingopbrengsten uit de zuiveringsheffing (€ 1,4 miljoen). Deze worden in paragraaf 3.5.2 nader toegelicht.
- een lagere compensatie voor de coronabeperkingen in 2021. We hadden € 2 miljoen begroot, maar kwamen uit op € 0,2 miljoen.
- een administratieve correctie op het budget voor personele lasten door vacatureruimte van € 0,5 miljoen (dus lagere opbrengsten binnen de algemene dekkingsmiddelen).
- de centraal geraamde detacheringsofbrengsten van personeel (€ 0,5 miljoen). Deze zijn administratief verantwoord bij diverse overige programmalijnen (dus lagere opbrengsten binnen de algemene dekkingsmiddelen).

3.5.4 Waterschapsbelastingen

We heffen de belastingen die in onderstaande tabel zijn opgenomen.

Tabel 3.21 Waterschapsbelastingen - belastingsoorten

Belastingsoort	Heffingsmaatstaf	Belastingplichtig
<i>Watersysteemheffing</i>		
- Ingezetenen	Woonruimte	Ingezetenen (hoofdbewoner)
- Gebouwd	Waarde WOZ	Eigenaar gebouwde onroerende zaken
- Ongebouwd (overig)	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar ongebouwde onroerende zaken
- Ongebouwd (wegen)	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar ongebouwde onroerende zaken
- Natuur	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar natuurterrein
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheden (ve's)	Lozers vanuit woonruimten (hoofdbewoner) en bedrijven
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheden (ve's)	Lozers vanuit woonruimten (hoofdbewoner) en bedrijven
Legesheffing	Watervergunningaanvraag of -wijziging	Aanvrager van de dienst
Precariobelasting	Volgens tarieventabel	Het hebben van voorwerpen onder, op of boven grond, water

Belastingeenheden en -opbrengsten watersysteem en zuivering

In de volgende tabellen zijn de geraamde en de werkelijke aantallen belastingeenheden en belastingopbrengsten van de watersysteem- en zuiveringsheffing vermeld.

Tabel 3.22 Waterschapsbelastingen – aantallen belastingeenheden

Belastingsoort	Eenheid	Rekening 2022*	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023**
<i>Watersysteemheffing</i>					
Ingezetenen	Huishoudens	536.592	541.598	538.000	543.200
- Kwijtschelding	Huishoudens	-52.072	-54.200	-52.209	-45.600
- Oninbaar	Huishoudens	-8.505	-7.600	-9.684	-9.100
Gebouwd	WOZ (miljoen)	211.183	225.535	238.379	241.648
Ongebouwd (overig)	Hectare	13.958	14.000	14.000	13.700
Ongebouwd (wegen)	Hectare	4.857	4.650	4.650	4.900
Natuur	Hectare	3.068	3.000	3.000	3.000
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheden	800	400	400	500
<i>Zuiveringsheffing</i>					
Woningen	Vervuilingseenheden	1.207.206	1.214.666	1.224.000	1.226.700
- Oninbaar	Vervuilingseenheden	-19.135	-17.200	-22.032	-13.300
Bedrijven	Vervuilingseenheden	301.390	306.700	302.100	283.800
- Oninbaar	Vervuilingseenheden	-3.034	-3.100	-3.041	200

* In de jaarrekening 2022, vastgesteld door de VV in juni 2023, waren de werkelijk gerealiseerde belastingeenheden 2022 nog niet bekend. Die zijn teruggerekend op basis van de opbrengsten en tarieven. De eenheden die hier zijn opgenomen, zijn de werkelijk gerealiseerde belastingeenheden 2022.

** Bij het opstellen van de jaarrekening 2023 zijn de werkelijk gerealiseerde belastingeenheden nog niet bekend. De belastingeenheden van de jaarrekening 2023 zijn teruggerekend op basis van de opbrengsten en de tarieven.

Belastingopbrengsten

Tabel 3.23 Waterschapsbelastingen – opbrengsten watersysteemheffing

Belastingsoort	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Ingezetenen	62.717	65.358	64.924	65.554
Kwijtschelding	-6.086	-6.541	-6.300	-5.320
Oninbaarheid ingezetenen	-1.014	-917	-1.169	-1.101
Gebouwd	58.286	55.229	58.374	59.160
Ongebouwd (overige)	3.497	1.286	1.286	1.256
Ongebouwd (wegen)	-10	2.136	2.136	2.253
Natuur	14	13	13	13
Verontreinigingsheffing	66	40	40	43
Opbrengsten voorgaande jaren	1.012			1.438
Coronacompensatie 2020	370			0
Totaal watersysteem	118.838	116.604	119.304	123.296

De belastingopbrengsten uit de watersysteemheffing zijn € 4 miljoen hoger uitgekomen dan de gewijzigde begroting 2023. Dit zijn de belangrijkste oorzaken daarvoor:

- de opbrengsten uit de categorie Ingezetenen zijn € 0,6 miljoen hoger doordat meer ingezetenen een aanslag hebben ontvangen dan we hadden begroot.
- de kwijtschelding valt € 1 miljoen lager uit. Dit is inclusief een vergoeding van € 0,2 miljoen voor de kwijtschelding van publieke schulden vanuit de Kinderopvangtoeslagaffaire. (De werkelijke kwijtschelding is dus € 1,2 miljoen.) De RBG geeft aan dat zij al een paar jaar een daling zien van het aantal verzoeken om kwijtschelding en een stijging van het aantal afwijzingen. Die trend zagen we ook in 2023. In de begroting hebben wij daar onvoldoende rekening mee gehouden.
- we ontvingen meer opbrengsten uit de categorie gebouwd (€ 0,8 miljoen). De ramingen van de WOZ-waarden van alle woningen en (bedrijfs)panden waren gebaseerd op de meicirculaire van 2022. De definitieve waarden bleken hoger te liggen. Deels was dit al gecorrigeerd in de bestuursrapportage.
- uit voorgaande jaren is € 1,4 miljoen aan belastingen alsnog ontvangen (bijvoorbeeld na een invorderingstraject). Omdat de ontvangsten uit voorgaande jaren moeilijk in te schatten zijn, worden die niet begroot.

De coronacompensatie over 2021 is niet als waterschapsbelasting verantwoord, maar als bijdrage van het Rijk verwerkt in het programma Algemene dekkingsmiddelen.

Tabel 3.24 Waterschapsbelastingen – opbrengsten zuiveringsheffing

Belastingsoort	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Zuiveringsheffing	126.345	150.498	150.967	149.414
Oninbaarheid	-2.112	-2.008	-2.480	-1.295
Opbrengsten voorgaande jaren	-1.231			-964
Coronacompensatie 2020	1.160			0
Totaal zuivering	124.162	148.490	148.486	147.155

De opbrengsten uit de zuiveringsheffing zijn € 1,4 miljoen lager dan de gewijzigde begroting 2023. Dit zijn de belangrijkste oorzaken daarvoor:

- door bestandsoptimalisatie heeft de RBG meer zelfstandige woningen en minder onzelfstandige woningen (zoals kamers) verwerkt in hun bestanden. Daardoor zien we een verschuiving van zuiveringsheffing bedrijven naar zuiveringsheffing woonruimten.
- bij de zuiveringsheffing bedrijven houden we rekening met minder waterverbruik door de toename van het hybride werken. Daardoor is het aantal vervuilingseenheden voor woningen hoger en het aantal vervuilingseenheden voor bedrijven lager dan begroot. De daling bij de bedrijven is echter zo veel groter dat de totale zuiveringsheffing is gedaald ten opzichte van de begroting.
- we zagen dat we meer belastinggeld konden innen dan waar we rekening mee hadden gehouden (€ 1,2 miljoen). Dat is onder meer een gevolg van de bestandsoptimalisatie.
- uit voorgaande jaren is € 1,1 miljoen afgeboekt als niet meer te ontvangen. Dit was niet in de begroting meegenomen.

De coronacompensatie over 2021 is niet als waterschapsbelasting verantwoord, maar als bijdrage van het Rijk verwerkt in het programma Algemene dekkingsmiddelen.

Vrijgevallen bedragen eerdere jaren

Bij de opbrengsten uit eerdere jaren is € 0,2 miljoen aan vrijgevallen bedragen vanuit eerdere jaren opgenomen. Deze bedragen konden niet worden teruggestort door bedrijfsbeëindiging of veranderingen van bedrijfsnamen zonder (duidelijke) instructies van de bestuurders. Daarnaast betreft het terugbetalingen aan personen die vertrokken zijn naar een onbekende locatie. De RBG heeft geprobeerd om de gegevens te achterhalen en de bedragen terug te betalen, maar is daar deels niet in geslaagd. De vrijvallende bedragen hebben verschillende achtergronden. Het betreft onder andere te veel en verkeerd betaalde bedragen en terugbetalingen door verminderingen bij definitieve aanslagen of door een bezwaar. Door de verschillende achtergronden van de vrijgevallen bedragen is het moeilijk om ze direct aan een van de taken te koppelen. Daarom is bij beide taken € 0,1 miljoen opgenomen.

3.6 Organisatie en bedrijfsvoering

3.6.1 Programmalijn Organisatie

Doel

Een professionele, toekomstbestendige, rechtmatig handelende en resultaatgerichte organisatie.

We zijn een professionele organisatie die in verbinding staat met de maatschappij en strategieën ontwikkelt om veranderingen tegemoet te treden en deze te vertalen naar ons handelen. We zijn een organisatie die door duidelijke sturing op doelen en goed ingerichte processen resultaatgericht opereert en die ervoor zorgt dat medewerkers goed toegerust zijn voor die toekomstige ontwikkelingen. Gerichte aandacht voor integriteit en auditen verankert rechtmatigheid en bevordert continu leren.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

We hebben in 2023 het volgende gedaan om de organisatie, onze medewerkers en onze manier van werken te ontwikkelen:

- We zijn gestart met trainingen integriteit voor al onze medewerkers. Deze ronden we in 2024 af. Hiermee maken we hen bewust van het belang van integriteit.
- We hebben het organisatieontwikkeltraject Samenspel geëvalueerd en daar enkele leerpunten uit gehaald. Een belangrijke volgende stap is een onderzoek naar de span of control van leidinggevenden. Dit onderzoek vindt plaats in 2024.
- We zijn bezig met de invoering van 1OBS, dat al ons onderhoud op een eenduidige manier gaat ondersteunen. Dit project hebben we in 2023 een stap verder gebracht: het systeem is beschikbaar op de telefoon van onze medewerkers en van de aannemers die het werk uitvoeren.
- In het regeerakkoord is opgenomen dat water en bodem meer sturend worden in de ruimtelijke inrichting van ons land. We volgen de nadere uitwerking hiervan en komen met voorstellen om hier invulling aan te geven. Dit deden we in 2023 al bij het proces van de Ruimtelijke Puzzel, waarin de provincie het voortouw neemt.
- Delfland is betrokken bij de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) in een provinciaal programma: in Zuid-Holland het ZH-PLG. Ook is Delfland betrokken via de Kaderrichtlijn Water (waterkwaliteit) en via vraagstukken als bodemdaling, CO2-reductie, grondwater, wateroverlast en biodiversiteit. We hebben

acht verschillende opleidingen gegeven om onze calamiteitenorganisatie te versterken. Daarnaast zijn er zes trainingen geweest op operationeel, tactisch en strategisch niveau en hebben we drie keer monodisciplinair en acht keer multidisciplinair geoefend. Delfland heeft daarnaast meegewerkt aan het plan Extreme Neerslag van de Veiligheidsregio Haaglanden. Er zijn vijf opschalingen geweest, waarvan vier keer fase 1 (twee keer waterkwaliteit en twee keer watersysteem) en één keer fase 2 (waterveiligheid). We zijn gestart met trainingen op het gebied van integriteit voor al onze medewerkers. Die ronden we in 2024 af.

3.6.2 Programmalijn Informatievoorziening

Doel

Een betrouwbare, wendbare en efficiënte informatievoorziening. Zorg dragen voor een betrouwbaar informatiebeleid, architectuur, (geo-)informatievoorziening en een centrale regie op functioneel beheer en gegevensbeheer en betrouwbare ICT-diensten.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De basis van onze informatievoorziening moet op orde zijn en we hebben een sterkere regie op wijzigingen nodig om in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen, zoals technologische innovaties. Daarbij is het noodzakelijk om te investeren in de betrouwbaarheid, de kwaliteit en de beschikbaarheid van onze informatie en gegevens, zodat we kunnen sturen en werken met betrouwbare en actuele data. Daarom hebben we in 2023 het volgende gedaan:

Informatiebeveiliging en privacy

In 2023 is het volwassenheidsniveau van onze informatiebeveiliging en privacy verder verbeterd. We hebben eind 2023 volwassenheidsniveau 3 behaald, op weg naar het uiteindelijke doel: volwassenheidsniveau 4. In de audit BIO-AVG heeft Delfland in november gemiddeld een 3 gehaald op de onderdelen BIO kantoorautomatisering (KA), BIO procesautomatisering (PA) en Privacy en Managementinformatiesysteem. Voor de PA hebben we ook de Cybersecurity Implementatie Richtlijn (CSIR) gebruikt. De resultaten van de externe audit liggen in lijn met de uitkomsten van onze selfassessments. De aanbevelingen uit de audit hebben betrekking op leveranciers en contractmanagement, decentraal risicomanagement en businesscontinuïteitsmanagement.

Naast de externe audits hebben we in 2023 twee externe pentesten uitgevoerd. De aanbevelingen die hieruit kwamen, hebben we direct opgelost. Ook de jaarlijkse DigiD-audit is succesvol afgerond, net als een interne en externe audit voor de Wet politiegegevens (Wpg). We implementeren de verbetermaatregelen in 2024.

We hebben in 2023 periodiek risico-evaluaties uitgevoerd op het gebied van informatiebeveiliging van onze KA en PA (met als specifieke focus de automatisering voor de bediening van onze kunstwerken). De evaluaties hebben geleid tot diverse maatregelen. Medio mei hebben we onze PI voor cyberweerbaarheid bijgesteld van 'weerbaar' naar 'kwetsbaar'. Dit deden we vanwege de verhoging van het dreigingsbeeld door de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid, specifiek voor organisaties die werken met procesautomatisering. De maatregelen die nodig zijn om weer 'weerbaar' te worden, hebben we in 2023 opgestart. We ronden die in 2024 verder af. Vanaf 2024 rapporteren we over deze PI in de P&C-cyclus. Meer informatie over het aantal beveiligingsincidenten en datalekken vindt u in paragraaf 4.7.

Implementatie Wet open overheid (Woo; transparante informatie aan burgers en bedrijven)

In 2023 is het Woo-proces binnen Delfland verbeterd volgens de planning die de waterschappen met het Rijk hebben gemaakt:

- We hebben een waarnemend Woo-contactpersoon aangesteld, naast de bestaande Woo-coördinator. Dit zorgt voor een stabiele basis.
- Documenten voor een Woo-verzoek staan centraal in een vaste Microsoft365-omgeving.
- We hebben in 2023 de markt geconsulteerd om een geschikte openbare publicatieomgeving op te zetten. Naar aanleiding daarvan hebben we een leverancier geselecteerd. De gekozen infrastructuur komt begin 2024 beschikbaar.

Voor een gedetailleerde toelichting verwijzen wij naar paragraaf 4.8 van dit jaarverslag.

Basis van de informatievoorziening op orde (meerjarig gefaseerd)

In 2023 zijn onze vijf basisprocessen volgens de ITIL-standaarden (Information Technology Infrastructure Library) verbeterd en vastgesteld:

- incidentmanagement;
- demandmanagement;
- informatievoorziening-wijzigingsproces;
- portfoliomanagement;
- projectmanagement.

Daarnaast hebben we in 2023 verbeteringen doorgevoerd in de governance binnen de informatievoorziening.

Verouderde mobiele devices en laptops vervangen

In 2023 heeft Delfland verouderde mobiele devices en laptops vervangen. Zo kunnen we voorzien in de aanhoudende behoefte om sneller te kunnen werken. Deze activiteit behoort tot de standaarddienstverlening en maakt deel uit van een meerjarig vervangingsprogramma.

3.6.3 Programmalijn Regulering en dienstverlening

Doel

Een effectieve en efficiënte regulerings- en dienstverleningsketen als schakel tussen buiten en binnen. De reguleringsketen vormt de transparante en efficiënte schakel tussen buiten en binnen. Toezicht en handhaving worden effectief ingezet om het naleefgedrag te bevorderen en waar mogelijk structureel te verbeteren. Met de implementatie van de Omgevingswet verbeteren we onze dienstverlening, borgen we het waterbelang in onze eigen instrumenten en in die van andere overheden, en maken wij de participatie van inwoners in onze besluitvorming eenvoudiger.

Prestatie-indicatoren

Als PI bekijken we het percentage vergunningen dat binnen de wettelijke termijn verstrekt is.

Tabel 3.25 Prestatie-indicator vergunningen

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	86%	95%	95%	95%

In 2023 hebben we 1630 aanvragen voor (water)vergunningen en 1503 meldingen algemene regels verwerkt. De aanvragen die niet binnen de termijn zijn afgehandeld, zijn veelal complex en/of missen cruciale informatie.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Regulering

In 2023 hebben we ons voorbereid op de Omgevingswet. We hebben onze beleidsregels en handelingskaders aangepast aan de Omgevingswet en de nieuwe Waterschapsverordening, waaronder:

- het handelingskader bruggen;
- de beleidsregel NEZ;
- de nieuwe legesverordening.

Toezicht en handhaving

- Het geraamde aantal controles en handhavingsacties is gehaald.
- We hebben betrouwbare meetgegevens opgeleverd.
- De samenwerking met onder andere de Omgevingsdienst Haaglanden is verstevigd in de risicogestuurde aanpak en binnen het dossier PFOS/Forepark.
- We hebben toezicht uitgevoerd op infrastructurele projecten. De projecten Blankenburgverbinding en A13/A16 lopen naar verwachting in 2024 af. WarmteLinq heeft vertraging opgelopen en loopt daardoor langer door.

Tabel 3.26 Toezicht en handhaving - surveillance

Surveillance	Opgave in 2023	Realisatie 2023
Aantal handhavingsdagen	4	3
Aantal inspectievluchten	10	12
Aantal uur watersurveillance	500	480
Incidentenbehandeling 90% afgehandeld	90,0%	90,5%
Aantal uitgevoerde controles op afgegeven vergunningen	1.100	1.314

In 2023 hebben we maatregelen getroffen om efficiënter te kunnen werken. Ook hebben we keuzes gemaakt waardoor we in minder tijd meer taken kunnen doen. Denk aan het opsparen van de controles van kleine grondwateronttrekkingen en minder frequent toezicht op infrastructurele projecten. Door deze maatregelen konden we in 2023 voorkomen dat we nadelige keuzes moesten maken in prioriteiten.

Toezicht glastuinbouw

Tabel 3.27 Toezicht en handhaving - toezicht glastuinbouw

Toezicht glastuinbouw	Opgave in 2023	Realisatie 2023
Bedrijven uo (uitvoeringsorganisatie)-rapportages (=100%)	95%	98,5%
Controles van ingediende uo-rapportages	5%	3,2%
Controles in gebiedsgerichte aanpak (heet sinds dit jaar risicogestuurde aanpak)		127
Reguliere controles glastuinbouw		128

We hebben 255 controles uitgevoerd. Hiervan zijn 92 controles uitgevoerd in het kader van de risicogestuurde aanpak, 35 controles in het kader van de nazorg van de gebiedsgerichte aanpak en 128 reguliere glastuinbouwcontroles. In 2023 is in de glastuinbouw (in lijn met de nieuwe handhavingsstrategie) elf keer strafrecht toegepast en twintig keer een last onder dwangsom opgelegd (bij zeven overtredingen). Er zijn negen waarschuwingen verstuurd.

Begin dit jaar zijn we succesvol gestart met de risicogestuurde aanpak in de Zuidpolder van Delfgauw en de Boschpolder. In oktober zijn we gestart in de Oude Campspolder en de Groeneveldsepolder. Daar hebben we ongeveer 30% van de bedrijven bezocht, samen met de ODH. Daarvan was 50% in overtreding. De dossiers zijn groot en complex. Dit vergt ook veel inzet van de ODH, die haar rol goed vervult door te handhaven op bodemlozingen en lekkages.

Waterschapsverordening en Omgevingswet

Delfland heeft zich de afgelopen jaren goed voorbereid op de komst van de Omgevingswet. Het ging hier niet alleen om nieuwe landelijke wetgeving, maar ook om:

- de aanpassing van werkprocessen;
- het aanpassen van onze software;
- het maken en vaststellen van een waterschapsverordening;
- een aangepaste legesverordening.

Daarnaast hebben we nieuwe samenwerkingsafspraken gemaakt met onze partners. Dankzij onze investeringen van de afgelopen jaren waren we op tijd klaar om op elk niveau initiatieven te kunnen ontvangen en verwerken. In 2024 wacht ons nog een grote opgave om echt met de nieuwe wet- en regelgeving en het gedachtengoed te gaan werken.

3.6.4 Programmalijn Interne dienstverlening

Doel

Een betrouwbare, wendbare en efficiënte interne product- en dienstverlening en een juiste, tijdige en transparante besluitvorming.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

We hebben de waterschapsverkiezingen van 15 maart voorbereid, inclusief het proces van de verkiezingsuitslag en de installatie van de VV. De organisatie heeft ambtelijke ondersteuning verleend voor de totstandkoming van het coalitieakkoord 2023-2027 "Water voor Mens en Natuur. Een trendbreuk in waterbeheer".

3.6.5 Programmalijn Communicatie

Doel

Communicatie draagt bij aan de reputatie van Delfland als deskundige, betrouwbare en transparante overheid en partner.

Prestatie-indicatoren

Tabel 3.29 Prestatie-indicator klanttevredenheid

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	n.v.t.*	≥7,5	**	**

* In 2022 is het klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd, omdat de benodigde voorbereiding groter was dan voorzien, vooral vanwege de AVG.

** Het onderzoek is uitgevoerd, maar door de geringe respons zijn de resultaten niet representatief.

We hebben geprobeerd om de tevredenheid van onze inwoners over hun contact met Delfland te meten. De deelname was echter zo gering dat hier geen cijfer aan te koppelen was. Voor 2024 overwegen we een andere manier om de klanttevredenheid te meten.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

- Ook in 2023 hebben we continu aandacht gevraagd voor onze maatschappelijke opgaven via onze eigen online en socialmediakanalen. Waterkwaliteit kreeg daarbij de meeste aandacht, ook in de reguliere massamedia. Vooral de PFOS in de sloten op bedrijventerrein Forepark in Den Haag kreeg veel aandacht. We hebben ook meerdere brieven aan omwonenden gestuurd en hebben voor hen een informatiebijeenkomst georganiseerd.
- We hebben regelmatig aandacht besteed aan de nieuwe AWZI in Vlaardingen.
- In het voorjaar hebben we via een campagne aandacht gevraagd voor droogte door klimaatverandering.
- In 2023 zijn we gestart met de implementatie van Klare Taal om onze boodschap begrijpelijker over te brengen. We hebben de taal- en tekstrichtlijnen aangepast en hebben trainingen aangeboden. De secretaris-directeur en de dijkgraaf hebben de Direct Duidelijk Deal ondertekend, waarmee Delfland toezegt dat zij zorgt voor duidelijke communicatie met de omgeving.
- We hebben aandacht gevraagd voor de waterschapsverkiezingen. Dat deden we via online en socialmediakanalen, free publicity, 140 abri's, 225 A0-posters in diverse gemeenten, banners op 20 bussen en online, radiospots, geveldoeken, advertenties in lokale kranten en een verkiezingsdebat. Van de 1.001.976 opgeroepen kiezers hebben 449.148 mensen hun stem uitgebracht. Hiermee kwam het opkomstcijfer op 44,8%.
- In totaal zijn 88 doelgroepgerichte arbeidsmarktcampagnes gevoerd op social media om de juiste (vooral technisch geschoolde) experts aan te trekken. Mede door deze acties konden we de meeste vacatures vervullen.

3.6.6 Programmalijn Personeel

Doel

Een toekomstgerichte, aantrekkelijke en veilige werkgever. Delfland blijft in beweging: wij zijn extern georiënteerd en zetten in op continue verbetering. Kennisdeling en duurzame inzetbaarheid staan centraal. We houden oog op veiligheid en gezondheid van medewerkers. Daarnaast willen we een aantrekkelijke werkgever zijn.

Prestatie-indicatoren

We kijken als PI's naar werkgeverschap en de Total Recordable Case Frequency (TRCF), de mate van veiligheid binnen de organisatie.

Tabel 3.30 Prestatie-indicatoren personeel

Prestatie-indicator	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Werkgeverschap	n.v.t.	7,3	7,3	8,0
TRCF (de mate van veiligheid in de organisatie, uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren)	2	2,5	2,5	2,5

In 2023 is voor alle waterschappen en aanverwante organisaties het tweejaarlijkse medewerkersonderzoek gehouden. Op de vragen over de tevredenheid van medewerkers scoren we gemiddeld een 8. Daarmee is het resultaat hoger dan de vorige keer (2021: 7,2) en hoger dan gepland (7,3).

De TRCF is gestegen ten opzichte van 2022. De TRCF rekent met absolute arbeidsongevallen met EHBO-behandelingen, doktersbezoek, ongevallen met verzuim en fatale ongevallen. Vooral in de eerstgenoemde categorie heeft een lichte toename al direct significante invloed. Onder meer door de invoering van de veiligheidsapp is het laagdrempeliger geworden om een melding te doen. Vanuit de lijn wordt ook meer gestuurd op het doen van meldingen (zie ook de paragraaf Bedrijfsvoering). Dit heeft ertoe geleid dat we meer melden, ook de ogenschijnlijk minder ernstige ongevallen, zoals EHBO-behandelingen.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

- In 2023 is voor alle waterschappen en aanverwante organisaties het tweejaarlijkse medewerkersonderzoek gehouden. Onze medewerkers staan stevig achter onze doelen en zij zien de organisatie als een goede werkgever die werk biedt dat goed aansluit bij hun persoonlijke motivatie. Met een gemiddelde score van 8 zitten we fors hoger dan de voorgaande meting (7,2) en dicht bij de top 3 van alle waterschappen.
- Ook op het gebied van ziekteverzuim deden we het goed: het gemiddelde van 4,4% was lager dan in 2022 (4,8%) en viel binnen de landelijke Verbaannorm (4,6%). Het nieuwe verzuimprotocol gaat uit van eigen verantwoordelijkheid. Dit is in lijn met de manier waarop we werken met onze arbodienst en de manier waarop managers hun verantwoordelijkheid als casemanager bij verzuim invullen.
- Door de krapte op de arbeidsmarkt was het extra moeilijk om voldoende professionals op het gebied van financiën en ICT te vinden. We hebben hiervoor gespecialiseerde bureaus ingeschakeld. Hierdoor zijn we erin geslaagd om onze kritische functies voldoende bezet te houden. Het aantal openstaande vacatures was met gemiddeld 50 over het hele jaar ongeveer gelijk aan 2022.
- We hebben een visie op talentmanagement ontwikkeld die uitgaat van inclusiviteit. Iedereen heeft talenten en we kijken steeds hoe we die goed kunnen inzetten. We hebben een aantal doelgroepen in beeld gebracht waar we extra activiteiten voor gaan organiseren in 2024.
- We zorgen voor een veilige en gezonde werkomgeving voor onze medewerkers. In 2023 hebben we de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) opnieuw uitgevoerd. Daardoor kregen we actuele informatie over onze arbeidsrisico's en mogelijke maatregelen om de kans op en de ernst van arbeidsrisico's verder te verkleinen. Het Projectbureau behaalde niveau 3 op de Veiligheidscultuurladder. In 2023 hebben we verder gezocht naar belangrijke indicatoren die informatie geven over onze inspanningen voor een veilige organisatie. Denk aan het aantal uren scholing, het aantal veiligheidsrondes en het aantal meldingen van onveilige situaties. Daarmee liggen we op koers om in 2024 de hele organisatie naar niveau 3 te brengen (zie ook de paragraaf Bedrijfsvoering). Daarnaast willen we een 'Just Culture' bereiken: een cultuur waarin mensen graag leren van fouten en waarin het erkennen en bespreken van persoonlijke fouten de norm is.

3.6.7 Programmalijn Digitale transformatie

Doel

Delfland hanteert digitale transformatie als strategisch instrument voor de verbetering van primaire en ondersteunende werkprocessen en systemen. Ondersteuning van de transitie van Delfland om in 2029 minder handmatig werk uit te voeren en te werken met veiliger en intelligentere systemen die medewerkers ondersteunen met advies en het voorspellen van werk (bijvoorbeeld voorspellend onderhoud).

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

- Experimenten: in het najaar hebben we een AI-challenge georganiseerd om ideeën op te halen die de werkprocessen met AI kunnen ondersteunen. Het winnende idee van

de digitale Omgevingsscan wordt nu geïmplementeerd. Andere kansrijke inzendingen bewaren we voor een later moment.

- Datagedreven werken: in 2023 hebben we de algoritmes die gegevens over de waterkwaliteit afleiden uit satellietbeelden verder ontwikkeld. We hebben die toegepast op twee beelden met verschillende spectrale resoluties (voorjaar en najaar 2023). De resultaten hebben voor een aantal parameters al de gewenste kwaliteit. Voor andere parameters moeten we nog verbeterstappen zetten. We hebben meerdere rapportages ontwikkeld en in productie gebracht, zoals een rapportage voor het management met informatie over de financiële stand van zaken, investeringen en de formatiebezetting. Daarnaast maakten we rapportages voor het monitoren van de externe dienstverlening (vergunningverlening) en de interne dienstverlening (helpdesk ICT en facilitaire zaken).
- Het ethisch verantwoord inzetten van data: dit is erg belangrijk in een organisatie waarin data een steeds grotere rol speelt. Om de bewustwording over dataethiek te vergroten, deden we mee aan de leergang Digitale ethiek, die werd gefaciliteerd door het Waterschapshuis. Ook hebben we hier een speciale sessie over georganiseerd voor de interne juristen.
- Informeren en inspireren: enkele afdelingen namen deel aan de leerlijn Digitale transformatie of zijn hiermee gestart. Daarmee willen we de bewustwording over en de actieve deelname aan de digitale transformatie binnen de organisatie bevorderen. Daarnaast hebben we vanuit het programma instrumenten beschikbaar gesteld om mee te werken, zoals een chatbot voor helpdesks en agile coaches voor het herontwerpen van werkprocessen. Ten slotte heeft het programma aandacht besteed aan de Maand van de Digitale Fitheid.

3.6.8 Programmalijn Innovatie

Doel

Ontwikkelen van kennis en stimuleren van innovaties gericht op het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

- Ons Innovatiefonds heeft zo'n 20 innovaties in portefeuille, die we in een separaat jaarverslag verder bespreken.
- We hebben nieuwe innovaties, zoals baggerbeton, de Ultieme Waterfabriek en de Waterbank Westland gekoppeld aan maatschappelijke ontwikkelingen, zoals klimaatadaptatie, circulariteit en AI.
- We hebben innovaties geïmplementeerd in onze primaire processen, zoals bij de vervolgpijl voor de inzet van drones (Delfland vliegt door).
- We hebben deelgenomen aan innovaties in externe netwerken, zoals Netwerk Waterketen Delfland, Alliantie Waterkracht, VP-Delta met daaraan gelieerd de Waterstraat, het innovatieprogramma van Aquon, Klimaatkrachtig Delfland en het innovatieprogramma van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking. We zoeken waar mogelijk de verbinding met andere waterschappen, onder meer via het Winnovatieplatform.
- We hebben interne inspiratiesessies en een crowdsourcingssessie georganiseerd over AI om het bewustzijn over de toepassing daarvan te vergroten.

3.6.9 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Tabel 3.31 Exploitatie programma Organisatie en bedrijfsvoering

Programmalijn	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Organisatie	10.097	8.413	9.256	9.760
Informatievoorziening	15.864	16.400	17.805	17.888
Regulering en dienstverlening	8.800	9.533	10.012	9.085
Interne dienstverlening en bestuursondersteuning	7.129	9.562	9.629	9.288
Communicatie	2.316	2.081	2.110	2.285
Personeel	1.629	1.982	2.147	1.829
Digitale transformatie	248	716	716	579
Innovatie	2.324	3.206	2.851	2.506
Totaal	48.406	51.892	54.526	53.221

In dit programma is sprake van een voordelig verschil van € 1,3 miljoen ten opzichte van de bijgestelde begroting 2023. Dit wordt veroorzaakt door € 0,8 miljoen aan hogere opbrengsten en € 0,5 miljoen aan lagere kosten. Per programmalijn lichten we de verschillen toe.

Generieke toelichting doorbelaste personeelskosten

Binnen de diverse programmalijnen zien we een afwijking tussen de gewijzigde begroting 2023 en de werkelijk doorbelaste personeelskosten. Dat heeft meerdere oorzaken:

- Er is zoals gewoonlijk een verschil tussen de begrote en de werkelijke urenverantwoording.
- De urenverantwoording is onvolledig, waardoor de doorbelasting deels onzuiver is. Dit hebben we opgelost door de doorbelasting op basis van nacalculatie volledig te maken.
- Voor de personeelslasten (inclusief inhuur van derden) is € 4,1 miljoen meer uitgegeven dan begroot (zie paragraaf 6.3 voor een toelichting). De doorbelasting van de personeelskosten naar de programmalijnen is daardoor ook € 4,1 miljoen hoger dan begroot. Deze kosten worden grotendeels gedekt door lagere kosten voor extern advies.

Organisatie

Per saldo is sprake van € 0,5 miljoen aan hogere kosten.

- De opbrengsten waren € 0,3 miljoen hoger door een niet-begrote ontvangst voor de subsidie NPLG.
- De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,8 miljoen hoger (zie de toelichting hiervoor).
- De kosten voor de evaluatie van de organisatieontwikkeling waren € 0,1 miljoen hoger.
- Door een versnelling in de ontwikkeling van IOBS vielen de kosten € 0,1 miljoen hoger uit.
- De kosten voor strategie waren € 0,2 miljoen lager. Deze onderschrijding compenseerde de hogere kosten voor de inhuur voor NPLG.

Informatievoorziening

Per saldo is sprake van € 0,1 miljoen aan hogere kosten.

- De opbrengsten waren € 0,3 miljoen hoger door een niet-begrote ontvangst voor de subsidie Wet open overheid. In de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2028 is deze subsidie structureel geraamd.

- De doorbelaste personeelskosten waren € 0,9 miljoen hoger (zie de toelichting hiervoor).
- De ICT-kosten waren € 0,5 miljoen hoger. Door de personele groei binnen Delfland en de aanhoudende behoefte om sneller en efficiënter te werken, hebben we aanvullende kosten gemaakt voor onder andere Office365, ICT-support en security voor in totaal € 0,3 miljoen. Hiermee borgen we de continuïteit van de ICT-services. Daarnaast maakten we hogere kosten voor nieuwe devices voor de nieuwe VV-leden (€ 0,1 miljoen). Ook kochten we een aantal contracten voor softwarelicenties af (€ 0,1 miljoen), waardoor deze kosten vanaf 2024 wegvallen.
- We hebben het traject IV-basis op orde in 2023 versneld en gaven daarvoor € 0,3 miljoen meer uit. Hierdoor vallen de kosten voor dit traject in 2024 lager uit.
- Door de krapte aan informatieprofessionals op de arbeidsmarkt maakten we € 1 miljoen minder kosten.
- De bijdrage 2023 aan het Waterschapshuis valt € 0,3 miljoen lager uit.

Regulering en dienstverlening

Per saldo hebben we lagere kosten (€ 0,9 miljoen).

- De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,7 miljoen lager (zie de toelichting hiervoor).
- Door een efficiëntere uitvoering van de leggercampagne gaven we € 0,1 miljoen minder uit.
- We maakten minder kosten voor toezicht (€ 0,1 miljoen).

Interne dienstverlening en bestuursondersteuning

Per saldo hebben we lagere kosten (€ 0,3 miljoen).

- De doorbelaste personeelskosten waren € 0,3 miljoen lager (zie de toelichting hiervoor).
- We maakten € 0,1 miljoen minder kosten vanuit het verkiezingsbudget. Daaruit werd onder meer de projectleider voor de verkiezingen gefinancierd, waarvan de kosten bij de programmalijn Communicatie zijn verantwoord.
- We maakten meer kosten voor het onderhoud van monumentale objecten (€ 0,1 miljoen).

Communicatie

De doorbelaste personeelskosten waren € 0,2 miljoen hoger. Deze kosten worden gedekt uit budgetten binnen andere programmalijnen: Interne dienstverlening & bestuursondersteuning (ondersteuning bij de verkiezingen) en Klimaatadaptatie (ondersteuning bij campagnes).

Personeel

Per saldo waren de kosten € 0,3 miljoen lager.

- De kosten van de Delfland Academie vielen € 0,15 miljoen lager uit doordat veel studies en cursussen via de afdelingsbudgetten worden betaald.
- Enkele activiteiten rondom de ontwikkeling van de veiligheidscultuur zijn doorgeschoven naar 2024. Hierdoor vallen de kosten € 0,15 miljoen lager uit.

Digitale transformatie

De doorbelaste personeelskosten waren € 0,1 miljoen lager (zie de toelichting hiervoor).

Innovatie

De lagere kosten (€ 0,3 miljoen) zijn het gevolg van onderbesteding van het Innovatiefonds. Meerdere innovatietrajecten zijn in 2023 vanuit de reguliere begroting gefinancierd, zoals de monitoring van de waterkwaliteit met satellietbeelden en de doorontwikkeling van Rainlevelr. Door een tijdelijke onderbezetting is het Innovatiefonds ook minder onder de aandacht

gebracht en had ons personeel onvoldoende tijd om het werk op een vernieuwende manier in te richten en hiervoor het Innovatiefonds aan te spreken.

3.6.10 Investeringsuitgaven

Tabel 3.32 Investerings programma Organisatie en bedrijfsvoering

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Organisatie en bedrijfsvoering	143	1.500	1.350	461

De investeringsuitgaven waren € 0,9 miljoen lager dan de bijgestelde begroting 2023. Dit komt vooral door de ICT-voorzieningen. In 2023 hebben we alleen nieuwe mobiele telefoons, tablets en VX-rails aangeschaft. Andere investeringen, zoals de nieuwe werkplek en de vervanging van software, zijn doorgeschoven naar 2024.

4 Jaarverslag: Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen, afwijkingen en incidentele baten en lasten

Het resultaat over 2023 is beïnvloed door incidentele baten en lasten. Daarmee bedoelen we baten en lasten van materiële betekenis die eenmalig in maximaal drie begrotingsjaren voorkomen.

Tabel 4.1 Staat van incidentele baten en lasten

Programma	Omschrijving	Bedrag
Resultaat 2023 totaal		-3.705
Waterkwantiteit	Betreft onderhoudsbudget ontvangen van Rijkswaterstaat in verband met overdracht stuwen van RWS naar Delfland	-205
Waterketen	Bijdrage aan gemeente Delft voor renovatie van gemaal Slauerhofflaan	364
Financiën	Inkomsten en vorderingen gedupeerden Kinderopvangtoeslagaffaire 2023	-185
	Legesopbrengsten door verrekening van adviesuren van het project A4 Haaglanden N14	-392
	Corona 2021	-173
	Verkopen vastgoed	-509
Organisatie en bedrijfsvoering	Niet-begrote subsidie NPLG 2023	-310
	Niet-begrote subsidie Woo 2023	-268
Reserves	Algemene reserve vrij besteedbaar	-7.907
	Kostenegalisatiereserve watersysteem	-1.253
	Tariefdempingreserve watersysteem	-3.725
	Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	-30
	Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder	5.214
Totaal incidentele baten en lasten		-9.379
Resultaat 2023 exclusief incidentele baten en lasten		5.674

* Zie paragraaf 4.3 voor een toelichting op de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves (die geen betrekking hebben op het bestemmingsresultaat 2023).

We zien toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves als incidenteel, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit

(bestemmings)reserves die minimaal drie jaar plaatsvinden om structurele lasten te dekken. Baten uit de verkoop van grond en andere eigendommen zien we als incidentele baten.

4.2 Financiering

Inleiding

Onze kaders voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de verordening Beleids- en verantwoordingsfunctie (op basis van artikel 108 van de Waterschapswet), het Waterschapsbesluit en het Treasurystatuut van Delfland. Het Treasurystatuut is in 2019 voor het laatst geactualiseerd en vastgesteld. In deze paragraaf gaan we in op onze financieringsactiviteiten in 2023.

Beleid

Op het moment dat we onvoldoende eigen middelen beschikbaar hebben, trekken we waar mogelijk kort geld aan. In 2023 hadden we het hele jaar voldoende eigen middelen, waardoor er geen aanvullende financiering nodig was.

Ontwikkelingen

In 2023 hebben we geen nieuwe langlopende leningen of kasgeldleningen afgesloten. In totaal hebben we € 20 miljoen afgelost op de onderhandse geldleningen en € 20,2 miljoen op de PPS-leningen. De rentelast over 2023 was € 28,4 miljoen (2022: € 29,4 miljoen).

Het restantsaldo van de langlopende leningenportefeuille was per 31 december € 605 miljoen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van alle langlopende geldleningen bedraagt 4,16%.

Risicobeheer

Kasgeldlimiet

De Wet fido beperkt de kortlopende financiering via de kasgeldlimiet. In 2023 was onze kasgeldlimiet € 67,6 miljoen (23% van het begrotingstotaal). De kasgeldlimiet mag maximaal drie kwartalen achter elkaar worden overschreden. In 2023 is dat niet gebeurd. De tabel hieronder geeft het verloop weer van de werkelijke kortlopende financiering en de kasgeldlimiet per kwartaal.

Tabel 4.2 Overzicht kasgeldlimiet

Omschrijving (Bedragen * € 1 miljoen)	1e kwartaal 2023	2e kwartaal 2023	3e kwartaal 2023	4e kwartaal 2023
Toegestane kasgeldlimiet 23% begrotingstotaal	-67,6	-67,6	-67,6	-67,6
Werkelijke kortlopende financiering	89,6	139,6	139,9	131,3
Overschrijding (+) of onderschrijding (-/-)	-157,2	-207,2	-207,5	-198,9

Delfland had het hele jaar een positief saldo, waardoor de financiële ruimte in het vierde kwartaal € 198,9 miljoen was.

Renterisico

De renterisiconorm is een wettelijk vastgestelde norm die betrekking heeft op onze vaste schuld. De looptijd van langlopende geldleningen is gespreid, waardoor we de renterisico's beperken. De renterisiconorm is het maximumbedrag van de jaarlijkse aflossingen en de herfinanciering van vaste geldleningen. Voor 2023 was de renterisiconorm 30% van het begrotingstotaal van € 294 miljoen, dus € 88,2 miljoen. We hebben voor € 40,2 miljoen afgelost op de leningen, wat ruimschoots paste binnen de renterisiconorm.

Derivaten

Conform het Treasurystatuut gebruikt Delfland geen derivaten.

Kredietrisico

In 2023 hebben we alleen gelden ondergebracht bij het Rijk (Rijks schatkist). Hierdoor liepen we geen kredietrisico.

Koersrisico

De aandelen die we bezitten (van onder meer de Nederlandse Waterschapsbank (NWB)) worden niet op de beurs verhandeld en zijn daarom niet onderhevig aan koersrisico's.

Valutarisico

Delfland handelt niet in vreemde valuta. Er is dus geen valutarisico.

Kasbeheer

Rekening-courant

Over 2023 bedroeg de maximaal aangevraagde en ontvangen kredietlimiet € 67,6 miljoen. Op 31 december had Delfland in totaal een tegoed van € 96,4 miljoen. Dit saldo betreft een schuld in rekening-courant bij de NWB van € 2,3 miljoen en een tegoed bij de schatkist van € 98,7 miljoen. De rente die we in 2023 over het gemiddelde schatkistsaldo en de rekening-courant hebben ontvangen, bedraagt € 4,1 miljoen.

Kasgeldlening

In 2023 heeft Delfland geen kasgeldleningen aangetrokken.

Toerekening rentekosten

We rekenen de rentekosten van de langlopende geldleningen (exclusief PPS-leningen) vooraf toe aan de twee taken van Delfland via een renteomslagpercentage van 3,5%. In de realisatie voor 2023 hebben we op basis van nacalculatie de werkelijke rente toegerekend aan de twee taken. De totale rentekosten bedroegen € 28,5 miljoen. Hiervan had € 8,1 miljoen betrekking op de PPS, wat direct aan de exploitatie is toegerekend. Onderstaande tabel geeft de berekening van het renteresultaat weer.

Tabel 4.3 Overzicht renteresultaat

Omschrijving (Bedragen * € 1 miljoen)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	29,5	28,5	28,5
b. De externe rentebaten (idem)	-0,5	-3,5	-4,1
<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>	<i>29,0</i>	<i>25,0</i>	<i>24,4</i>
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (PPS)	-9,1	-8,1	-8,1
c3. De rentebaat van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0,0	0,0	0,0
<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>	<i>19,9</i>	<i>16,9</i>	<i>16,3</i>
d1. Rente over eigen vermogen +/-	0,0	0,0	0,0
d2. Rente over voorzieningen +/-	0,0	0,0	0,0
<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>	<i>19,9</i>	<i>16,9</i>	<i>16,3</i>
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-20,3	-16,9	-16,3
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	-0,4	0,0	0,0

Verloop van schuldpositie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop van onze totale schuldpositie over 2023. Die is met in totaal € 17,6 miljoen afgenomen. Dit bedrag is het saldo van onze aflossingen op leningen (€ 40,2 miljoen) en een toename van de kortlopende netto schuld. Die laatste wordt veroorzaakt doordat het totaal aan vlottende passiva (schulden) meer is toegenomen dan de vlottende activa (vorderingen) ten opzichte van 2022.

Tabel 4.4 Verloopstaat netto schuldpositie

Verloop netto schuldpositie	31-12-2022	31-12-2023	Mutatie
Kortlopende netto schuld	-63.241	-40.569	22.672
Langlopende schuld	645.238	605.011	-40.228
Totaal	581.997	564.441	-17.556

Netto schuldquote

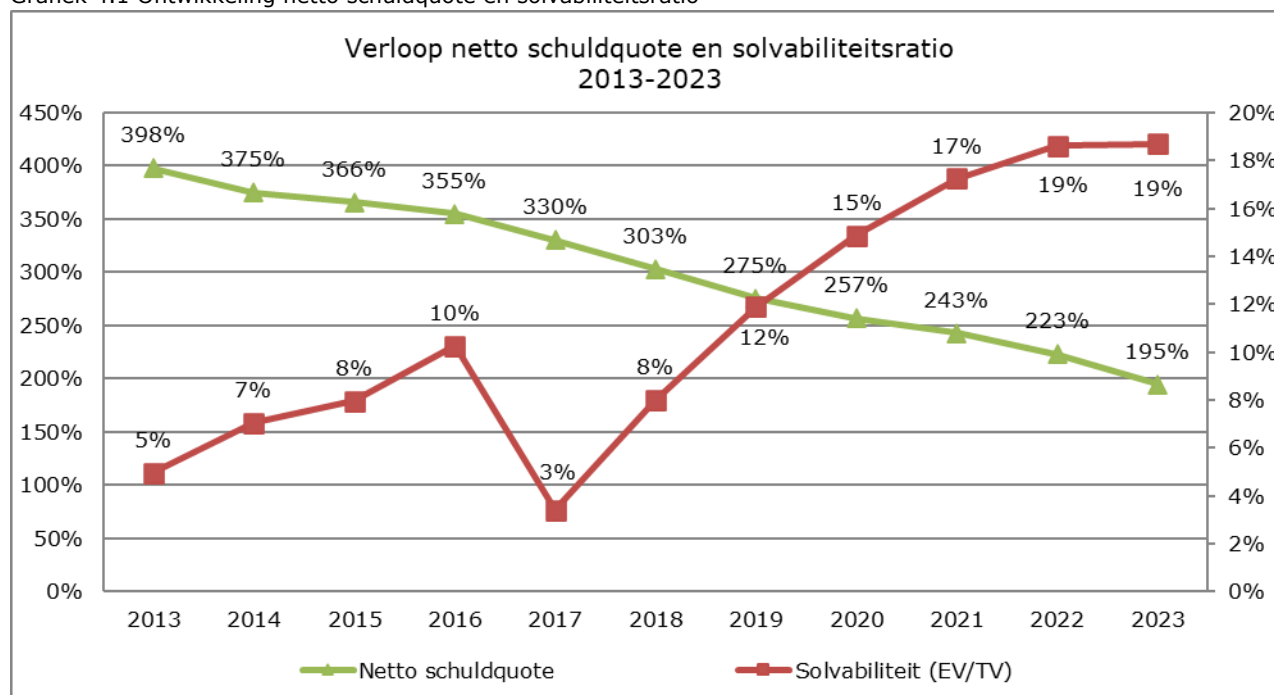
Een kengetal om de hoogte van de schulden van een waterschap te beoordelen, is de netto schuld in verhouding tot de (belasting)inkomsten. De hoogte van deze inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schulden een waterschap kan dragen. Hoe hoger het inkomen, hoe meer schulden een waterschap kan aangaan. Dit kengetal wordt uitgedrukt in procenten. Voor waterschappen geldt geen wettelijke norm voor de netto schuldquote.

In 2023 was onze netto schuldquote 195% (tegenover 223% eind 2022). Dit is lager dan de streefwaarde van de PI uit de begroting 2023 (214%). Deze daling wordt veroorzaakt door een daling van de schuldpositie en een stijging van de belastingopbrengsten.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat zien in hoeverre we aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. Als er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), dan hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor onze financiële positie. De gemiddelde solvabiliteitsratio (eigen vermogen/totaal vermogen) was in 2023 19% en was daarmee gelijk aan 2022. Het verloop van de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio over de periode 2013-2023 is hieronder grafisch weergegeven.

Grafiek 4.1 Ontwikkeling netto schuldquote en solvabiliteitsratio

4.3 Reserves en voorzieningen

Algemene reserves

De algemene reserves dienen vooral om eventuele toekomstige tegenvallers op te kunnen vangen. We hebben drie algemene reserves: weerstandsvermogen watersysteem, weerstandsvermogen zuiveringsbeheer en de algemene reserve vrij besteedbaar. Die laatste reserve op 1 januari 2022 ingesteld en wordt gevuld met efficiencyvoordelen uit een positief jaarresultaat. Uit het resultaat 2022 is € 4,4 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

In de begroting 2023 was een onttrekking van € 1,4 miljoen uit de algemene reserve vrij besteedbaar opgenomen om de digitale transformatie te dekken. In de bestuursrapportage 2023 is een extra onttrekking van € 6,5 miljoen opgenomen om de lagere opbrengsten uit groengas te compenseren.

Tabel 4.5 Verloopstaat algemene reserves

Eigen vermogen	Saldo 01-01-2023	Resultaat- bestemming 2022	Omzetting	Stortingen 2023	Ont- trekkingen 2023	Saldo 31-12-2023
Algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem	27.600					27.600
Algemene reserve weerstandsvermogen zuiveringsbeheer	7.400					7.400
Algemene reserve vrij bestedbaar	5.548	4.374			7.907	2.015
Totaal algemene reserves	40.548	4.374	0	0	7.907	37.015

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Om de tarieven te egaliseren, hebben we per taak drie reserves tot onze beschikking: de kostenegalisatiereserves, tariefdempingreserves en tariefegalisatiereserves. Die laatste zijn leeg en worden dus (nog) niet ingezet. De andere twee worden wel gebruikt.

Tabel 4.6 Verloopstaat egalisatiereserves

Eigen vermogen	Saldo 01-01-2023	Resultaat- bestemming 2022	Omzetting	Stortingen 2023	Ont- trekkingen 2023	Saldo 31-12-2023
Tariefdempingreserve watersysteem	5.077	3.838	350		3.725	5.540
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	6.660	-500	700	3.070	3.100	6.830
Kostenegalisatiereserve watersysteem	350	1.253	-350		1.253	0
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer	700		-700			0
Totaal egalisatiereserves	12.787	4.591	0	3.070	8.078	12.371

De resultaatbestemming 2022 is conform de jaarrekening 2022, zoals vastgesteld in de VV van 1 juni 2023. De resterende saldi van de kostenegalisatiereserves zijn per 31 december 2022 overgebracht naar de tariefdempingreserves. Dit is zo afgesproken in de nota Reserves en voorzieningen.

Kostenegalisatiereserves

De kostenegalisatiereserves zijn ingesteld om de begrote kosten te reserveren voor werkzaamheden die zijn uitgesteld of vertraagd. Als de werkzaamheden in het volgende begrotingsjaar alsnog worden uitgevoerd, kunnen die kosten uit deze reserves worden gedekt.

In 2023 hebben we € 1,3 miljoen onttrokken aan de kostenegalisatiereserve watersysteem om activiteiten uit 2022 te dekken. Het ging om vertraging bij de informatiebeveiliging PA (€ 0,1 miljoen), de mislukte aanbesteding crisisbeheersing (€ 0,1 miljoen) en vertraging bij het baggeren door een dispuut met de aannemer (€ 1,1 miljoen).

Tariefdempingreserves

We zetten de tariefdempingreserves in om één of meer belastingtarieven te verlagen. Uit de tariefdempingreserve watersysteem is € 3,7 miljoen onttrokken zoals begroot. Uit de tariefdempingreserve zuiveringsbeheer is € 3,1 miljoen onttrokken zoals begroot. Met de vaststelling van de bestuursrapportage 2023 is € 3,1 miljoen toegevoegd aan de reserve. Deze toevoeging is een gevolg van een lagere indexering van de dienstverleningsvergoeding PPS.

Overige bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bouwen we op om bijvoorbeeld de kapitaallasten van toekomstige investeringen te dekken. Het gaat hierbij om nieuwe investeringen en uitbreidingsinvesteringen.

Tabel 4.7 Verloopstaat bestemmingsreserves

Eigen vermogen	Saldo 01-01-2023	Resultaat- bestemming 2022	Omzetting	Stortingen 2023	Ont- trekkingen 2023	Saldo 31-12-2023
<i>Bestemmingsreserves</i>						
Reserve Zoetwaterfabriek	1.197					1.197
Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder	29.159			5.214		34.373
Reserve kapitaallasten investerings watersysteem	22.248					22.248
Reserve kapitaallasten investerings zuiveringsbeheer	44.063			7.000		51.063
Totaal bestemmingsreserves	96.667	0	0	12.214	0	108.881

Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder

Door de herfinanciering van de PPS hebben we in de periode 2016-2030 een jaarlijks exploitatievoordeel. Over de jaren 2031, 2032 en 2033 zien we juist een exploitatienadeel. Per saldo is het effect over de totale periode nihil. Daarom hebben we in 2016 een egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder ingesteld. Daarin storten we tot en met 2030 jaarlijks € 5,2 miljoen. In de periode 2031-2033 onttrekken we middelen aan deze reserve om de hogere lasten te compenseren.

Reserve Zoetwaterfabriek

Deze reserve is bedoeld om de kapitaallasten van investeringen in de Zoetwaterfabriek te dekken. De ontwikkeling van de Zoetwaterfabriek op het huidige terrein van AWZI De Groote Lucht is stopgezet. De uitwerking wordt onderdeel van het project De Vergulde Hand, de nieuw te bouwen AWZI in Vlaardingen.

Reserves om toekomstige investeringen te dekken

De reserves voor toekomstige investeringen zijn bedoeld om de afschrijvings- en rentekosten te dekken van toekomstige investeringen voor watersysteem en zuiveringsbeheer. Aan de reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer is in 2023 € 7 miljoen toegevoegd, zoals begroot.

Voorzieningen

Tabel 4.8 Verloopstaat voorzieningen

Voorzieningen	Saldo 01-01-2023	Stortingen	Ont- trekkingen	Saldo 31-12-2023
Voorziening wachtgeld	18	506	187	337
Voorziening pensioen (oud-)bestuurders	368		202	166
Totaal voorzieningen	386	506	389	503

Voorziening wachtgeld

Deze voorziening dekt de toekomstige aanspraken op wachtgeld van voormalige medewerkers en collegeleden. De onttrekkingen van € 0,2 miljoen hebben betrekking op uitbetalingen van aanspraken op wachtgeld die in het verleden zijn opgebouwd en nieuwe aanspraken die in 2023 zijn vastgesteld. Eind 2023 is een dotatie van € 0,5 miljoen aan de voorziening gedaan om aan alle aanspraken te kunnen voldoen.

Voorziening pensioen

(Oud-)bestuurders hebben pensioen opgebouwd bij een verzekeraar. De opbouw hiervan is in 2022 gestopt. Het opgebouwde bedrag blijft bij de verzekeraar staan en kan worden aangesproken bij een eventueel verzoek voor waardeoverdracht. Om aan onze huidige en toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen, hebben we een voorziening getroffen. De voorziening is opgebouwd uit twee delen: de premie die gestort is bij de verzekeraar en een bedrag in de voorziening om het tekort aan te vullen door indexatie (benodigd kapitaal minus beschikbaar kapitaal). Uit een recente berekening bleek dat het benodigde kapitaal lager is dan het totaal beschikbare kapitaal bij de verzekeraar en in de voorziening. Daarom hebben we de voorziening verminderd met dat overvloedige bedrag (€ 0,2 miljoen).

4.4 Risico's en weerstandsvermogen

We hanteren een organisatiebreed risicobeleid waarmee we onze risicopositie en het benodigde weerstandsvermogen op een consistente manier in beeld brengen. Hiermee voldoen we aan de wettelijke verplichting voor waterschappen om risico's in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Halfjaarlijks actualiseren we de belangrijkste risico's (risiconiveaus hoog en zeer hoog) en de beheersmaatregelen die we daarvoor getroffen hebben.

Het totaal aan risico dat we lopen – onze risicopositie – geeft de mate aan waarin we voorbereid moeten zijn op ongewenste gebeurtenissen (*risk events*). Hiervoor treffen we preventieve maatregelen (zoals controles) en reactieve maatregelen (zoals de voorbereiding van de crisisorganisatie op scenario's van rampenbestrijding). Het weerstandsvermogen zorgt voor voldoende financiële ruimte om de schade op te vangen die ondanks alle maatregelen optreedt. Hierbij hanteren we een mate van zekerheid van minstens 95%.

Hieronder komen de incidenten en opschalingen uit 2023 aan bod. Daarbij leggen we steeds een link met het toprisico waar de gebeurtenis betrekking op heeft.

Risico dijkdoorbraak primaire waterkering

Op 21 december zijn we opgeschaald naar fase 2 vanwege de verwachte hoge waterstanden door storm Pia. Omdat bij Hoek van Holland een waterstand van 3,1 meter boven NAP werd verwacht, is de Maeslantkering gesloten. Ook hebben we dijkbewaking ingeschakeld en nauw contact gehouden met onze buurwaterschappen. De opschaling naar fase 2 vond plaats conform het protocol, zodat we adequaat konden reageren op eventuele schades die geconstateerd werden tijdens de dijkbewaking. De kosten zijn binnen de begroting opgevangen.

Lokale verontreinigen in watergangen

- In april is de calamiteitenorganisatie opgeschaald naar fase 1 vanwege de vondst van olie op het oppervlaktewater bij de kruising van de Verrijn Stuartlaan en de Diepenhorstlaan in Rijswijk. De olie was over een aanzienlijk gebied verspreid. We hebben een aannemer ingeschakeld om de olie op te zuigen. Ook hebben we gemalen stopgezet om verdere verspreiding te voorkomen en op strategische plekken oliebooms geplaatst. Bij de afschaling was de vervuiling voor meer dan 90% opgeruimd. De rest van het werk, zoals opruimen/verwijderen van de achter gebleven olie, materialen en oliebooms in de watergangen, is door de reguliere organisatie afgerond. De kosten (€ 16.000) zijn binnen de begroting opgevangen.
- Bij een grote brand op een bedrijventerrein in De Lier is op 2 en 3 juli bluswater in een secundaire poldersloot terechtgekomen. De kosten bleven beperkt en zijn binnen de begroting opgevangen.

Lekkage persleiding

Eind juni zijn we opgeschaald naar fase 1. In Maasdijk werd een grote hoeveelheid dode vissen gevonden en er was veel stankoverlast rondom bedrijventerrein Maasambacht door een riooloverstort. De gemeente Westland heeft het rioolgemaal uitgeschakeld om verdere vervuiling te voorkomen. Bij de rioolinspectie bleek dat het rioolgemaal aan de Willem III straat in Maasdijk verstopt zat met vuil dat niet thuishoort in het riool. Na het verwijderen van het vuil zakte het peil in de riolering weer. Het vieze water is zo veel mogelijk teruggepompt in het riool, waarbij we de waterkwaliteit nauwlettend in de gaten hebben gehouden. De beperkte kosten zijn binnen de begroting opgevangen.

Wateroverlast

- Op 2 en 3 november viel er in korte tijd veel regen (zo'n 50 millimeter). Omdat er veertien mobiele pompen nodig waren, hebben we de calamiteitenorganisatie opgeschaald naar fase 1. Ook hebben we alle calamiteitenbergingen ingezet. Daardoor konden we wateroverlast grotendeels voorkomen. De kosten (€ 160.000) zijn binnen de begroting opgevangen.
- Op 10 en 11 november zijn we opgeschaald naar fase 1 vanwege een instabiel grondlichaam van de Maasdijk ter hoogte van de Uithof. Over dat grondlichaam (dat geen waterkering is) ligt een weg: de Maasdijk. De weg en het grondlichaam zijn in beheer bij de gemeente Westland. Het risico bestond dat een afschuiving zou plaatsvinden naar het naastgelegen boezemwater, waardoor de doorstroming belemmerd zou raken. De gemeente heeft het verkeer tijdelijk omgeleid en opdracht gegeven tot intensieve monitoring. Wij hebben een scenario uitgezocht voor de alternatieve afvoer van water voor het geval het boezemwater tóch gestremd zou raken. De geringe kosten voor Delfland zijn binnen de begroting opgevangen.

De beschikbaarheid van ICT

Ons Security Operations Center heeft op 12 mei het Computer Emergency Response Team van Delfland bijeengeroepen vanwege een mogelijk cybersecurity-incident bij een leverancier van systemen en diensten voor onze procesautomatisering. In de weken daarna hebben we diverse acties uitgezet en werkzaamheden verricht om de gevolgen voor onze organisatie in kaart te brengen en eventuele risico's te verzachten. De geringe kosten konden we binnen de begroting opvangen.

Microverontreinigingen

- Op 13 juli verscheen een artikel van Pointer over ernstig verhoogde PFOS-waarden die in het verleden waren aangetroffen in een sloot op bedrijventerrein Forepark in Den Haag. Dit leidde tot veel media-aandacht en vragen van bewoners. Ter plaatse hebben we maatregelen getroffen en de situatie gemonitord. Daarnaast zijn we begonnen om een gebiedsbreed overzicht op te stellen van risicovolle situaties. Via doelgerichte monitoring krijgen wij stapsgewijs steeds meer grip op de risico's. Dit loopt door in 2024. De communicatiekosten (€ 17.000) zijn binnen de begroting opgevangen.
- In november constateerden we in de Woudse Droogmakerij een normoverschrijding van het bestrijdingsmiddel Deltamethrin. Deze concentratie was 13.000 keer hoger dan toegestaan. We hebben onderzoek naar de bron gedaan, maar we konden die niet vinden. De kosten zijn binnen de begroting opgevangen.
- In december troffen we een verboden bestrijdingsmiddel in het oppervlaktewater aan, in een concentratie die 6000 maal hoger is dan de norm. Het onderzoek naar de bron is eind 2023 opgestart en loopt door in 2024. De kosten voor 2023 waren te verwaarlozen.

Risico doorbraak regionale waterkering

- In januari heeft een particulier graafwerk laten uitvoeren in de waterkering aan de Rodenrijsevaart in Berkel en Rodenrijs voor de aanleg van een zwembad. Daarvoor was geen watervergunning verleend. Een aanzienlijk deel van de kruin en het binnentalud waren al afgegraven toen het incident werd ontdekt. Door de werkzaamheden kon de veiligheid niet gegarandeerd worden. Bovendien had Peilbeheer voor die dag een neerslagprotocol A afgekondigd. De perceelegeigenaar heeft direct ons verzoek opgevolgd om de waterkering op eigen kosten te herstellen. Daardoor zijn de inzet van de handhaver en het interne advies binnen de begroting gebleven.
- Begin april was er een lekkage aan de dwarskade in Nootdorp, waardoor water uit de watergang onder een woning stroomde. We hebben direct een eerste noodoplossing uitgevoerd om de lekkage te stoppen. Daarna hebben we de kade hersteld. De lekkage lijkt te zijn ontstaan doordat er een vlonder in de kade was aangelegd. Onder de vlonder is een lage plek ontstaan, waardoor bij de verhoging van het waterpeil (van winterpeil naar zomerpeil) water onder de vlonder is gaan stromen. De herstelkosten (€ 5.000) zijn binnen de begroting opgevangen.
- We hebben de volgende onvoorziene maatregelen getroffen om een dijkdoorbraak te voorkomen:
 - herstel afschuiven binnentalud N468 (kosten: € 50.000);
 - lekkage door graverij door een muskusrat aan de Woudseweg (kosten: € 6.000);
 - lekkage aan de Vlaardingsekade (kosten: € 4.000);
 - herstel van het binnentalud aan de Oostgaag in Maasland (uitgevoerd door de Provincie Zuid-Holland).Deze kosten zijn binnen de begroting opgevangen.

Verplichte sloop van persleidingen Den Haag

We hebben in het tweede kwartaal van 2023 enkele verzakte putdeksels hersteld bij vervallen leidingen. De kosten (€ 10.000) zijn binnen de begroting opgevangen.

Ongeval tijdens werkzaamheden

Tijdens het laden van slib in de nieuwe E-tankwagen bleek het mangat niet afgesloten, waardoor een kleine hoeveelheid slib over de vrachtwagen en de chauffeur stroomde. Dit gebeurde op 2 november. Het incident is geëvalueerd met de leverancier. De geringe kosten zijn binnen de begroting opgevangen.

In onderstaande tabel zijn de risico's opgesomd tot een totaalbedrag van € 268.000.

Tabel 4.9 Overzicht risico's

Risico	Bedrag
Dijkdoorbraak primaire waterkering	-
Lokale verontreiniging watergang	16
Lekkage persleiding	-
Wateroverlast	160
ICT beschikbaarheid	-
Microverontreinigingen	17
Doorbraak regionale waterkering	65
Verplichte amovering persleidingen Den Haag	10
Ongeval tijdens werkzaamheden	-
Totaal	268

Het weerstandsvermogen is niet aangesproken door de risico's die zich in 2023 voordeden. De kosten zijn opgevangen binnen de begrotingen van de verschillende programma's.

Conform de nota Reserves en voorzieningen en de beleidsnotitie Risicomanagement Delfland worden de bestemmingsreserves niet meegerekend als we het weerstandsvermogen bepalen. De structurele weerstandscapaciteit omvat de middelen die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van onze taken. De tabel toont onze weerstandscapaciteit (eind 2023).

Tabel 4.10 Overzicht weerstandsvermogen

Onderdeel weerstandsvermogen (bedragen * € 1 miljoen)	01-01-2023	31-12-2023
Algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem	27,6	27,6
Algemene reserve weerstandsvermogen zuiveringsbeheer	7,4	7,4
Algemene reserve vrij besteedbaar	5,5	2,0
Nog te bestemmen resultaat 2022 en 2023	9,0	3,7
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	49,5	40,7

Benodigd weerstandsvermogen

De minimaal benodigde weerstandscapaciteit is vastgesteld op € 25 miljoen. Elk jaar berekenen we of dit bedrag met ten minste 95% zekerheid voldoende is om de financiële schade door risico's op te kunnen vangen. Daarbij wegen we enkel risico's mee met een potentiële financiële impact tussen de € 1 miljoen en € 100 miljoen per incident. Incidenten met een lagere impact kunnen we veelal binnen de begroting opvangen. Incidenten met een impact hoger dan € 100 miljoen overstijgen de draagkracht. Daarvoor moeten we een beroep doen op landelijke regelingen.

Beoordeling weerstandsvermogen

Blijkt € 25 miljoen inderdaad voldoende te zijn, dan beoordelen we vervolgens nog enkele ratio's:

- de beschikbare weerstandscapaciteit;
- de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen en geen verzekeringen zijn afgesloten (de benodigde weerstandscapaciteit);
- eventuele negatieve exploitatiesaldi van de meerjarenraming 2024-2027.

Onze weerstandsratio per eind 2023 is:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandsvermogen}} = \frac{€ 40,7 \text{ mln.}}{€ 25 \text{ mln.}} = 1,6$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, bekijken we de gewenste ratio, waarbij we onderstaande waarderingstabel gebruiken.

Tabel 4.11 Waardering weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Waardering
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Delfland streeft naar een ratio tussen de 1,0 en 1,4. De berekende ratio van 1,6 ligt hierboven en is daarmee ruim voldoende.

4.5 EMU-saldo

Het EMU-saldo betreft het vorderingensaldo op transactiebasis van de hele overheid. Hierbij horen de centrale overheid, de sociale fondsen en de lokale overheden. De onderstaande tabel geeft de berekening van ons EMU-saldo over 2023.

Tabel 4.12 Overzicht EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023
Exploitatiesaldo voor bestemming*	4.860	-700	3.005
<i>Invloed investeringen</i>			
Bruto-investeringsuitgaven	-18.536	-26.800	-26.451
Investeringsbijdragen			551
Verkoop van materiële en immateriële vaste activa			
Afschrijvingen	42.400	40.224	40.337
<i>Invloed voorzieningen</i>			
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	87	0	506
Onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van de exploitatie	0	0	0
Onttrekkingen rechtstreeks uit voorziening	-98	0	-388
<i>Deelnemingen en aandelen</i>			
Boekwinst			
Boekverlies			
Totaal EMU-saldo	28.714	12.724	17.560

* Een positief saldo betekent meer opbrengsten dan kosten.

4.6 Waterschapsbelastingen

De waterschapsbelastingen zijn in paragraaf 3.5 toegelicht.

4.7 Bedrijfsvoering

Sociale paragraaf

Personeel/opbouw

In december 2023 hadden we 603 medewerkers (568 fte) in dienst. Een jaar eerder waren dat er 575 (538 fte). De groei van het aantal medewerkers bedraagt daarmee 5,6%. Het

percentage vrouwen is iets gestegen (2023: 39,1%, 2022: 38,2%). De gemiddelde leeftijd van onze medewerkers (exclusief inhuur en stagiairs) is iets gedaald (2023: 47,1 jaar, 2022: 47,7 jaar). Het totale personeelsverloop was hoger (2023: 10,2%, 2022: 6,6%). In 2023 werd 10,4% van de totale arbeidscapaciteit ingehuurd. Dit is een daling van 2,5% ten opzichte van 2022.

Ziekteverzuim

In 2023 was het ziekteverzuim 4,4% (2022: 4,8%). Daarmee zitten we onder de Verbaannorm (4,6%). De verzuimfrequentie was 1,06 (2022: 1,19). In 2023 heeft 45,4% van de medewerkers zich niet ziekgemeld (2022: 29,5%). De gemiddelde verzuimduur in dagen was 11,7 (2022: 12,0).

Duurzame inzetbaarheid

Via verschillende onderzoeken monitoren we hoe het met de medewerkers gaat. De deelname aan het medewerkersonderzoek in 2023 was hoog (84,4%). Dit toont een hoge betrokkenheid aan. Dat blijkt ook uit de score op de stelling 'Ik voel me thuis bij Hoogheemraadschap van Delfland', die van een 7,6 naar een 8 is gegaan. Ter vergelijking: bij de top 3 van de waterschappen was dit een 8,1. Ook de tevredenheid over Delfland is gestegen: van een 7,3 naar een 8. Ter vergelijking: bij de top 3 van de waterschappen was dit een 8,1. De NPS-score (die aangeeft of iemand Delfland als werkgever aanbeveelt) steeg van 12 naar 30. De waterschappen in de top 3 scoren 33. Ook 'inhoudelijk leuk werk' is gestegen van een 7,5 naar een 8,2 en 'de samenwerking tussen mij en mijn collega's verloopt goed' scoort een 8,1. Ter vergelijking: bij de top 3 van de waterschappen was dit een 8,4. Natuurlijk waren er ook verbeterpunten, zoals een duidelijke toekomstvisie voor de organisatie en de herstelbehoefte van de medewerker. Deze verbeterpunten pakten we in 2024 op met een plan van aanpak.

Diversiteit

Het percentage vrouwen met een topfunctie is 35,5%. Daarmee hebben we opnieuw onze doelstelling (35%) bereikt.

Om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen én te voldoen aan het quotum van het ministerie van SZW, werken we onder meer samen met Werkse en SWOM. Dit zijn organisaties die participanten begeleiden naar betaald werk en bij hun werk. In 2023 hadden we 15,9 participatiebanen (van 25,5 uur per week). Dit betreft 17 medewerkers. Hiermee voldoen we voor 69% aan het quotum. Het draagvlak voor participatiebanen bij de afdelingen is goed. Helaas ontbreekt het vaak aan de capaciteit om (extra) participanten goed te begeleiden.

In 2023 is een werkgroep aan de slag gegaan met een visie op diversiteit en inclusie. Naar verwachting kan deze visie in het eerste kwartaal worden vastgesteld door het DT. De werkgroep heeft ook een actieplan opgesteld waar we in 2024 mee kunnen starten.

Stages bij Delfland en onze relatie met het onderwijs

In 2023 hebben twintig studenten stage gelopen bij Delfland, variërend van WO-stages tot snuffelstages voor middelbare scholieren. Om de ontwikkeling en de verspreiding van kennis over water te stimuleren, heeft Delfland een scriptieprijs in het leven geroepen voor universitaire studenten. In 2023 heeft een vakkundige jury uit acht inzendingen een winnaar gekozen.

Vertrouwenspersoon

In 2023 zijn de interne vertrouwenspersonen 23 keer geraadpleegd over situaties in het kader van de regeling Klachtbehandeling Ongewenst Gedrag (2022: 19). Daarnaast is de externe

vertrouwenspersoon vier keer geconsulteerd (2022: 0). In 2023 waren er geen consultaties in het kader van de Klokkenluidersregeling. De (meer uitgebreide) rapportage van de interne vertrouwenspersoon wordt jaarlijks besproken met de portefeuillehouder, de secretaris-directeur/het DT en de ondernemingsraad (or). Alle medewerkers kunnen deze rapportage inzien via het intranet.

Medezeggenschap

Delfland heeft een or van elf leden. Zij overleggen regelmatig met de WOR-bestuurder (secretaris-directeur). Sommige onderwerpen worden voor advies of akkoord voorgelegd aan de or, andere onderwerpen zet de or zelf op de agenda. In april ging een nieuwe zittingstermijn van start met vijf zittende en zes nieuwe leden. De or heeft naast een dagelijks bestuur de vaste commissies VGWM (veiligheid, gezondheid, welzijn en milieu) en Personele Zaken en de Communicatiecommissie. Daarnaast heeft de or een afvaardiging van vier leden in de Arbeidsvoorwaardencommissie, waarin ook enkele or-taken zijn belegd. De or heeft de mogelijkheid om naar behoefte werkgroepen per onderwerp in te richten, zoals in 2023 de werkgroep Procesmanagement. In de werkgroepen en de commissies worden de onderwerpen voor de or-vergaderingen voorbereid.

In 2023 heeft de or instemming verleend voor het screeningsbeleid van personeel, de regeling Beoordelen en de regeling Belonen, het vaccinatiebeleid en het V&G-/arbobeleid. Zij hebben advies uitgebracht over de splitsing van de afdeling IMG. De or is geïnformeerd over het vrijwilligersbeleid en het flexbudget en was in de voorbereiding betrokken bij onder andere de evaluatie van Samenspel, de vernieuwing van het wagenpark, de vernieuwing van het functiehuis, en het sectoraal medewerkersonderzoek. Daarnaast heeft de or de ontwikkeling van de bhv-organisatie op de voet gevolgd.

De or besteedt in de zittingsperiode 2023-2026 extra aandacht aan vier thema's:

- transparantie en eenduidigheid;
- veiligheid;
- ontwikkeling van de organisatie;
- ontwikkeling van medewerkers.

Deze speerpunten zijn gedeeld tijdens een bijeenkomst met de directie en enkele managers, en ze zijn besproken met alle managementteams.

Informatiebeveiliging en privacy

In 2023 hebben we 81 beveiligingsincidenten geregistreerd, waarvan een groot deel te maken had met phishing-e-mails. Deze zijn allemaal effectief aangepakt volgens de procedures voor incidentafhandeling. Twee beveiligingsincidenten vonden plaats bij leveranciers van Delfland. Beide incidenten hadden geen impact op onze bedrijfsvoering. Zeven incidenten hadden te maken met datalekken (van persoonsgegevens). Die zijn volgens de procedures afgehandeld. Twee gevallen zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

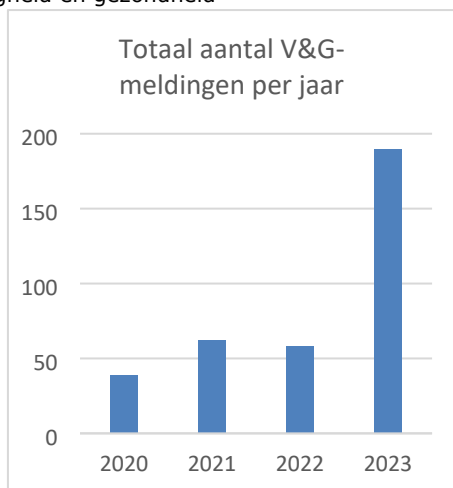
We hebben in 2023 geanticipeerd op nieuwe (Europese) wetgeving voor informatiebeveiliging, de Network and Information Security (NIS2). Deze wordt eind 2024 van kracht. Door de BIO en CSIR te implementeren, voldoen we aan de zorgplicht die de NIS2 vraagt.

Iedereen bij Delfland moet de online trainingsmodules van Arda volgen. Het management wordt hier maandelijks over geïnformeerd en blijft hier aandacht aan besteden.

Veiligheid & Gezondheid

In maart hebben we de Samen Veilig Werken-app geïntroduceerd om het maken van een veiligheid- en gezondheidsmelding (V&G-melding) te vereenvoudigen. Daardoor was het aantal meldingen in 2023 meer dan drie keer zo hoog als in voorgaande jaren.

Grafiek 4.2 Totaal meldingen veiligheid en gezondheid

Het overgrote deel van deze toename is toe te schrijven aan meldingen over gevaarlijke situaties. Deze toename bevestigt wat we al verwachtten: dat gevaarlijke handelingen en situaties de afgelopen jaren onvoldoende gemeld werden door een te lage mate van psychologische en sociale veiligheid. Mensen hadden bijvoorbeeld het gevoel dat er onvoldoende werd gedaan met hun melding. Ook wilden ze geen 'zeur' zijn of hun collega's niet 'verklikken'. Bij de introductie van de app zijn we gestart met positieve aandacht vanuit het management om de psychologische veiligheid te vergroten. Meldingen zijn zeer welkom.

Het aantal meldingen van incidenten die leidden tot een doktersbehandeling, verzuim of EHBO-inzet is vrijwel gelijk gebleven. Mogelijk is hier nog wel sprake van (enige mate van) ondermelding.

Tabel 4.13 Totaal aantal meldingen (door Delfland en door/bij externe partijen)

Meldingen - Delfland	2020	2021	2022	2023
Doktersbehandeling	4	4	4	4
Verzuim	1	2	0	0
EHBO of gering letsel	10	5	9	11
Bijna-ongeval	6	3	4	11
Gevaarlijke situatie	14	42	37	124
Schade	4	5	3	6
Medische oorzaak	0	1	1	0
Verbetervoorstel (beschikbaar vanaf maart 2023)	-	-	-	24
Complimenten (beschikbaar vanaf maart 2023)	-	-	-	10
Totaal	39	62	58	190

We hebben op het gebied van Veiligheid & Gezondheid ook enkele belangrijke mijlpalen bereikt. Het beleid voor veilig en gezond werken (arbobeleid) en voor het aanbieden van vaccinaties is vastgesteld. Ook is de Wijzer Veilig & Gezond gelanceerd, met daarin stappen

op basis van normen, waarden en gedragsuitingen. Het team V&G heeft de rol van hoofd bhv ad interim ingevuld, het Projectenbureau is begeleid naar niveau 3 op de Veiligheidscultuurladder en de hele RI&E is opnieuw uitgevoerd.

4.8 Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. We zijn met de implementatie daarvan aan de slag gegaan. Daarbij is afgesproken dat waterschappen een incidentele compensatie ontvangen. Voor Delfland gaat het om een bedrag van € 405.755 voor de periode 1 januari 2022 tot en met 31 december 2026. De bijdrage voor 2023 was € 70.170. Die gebruiken we onder meer om onze processen en organisatie te verbeteren, om systemen aan te schaffen of aan te passen en om medewerkers op te leiden.

Verantwoording

In deze openbaarheidsparaagraaf leggen we verantwoording af over de stappen die we in 2023 hebben gezet om de Woo te implementeren:

1. de actieve openbaarmaking van de elf verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo);
2. de inspanningsverplichting om andere documenten bekend te maken dan de elf categorieën (artikel 3.1 Woo);
3. de passieve openbaarmaking (hoofdstuk 4 Woo);
4. de informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo);
5. de aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo);
6. eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren.

Daarnaast laten we in deze paragraaf zien hoe we met de middelen van het Rijk een bijdrage hebben geleverd aan de implementatie en de verbeteringen.

1) De actieve openbaarmaking van de elf verplichte categorieën documenten

De Wijzigingswet Woo noemt elf categorieën documenten die actief bekendgemaakt moeten worden. De waterschappen hebben daar een fasering in aangebracht. Deze planning is opgenomen in het meerjarenplan Digitale informatiehuishouding waterschappen, dat in 2020 is vastgesteld door de UvW. Delfland volgt deze planning en versnelt die waar mogelijk. We maken jaarplannen en verslagen, organisatiegegevens, verordeningen, en wet- en regelgeving al publiek beschikbaar. De overige categorieën volgen conform de planning. De stukken van de VV worden al op onze sites gepubliceerd. In 2023 hebben we een Project Start Architectuur (PSA) opgesteld. Deze levert een oplossing die de actieve openbaarmaking van verplichte categorieën documenten mogelijk en makkelijker beheersbaar maakt.

2) Inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf categorieën

In 2023 hebben we de markt geconsulteerd over het opzetten van een geschikte openbare publicatieomgeving. De huidige systemen achter onze website hebben hiervoor te weinig ruimte en bieden de gevraagde functionaliteiten niet. In het vierde kwartaal van 2023 hebben we een leverancier geselecteerd. In het eerste kwartaal van 2024 komt de infrastructuur beschikbaar.

3) De passieve openbaarmaking

Naar verwachting kunnen we in het eerste kwartaal van 2024 de Woo-stukken volledig passief openbaar maken. Sinds eind 2023 maken we waar mogelijk alvast alle Woo-verzoeken en -besluiten openbaar. Eind 2023 zijn we gestart met de registratie van de URL's van

documentverzamelingen in de landelijke Woo-index. Daarvoor hebben we veel tijd geïnvesteerd in het op orde krijgen van de processen en het trainen van onze medewerkers.

4) De informatiehuishouding

De informatiehuishouding is een onderwerp dat we integraal oppakken, in samenwerking met Informatiemanagement en het lopende Wet- en regelgevingproject. In 2023 hebben we een Woo-contactpersoon benoemd, een vaste Microsoft365-omgeving voor Woo-verzoeken ingericht, het autorisatiebeheer geregeld en het juridisch toezichts- en kwaliteitsbeheer georganiseerd. Alle stukken die we in het kader van de Woo publiceren, zijn centraal verzameld.

5) De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Delfland heeft sinds eind 2022 formeel een Woo-contactpersoon (1 fte). In 2023 hebben we daarnaast een waarnemend Woo-contactpersoon aangesteld om de continuïteit te waarborgen. Voor 2023 en verder zijn dit vaste medewerkers die deze rol meerdere jaren gaan invullen.

6) Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

In 2023 is het Woo-proces binnen Delfland verbeterd. Alle Woo-verzoeken zijn binnen de termijnen afgehandeld. Een mini-tevredenheidsonderzoek liet zien dat de indieners tevreden waren over de afhandeling van hun verzoek. In 2023 hebben we ingezet op continu verbeteren en keken we na elk Woo-verzoek wat we een volgende keer (nog) beter konden doen.

De laktool voor het anonimiseren (lakken) van privacygevoelige gegevens is nu direct gekoppeld met onze Microsoft365-omgeving. Hierdoor kunnen medewerkers makkelijker deelnemen aan het Woo-proces.

Alle Woo-verzoeken worden nu nog ingediend en behandeld via de mail. In 2023 hebben we de markt verkend voor een app die ons kan helpen om Woo-verzoeken volledig elektronisch te verwerken. Dit moet leiden tot de aanschaf en implementatie van zo'n app in 2024.

4.9 Verbonden partijen

Algemeen

We kunnen niet alle vraagstukken en uitdagingen alléén oplossen. Voor de uitvoering van bepaalde werkzaamheden kan het handig zijn om langdurig samen te werken met andere waterschappen of met maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners. Delfland werkt samen met anderen aan doelen op gebieden als klimaatadaptatie, de energietransitie en biodiversiteit. Ook op het gebied van ICT, belastingen en laboratoriumdiensten werken we samen. Een deel van die taken wordt uitgevoerd door verbonden partijen.

Een verbonden partij is een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie waarin Delfland een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Met een bestuurlijk belang bedoelen we: zeggenschap om met de verbonden partij onze doelen te behalen, via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht.
- Met een financieel belang bedoelen we: een ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat; het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Direct verbonden partijen

Bij direct verbonden partijen heeft Delfland een bestuurlijk én een financieel belang. Eind 2023 namen we deel aan negen direct verbonden partijen. Aan vier daarvan zijn financiële garanties verleend. Zie hiervoor paragraaf 7.12.

Andere samenwerkingsvormen

Daarnaast is Delfland ook indirect verbonden met partijen. Daarbij is wel sprake van een financieel belang, maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang, bijvoorbeeld doordat de indirect verbonden partij een stichting is. Een verbonden partij kan ook een aandeelhouder of bestuurder zijn van een achterliggende en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel er strikt genomen geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

In bijlage III vindt u een overzicht van alle verbonden partijen en andere samenwerkingsvormen.

Risico's

Iedere vorm van samenwerking brengt risico's met zich mee. Vooraf proberen wij deze risico's in te schatten. Bij bestaande verbonden partijen en andere samenwerkingsvormen nemen we beheersmaatregelen om risico's te voorkomen of te beperken:

- Portefeuillehouders of andere afgevaardigden van Delfland wonen overleggen en bestuursvergaderingen bij.
- We beoordelen vergaderstukken (zoals begrotingen, jaarverslagen en nota's) die in de bestuursvergaderingen van de verbonden partij worden behandeld en adviseren de portefeuillehouder daarover.
- We vragen verbonden partijen om een periodieke verantwoording aan de deelnemende partijen.
- Iedere verbonden partij en andere samenwerkingsvorm wordt periodiek uitgenodigd om in de VV een presentatie te houden over hun werkzaamheden en de bijdrage die ze leveren aan onze doelen.

Zodra een specifiek risico zich voordoet, vermelden we dat in de paragraaf Risico's en weerstandvermogen. Met Delfluent (PPS) loopt een dispuut over de hoogte van de vergoeding over 2022. Dit heeft mogelijk ook gevolgen voor de hoogte van de vergoeding over 2023.

4.10 Wet normering topinkomens

Met ingang van 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. De WNT normeert de beloningen en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Als zo'n beloning en/of ontslagvergoeding de wettelijke norm overschrijdt, moet het meerdere worden teruggevorderd. In de wet is ook geregeld wie er onder de topfunctionarissen vallen. Voor een waterschap geldt de secretaris-directeur als topfunctionaris. Het maximum voor 2023 bedraagt € 223.000. Onderstaande tabel laat zien dat de beloning van de secretaris-directeur binnen de norm blijft.

Tabel 4.15 Overzicht Wet normering topinkomens

Gegevens 2023 (bedragen x € 1)	ir. P. Janssen
Functiegegevens	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	178.662
Beloningen betaalbaar op termijn	22.489
<i>Subtotaal</i>	<i>201.152</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	201.152
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2022 (bedragen x € 1)	ir. P. Janssen
Functiegegevens	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	166.732
Beloningen betaalbaar op termijn	23.318
<i>Subtotaal</i>	<i>190.050</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
Totale bezoldiging	190.050

5 Jaarverslag: Financiële overzichten investeringsprojecten

5.1 Investeringsuitgaven 2023 per programma

De begroting 2023 ging uit van een investeringsraming van € 46,7 miljoen. In de bijgestelde begroting was een investeringsraming van € 26,8 miljoen opgenomen. Uiteindelijk hebben we in 2023 een totaal van € 26,5 miljoen gerealiseerd. In onderstaande tabel laten we per programma het verloop in 2023 zien. In de programmaverantwoordingen in hoofdstuk 3 lichten we de investeringen en afwijkingen toe.

Tabel 5.1 Overzicht investeringen

Programma	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Waterkeringen en waterbewustzijn	5.885	15.278	9.000	10.026
Waterkwaliteit en biodiversiteit	1.368	3.618	1.600	1.399
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	3.767	6.000	6.000	6.738
Waterketen en circulariteit	6.333	20.304	8.800	7.828
Organisatie en bedrijfsvoering	143	1.500	1.350	461
Eindtotaal	17.496	46.700	26.750	26.452

5.2 Gereedgekomen projecten

In bijlage I in hoofdstuk 8 ziet u een overzicht van de projecten die in 2023 zijn afgerond en geactiveerd. In 2023 zijn dertien projecten geactiveerd voor een bedrag van € 11,8 miljoen. Het beschikbare krediet voor deze projecten bedroeg € 12,1 miljoen.

5.3 Restantkredieten

Bijlage II in hoofdstuk 8 geeft een overzicht van de 112 restantkredieten die nog niet (financieel) zijn afgerond en die doorlopen naar 2024. Het restant-investeringskrediet van in totaal € 163,9 miljoen wordt door de vaststelling van de jaarstukken 2023 overgeheveld naar 2024.

5.4 Projectenoverzichten verzamelkredieten

Deze projecten worden in afzonderlijke rapportages verantwoord en als bijlagen bij de behandeling van de jaarstukken opgenomen.

6 Jaarrekening: De exploitatierekening

De verdeling van de exploitatie en het resultaat over 2023 vindt u in de onderstaande tabellen. Een nadere analyse van de verschillen per programma staat in hoofdstuk 3.

6.1 Exploitatierekening naar programma's

De onderstaande tabel presenteert de lasten en baten per programma en het resultaat voor en na bestemming.

Tabel 6.1 Exploitatierekening per programma gesplitst naar baten en lasten

Programma	Begroting 2023			Bijgestelde begroting 2023			Rekening 2023		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Waterkeringen en waterbewustzijn	27.441	150	27.291	27.021	150	26.871	28.026	135	27.892
Waterkwaliteit en biodiversiteit	13.525	0	13.525	13.229	100	13.129	11.906	159	11.747
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	44.648	986	43.662	47.119	986	46.133	48.440	2.032	46.407
Waterketen en circulariteit	145.281	27.603	117.678	143.667	22.468	121.199	141.693	23.614	118.077
Financiën	11.067	269.109	-258.042	15.263	276.421	-261.158	19.036	279.386	-260.350
Organisatie en bedrijfsvoering	52.054	163	51.892	54.689	163	54.526	54.149	928	53.221
Resultaat voor bestemming	294.016	298.011	-3.994	300.989	300.289	700	303.250	306.254	-3.005
Mutaties reserves*	12.214	8.220	3.994	15.284	15.984	-700	15.284	15.984	-700
Resultaat na bestemming	306.230	306.230	0	316.273	316.273	0	318.534	322.239	-3.705

* Een bedrag in de kolom lasten betekent één of meerdere stortingen in de reserves. Een bedrag in de kolom baten betekent één of meerdere onttrekkingen aan de reserves.

6.2 Netto kosten per programma per hoofdtaak na doorbelasting overhead

Tabel 6.2 Exploitatierekening per programma naar hoofdtaken inclusief doorbelasting overhead

Programma	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Waterkeringen en waterbewustzijn	27.865	27	27.892
Waterkwaliteit en biodiversiteit	11.736	12	11.747
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	46.120	287	46.407
Waterketen en circulariteit	637	117.440	118.077
Financiën	-118.547	-141.803	-260.350
Organisatie en bedrijfsvoering	32.078	21.143	53.221
Resultaat voor bestemming	-112	-2.893	-3.005
Stortingen reserves	23	15.261	15.284
Onttrekkingen reserves	-4.977	-11.007	-15.984
Resultaat na bestemming	-5.066	1.361	-3.705

6.3 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten

Tabel 6.3 Exploitatierekening naar EMU-indeling - kostensoorten

EMU-omschrijving kosten	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Externe rentelasten	29.453	28.507	28.507	28.520
Afschrijvingen van activa	42.400	40.599	40.224	40.337
Afschrijvingen van boekverliezen	0	0	0	86
Salarissen huidig personeel en bestuurders	36.745	45.883	47.744	42.714
Sociale premies	10.842	11.794	12.038	11.502
Overige personeelslasten	2.200	2.402	2.601	2.851
Personeel van derden	13.913	5.434	7.705	17.146
Duurzame gebruiksgoederen	6.379	5.370	5.607	6.809
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	132	89	89	151
Energie	3.419	3.056	3.056	4.636
Huren en rechten	83	83	83	20
Leasebetalingen	52.325	65.189	61.930	62.992
Pachten en erfpachten	3	4	4	3
Verzekeringen	417	361	450	472
Belastingen	3.014	2.662	2.552	1.632
Onderhoud door derden	8.548	20.882	27.176	12.522
Overige diensten door derden	40.864	37.139	38.776	46.749
Bijdragen aan bedrijven	782	1.066	1.131	944
Bijdragen aan Rijk	11.873	11.500	11.592	12.815
Bijdragen aan overheden	9.299	10.587	10.211	10.212
Bijdragen aan overige	2.652	1.307	-588	-369
Toevoegingen aan voorzieningen	87	0	0	506
Onvoorzien	0	100	100	0
Totaal kosten (a)	275.431	294.014	300.989	303.249

Tabel 6.4 Exploitatierekening naar EMU-indeling - opbrengstensoorten

EMU-omschrijving opbrengsten	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Externe rentebaten	543	0	3.497	4.141
Dividend	689	500	827	827
Baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	350	0	500	334
Uitlening van personeel	505	0	293	704
Verkoop van grond	741	500	500	509
Verkoop van duurzame goederen	15	0	0	1
Verkoop van overige goederen	15.872	12.145	6.010	5.817
Opbrengst uit grond en water	217	315	315	346
Huuropbrengst uit overige eigdommen	250	180	180	237
Diensten voor derden	16.842	16.055	17.055	19.271
Bijdragen van overheden	857	3.172	3.272	2.622
Bijdragen van overige	178	50	50	289
Waterschapsbelastingen totaal	250.968	274.560	277.739	277.181
Oninbaar/kwijtschelding	-7.736	-9.466	-9.949	-6.730
Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	0	0
Financiering en geactiveerde lasten	0	-3	0	705
Totaalopbrengsten (b)	280.291	298.008	300.289	306.254
Exploitatieresultaat voor bestemming (b-a)	-4.860	-3.994	700	-3.005
Toevoegingen aan reserves	7.958	12.214	15.284	15.284
Onttrekkingen aan reserves	-12.063	-8.220	-15.984	-15.984
Resultaat na bestemming	-8.965	0	0	-3.705

In hoofdstuk 3 lichten we op programmalijnniveau de verschillen tussen de realisatie en de bijgestelde begroting toe. Waar nodig worden bovenstaande soorten kosten en opbrengsten meegenomen in de verklaringen. Hieronder lichten we de (belangrijkste) afwijkingen tussen de realisatie en de bijgestelde begroting toe die in de programmaverantwoording minder aan bod komen.

Toelichting kostensoorten

Salarissen, sociale premies, overige personeelslasten en personeel van derden

Door de krappe arbeidsmarkt is het moeilijk om vacatures in te vullen. Daardoor zijn de loonkosten € 5,3 miljoen lager dan begroot. Om het werk wel uitgevoerd te krijgen, hebben we personeel van derden ingezet. Ten opzichte van de begroting zijn de kosten € 9,4 miljoen hoger uitgekomen. Per saldo is er een overbesteding van € 4,1 miljoen op het totaal van salarissen, sociale premies, overige personeelslasten en personeel van derden.

In deze post zitten ook de kosten van de werkkostenregeling. Over 2023 hebben wij de wettelijke belastingvrije ruimte overschreden, waarvoor wij in 2024 een naheffing van de Belastingdienst ontvangen van € 0,1 miljoen. De overschrijding wordt vooral veroorzaakt door de categorieën 'geschenken > € 25' en 'fietsregeling'.

Duurzame gebruiksgoederen

Dat de realisatie hoger is dan begroot, heeft twee oorzaken. Ten eerste hebben we meer uitgegeven aan het onderhouden en vervangen van calamiteitenmiddelen, vaste objecten en

meters voor waterpeilen (zie paragraaf 3.3.3). Ten tweede zijn de kosten voor software en hardware toegenomen door de personele groei en de aanhoudende behoefte om sneller en efficiënter te werken.

Energiekosten

Door de grote hoeveelheden regen hebben onder andere de gemalen meer moeten werken om het waterpeil te beïnvloeden (zie Programma 3 Waterkwantiteit). Hierdoor waren de energiekosten € 1,6 miljoen hoger dan begroot.

Leasebetalingen

Deze post bestaat volledig uit de overeenkomst met Delfluent. We zien een overschrijding van de kosten met € 1,4 miljoen door een grotere hoeveelheid afvalwater en rentekosten voor uitgestelde betalingen (door arbitrage). De service fee over 2022 die wij nog aan Delfluent moesten betalen (onderdeel van het dispuut) bleek echter voor ruim € 0,3 miljoen te hoog opgenomen.

Onderhoud door derden en Overige diensten door derden

Afgerond is de post Onderhoud door derden € 14,7 miljoen lager dan begroot. De post Overige diensten door derden is € 8,0 miljoen hoger dan begroot. Samen vormt dit een onderschrijding van € 6,7 miljoen. Tussen deze twee posten zit een verschuiving, doordat kosten op de ene post zijn begroot en op de andere post zijn geadministreerd. De afwijkingen zijn toegelicht in de programmaverantwoording in hoofdstuk 3.

Bijdragen aan het Rijk

De overschrijding van de begroting met € 1,2 miljoen is volledig toe te schrijven aan de afrekening van de solidariteitsbijdrage 2023 aan het HWBP, die eind 2023 (na de vaststelling van de bestuursrapportage) bekend is gemaakt.

Toelichting opbrengstesoorten

Externe rentebaten

De rentebaten op het schatkistbankieren vielen uiteindelijk € 0,6 miljoen hoger uit dan begroot. Dit komt doordat het gemiddelde saldo in de schatkist gedurende het jaar hoger was dan wij vooraf hadden ingeschat.

Diensten voor derden

Hierin zitten verschillende posten die afwijken van de begroting. We noemen de twee grootste. De eerste wordt gevormd door de opbrengsten vanuit de collectieve zuivering (€ 1 miljoen). Deze opbrengsten bestaan uit in rekening gebrachte uren over 2022 en 2023. Deze opbrengsten waren niet begroot in 2022 en 2023, omdat het contract pas in mei 2023 is afgesloten. Daarnaast zijn de legesopbrengsten ruim € 0,4 miljoen hoger. Dit komt door een incidentele bate vanuit het project A4 Haaglanden N14. De vergunningaanvraag is stopgezet, maar we zijn met Rijkswaterstaat overeengekomen dat we de bestede uren in rekening konden brengen.

Bijdragen van overheden

In de begroting was nog rekening gehouden met een coronacompensatie over 2021 van € 2 miljoen. Door de afname van de coronabeperkingen in 2021 is de compensatie ook lager uitgevallen. Uiteindelijk ontvingen we € 0,2 miljoen. De opbrengsten uit het baggeren voor gemeenten zijn daarentegen € 0,8 miljoen hoger door de inhaalslag die we in 2023 hebben gemaakt.

Waterschapsbelastingen totaal

De afwijkingen op de belastingopbrengsten lichten we toe bij het programma Financiën.

Financiering en geactiveerde lasten

Vanwege de omvang van het project De Vergulde Hand heeft de VV besloten om af te wijken van het activabeleid en de uren te activeren. Dit besluit kon niet meer worden verwerkt in de begroting 2023, waardoor tegenover de realisatie van € 0,7 miljoen geen budget staat.

6.4 Exploitatierekening naar kostendrager

Tabel 6.5 Exploitatierekening naar kostendrager - watersysteemtaak

Kostendrager watersysteem	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Totaal kosten	125.335	123.507	127.253	130.838
Belastingopbrengsten	-124.722	-124.061	-126.773	-128.729
Kwijtscheldingen	4.645	6.541	6.300	4.317
Oninbaar verklaringen	1.008	917	1.169	1.116
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-4.183	-2.481	-2.995	-7.654
Totaal opbrengsten	-123.252	-119.085	-122.298	-130.950
Resultaat voor bestemming	2.083	4.422	4.955	-112
<i>Mutaties reserves begroot</i>				
Algemene reserve vrij besteedbaar	0	-698	23	23
Tariefdepingreserve watersysteem	-8.913	-3.725	-3.725	-3.725
Reserve kostenegalisatie watersysteem	-2.635		-1.253	-1.253
Resultaat na bestemming Watersysteem	-9.465	0	0	-5.066

Tabel 6.6 Exploitatierekening naar kostendrager - zuiveringstaak

Kostendrager zuiveringsbeheer	Rekening 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023
Totaal kosten	150.095	170.509	169.946	172.411
Belastingopbrengsten	-126.246	-150.498	-150.967	-148.452
Kwijtscheldingen	8	0	0	2
Oninbaar verklaringen	2.075	2.008	2.480	1.295
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-32.876	-30.436	-25.714	-28.149
Totaal opbrengsten	-157.038	-178.926	-174.201	-175.305
Resultaat vóór bestemming	-6.943	-8.417	-4.254	-2.893
<i>Mutaties reserves</i>				
Algemene reserve vrij besteedbaar		-698	-7.930	-7.930
Reserve Harnaspolder	5.214	5.214	5.214	5.214
Tariefdepingreserve zuiveringsbeheer		-3.100	-30	-30
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer	-515			0
Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer	2.744	7.000	7.000	7.000
Resultaat na bestemming Zuiveringsbeheer	500	0	0	1.361

6.5 Belastingopbrengsten

De belastingopbrengsten lichten we toe in de paragraaf 3.5.

6.6 Rechtmatigheid van de begroting

In de bestuursrapportage 2023 zijn de bijgestelde lasten en baten opgenomen. Bestedingen boven het begrotingsbedrag per programma zijn onrechtmatige uitgaven. Ook overschrijdingen op investeringskredieten zijn onrechtmatig. Beïnvloedbare afwijkingen boven de € 500.000 worden vooraf voorgelegd aan de VV. Voor investeringen ligt deze grens op 10% van het investeringsbedrag (met een maximum van € 500.000) en voor de netto exploitatielasten is dit 10% van de begrote kosten van een programma (met een maximum van € 500.000). Voor zover de budgetten niet in de bestuursrapportage 2023 zijn bijgesteld, wordt hierover verantwoording afgelegd in deze jaarrekening.

In de tabel hieronder ziet u voor welke programma's er sprake is van een overschrijding. Deze worden afzonderlijk toegelicht. Afhankelijk van de oorzaak en de mate waarin de overschrijdingen te beïnvloeden zijn, tellen ze al dan niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant. Met het vaststellen van de jaarrekening 2023 autoriseert de VV deze onrechtmatigheden.

Tabel 6.7 Begrotingsrechtmatigheid per programma

Begrotingsrechtmatigheid per programma	Bijgestelde begroting 2023	Rekening 2023	Begrotings-afwijking*
Waterkeringen en waterbewustzijn	26.871	27.892	1.020
Waterkwaliteit en biodiversiteit	13.129	11.747	-1.382
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	46.133	46.407	275
Waterketen en circulariteit	121.199	118.077	-3.122
Financiën	-261.158	-260.350	809
Organisatie en bedrijfsvoering	54.526	53.221	-1.305
Totaal	700	-3.005	-3.705

* Een minteken geeft een onderschrijding aan en is daardoor een voordelig verschil.

Overschrijding programma's

In het programma Waterkeringen en waterbewustzijn is sprake van een overschrijding van € 1 miljoen die niet door de VV is vastgesteld in de bestuursrapportage 2023. De overschrijding komt door de afrekening van de solidariteitsbijdrage 2023 aan het HWBP van € 1,2 miljoen die eind 2023 (na de vaststelling van de bestuursrapportage 2023) bekend is gemaakt. Daartegenover staat een onderbesteding op het materiaalbudget en de inzet van personeel van € 0,2 miljoen.

De overschrijding van € 0,3 miljoen in het programma Waterkwantiteit en klimaatadaptatie valt binnen ons afwijkingenbeleid. U vindt een toelichting in paragraaf 3.3.3.

Het programma Financiën laat € 0,8 miljoen aan lagere opbrengsten zien. De afwijking is uit diverse posten opgebouwd die we in paragraaf 3.5.3 toelichten. De grootste nadelige afwijking betreft de coronacompensatie over 2021. Door de afname van de beperkingen is de compensatie ook lager uitgevallen.

Deze afwijkingen blijven binnen het afwijkingenbeleid en tellen niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant.

Investeringsprojecten

In bijlage I zijn de geactiveerde projecten opgenomen. Hier zijn geen overschrijdingen.

In bijlage II zijn de investeringskredieten weergegeven. Het investeringskrediet van vier projecten is overschreden. Het gaat om (bedragen in €):

- 701956/030 NEZ Optimalisatie Nieuwe Water € 10.608
- 702077/011 Gemaal Oost Nieuwland Noordland € 2.341
- 702077/012 Opmaling Nieuwland Noordland € 464
- 702077/017 Gemaal De Zaaijer € 12.917

Uiteindelijk kwamen de kosten licht hoger uit dan begroot. De afwijking blijft binnen het afwijkingenbeleid en telt niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant.

7 Jaarrekening: balans en toelichting

7.1 Balans per 31 december 2023

Tabel 7.1 Balans per 31 december 2023

Activa	31-12-2023	31-12-2022	Passiva	31-12-2023	31-12-2022
<i>Vaste activa</i>			<i>Vaste passiva</i>		
Materiële vaste activa	726.351	740.784	Algemene reserves	37.015	40.548
Financiële vaste activa	565	565	Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie	12.371	12.787
			Overige bestemmingsreserves	108.881	96.667
			Nog te bestemmen exploitatieresultaat	3.705	8.965
			<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>161.972</i>	<i>158.967</i>
			Voorzieningen	503	385
			Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer	605.011	645.238
Totaal vaste activa	726.916	741.349	Totaal vaste passiva	767.485	804.590
<i>Vlottende activa</i>			<i>Vlottende passiva</i>		
Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar	98.702	92.136			
Kortlopende vorderingen	23.789	5.760	Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	22.526	7.945
Liquide middelen	4	7	Overlopende passiva	73.266	41.701
Overlopende activa	13.867	14.983			
Totaal vlottende activa	136.361	112.886	Totaal vlottende passiva	95.792	49.645
Totaal	863.277	854.235	Totaal	863.277	854.235
Niet uit de balans blijken verplichtingen*				7.185	5.377

* Dit betreft de verleende garanties.

7.2 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening 2023 is opgesteld in euro's en is in overeenstemming met het Waterschapsbesluit en de Waterschapswet. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarden, tenzij anders vermeld.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden alléén opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die vóór het einde van het begrotingsjaar vallen, worden meegenomen als zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. De dividendopbrengsten van deelnemingen verantwoorden we als opbrengst op het moment waarop dit dividend uitbetaald wordt. De personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden sinds 1 januari 2019 niet meer geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn opgenomen tegen de vervaardigings- of de verkrijgingsprijs, verminderd met de eventuele bijdragen van derden. De vervaardigingsprijs omvat de aanschafkosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Sinds 2016 worden geen rentekosten meer toegerekend aan de onderhanden projecten. Sinds 2019 worden geen personeelskosten meer toegerekend aan de onderhanden investeringsprojecten. Voor de bouw van de nieuwe Waterzuivering Vergulde Hand in Vlaardingen hebben we hiervoor een uitzondering gemaakt. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt dit op het saldo afgeschreven.

De netto investering wordt door jaarlijkse afschrijvingen ten laste van de exploitatie gebracht. De afschrijvingen vinden over het algemeen lineair plaats en worden bepaald door de verwachte levensduur. De afschrijving vindt plaats met ingang van het eerste jaar na de ingebruikname. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de nota Activabeleid. De investeringen met een totale vervaardigingsprijs van minder dan € 100.000 worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Waar nodig houden we rekening met duurzame waardeverminderingen en afwaardering van activa bij buitengebruikstellingen.

Afschrijvingstermijnen

Van de belangrijkste activa hebben we in onderstaande tabel de afschrijvingstermijn opgenomen.

Investing in	Termijn
Gronden	0
Grondwerken (BGO)	15
Waterberging	40
Machines	10
Vervoermiddelen	5
Gebouwen/woningen bouwkundig	40
Idem elektro/mechanisch	15
Waterkering	35
Boezemkades reconstructie	25
Persleidingen (PPS)	50

Financiële vaste activa

Participaties in het aandelenkapitaal van nv's en bv's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen volgens het Waterschapsbesluit) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Mocht de intrinsieke waarde van de aandelen onverhoopt structureel dalen tot onder de verkrijgingsprijs, dan vindt een afwaardering plaats.

Uitzettingen met een looptijd die korter is dan één jaar

De uitzettingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor de verwachte oninbaarheid van debiteuren wordt op het debiteurensaldo een voorziening dubieuze debiteuren in mindering gebracht.

Liquide middelen

Deze activa worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Reserves en voorzieningen

De reserves vormen gezamenlijk ons eigen vermogen, dat uit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden is. Bij de reserves maken we onderscheid tussen de algemene reserves en de bestemmingsreserves. De VV heeft aan verschillende reserves een specifieke bestemming gegeven. De reserves zijn nominaal gewaardeerd.

De voorzieningen zijn bedoeld om grotere fluctuaties in de exploitatielasten op te vangen. De omvang van de voorzieningen wordt bepaald door toekomstige financiële verplichtingen en risico's. De voorzieningen zijn nominaal gewaardeerd.

Vaste schulden met een looptijd die één jaar of langer is

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met aflossingen en hebben een looptijd van één jaar of langer.

Overige balansposten

De waardering van alle overige balansposten vindt plaats tegen de historische verkrijgingsprijs. Als we hiervan afwijken, lichten we dit toe bij de betreffende balanspost.

Borg- en garantstellingen

Voor zover we borg staan, hebben we buiten de balansstelling het totaalbedrag opgenomen van de geborgde schuldrestanten per einde van het boekjaar. Hierin is naast de borg- en

garantstellingen ook de inkoop van contractverplichtingen opgenomen. U leest hier meer over in de toelichting op de balans.

Rekening van baten en lasten

Voor de rekening van baten en lasten is het jaar waarin de prestaties (goederen en diensten) zijn verricht bepalend voor de toerekening aan het betreffende jaar, ook als zij niet tot een ontvangst of uitgave hebben geleid in het verslagjaar. De belastingopbrengsten zijn gebaseerd op de laatst bekende (aanvullings)kohieren. Winsten worden alléén meegenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die vóór het einde van het begrotingsjaar vallen, worden alléén meegenomen als zij voor het opmaken van de rekening bekend zijn.

7.3 Materiële vaste activa

Het onderstaande overzicht toont het totale verloop van de materiële vaste activa over 2023.

Tabel 7.2 Verloopstaat materiële activa

Gereedgekomen werken	Boekwaarde 01-01-2023	(De)activering projecten	Afschrijving 2023	Boekwaarde 31-12-23
Gronden en terreinen	69.960	0	198	69.761
Machines, apparaten en werktuigen	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	17.953		1.136	16.817
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	617.638	15.173	38.599	594.212
Overige materiele activa	1.310	0	403	907
Totaal	706.861	15.173	40.337	681.697

U vindt een overzicht van de afgeronde en geactiveerde investeringen in hoofdstuk 5. Het totale onderhanden werk heeft het volgende verloop:

Tabel 7.3 Verloopstaat onderhanden werk

Onderhanden werken	Boekwaarde 01-01-2023	Uitgaven onderhanden werk	Bijdragen onderhanden werk	Des- investering	Activering	Boekwaarde 31-12-23
Verloop onderhanden werk	33.923	26.452	-463	-85	-15.173	44.654
Totaal onderhanden werken	33.923	26.452	463	-85	-15.173	44.654

Totaal materiële vaste activa	740.784					726.351
--------------------------------------	----------------	--	--	--	--	----------------

In bijlage II vindt u een overzicht van 117 restantkredieten die nog niet (financieel) zijn afgerond en doorlopen in 2023. In deze jaarrekening wordt besloten om het restant-investeringskrediet van in totaal € 136,2 miljoen over te hevelen naar 2024.

7.4 Financiële vaste activa

Het onderstaande overzicht toont het verloop van de financiële vaste activa over 2023.

Tabel 7.4 Verloopstaat financiële activa

Financiële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2023	Toename	Afname	Aflossing	Boekwaarde 31-12-2023
Nederlandse Waterschapsbank	92				92
Ontwikkelingsmij. Het Nieuwe Westland C.V.	401				401
Aquaminerals B.V.	72				72
Totaal	565	0	0	0	565

Kapitaalverstrekking Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Delfland bezit 755 aandelen A en 60 aandelen B van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. De nominale waarde hiervan is € 86.825 (aandelen A) en € 27.600 (aandelen B). De historische aanschafprijs van deze aandelen is € 92.458.

Kapitaalverstrekking Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V.

Delfland heeft sinds 2001 een belang in Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V. Dit belang bedraagt € 0,9 miljoen. De boekwaarde daarvan is in 2019 afgewaardeerd naar € 0,4 miljoen door negatieve resultaten uit het project Het Nieuwe Westland. Eind 2023 is er geen aanleiding tot een waardevermindering van deze kapitaalverstrekking.

Aquaminerals B.V.

In 2022 hebben we een aandelenbelang genomen in Aquaminerals B.V., waardoor we eigenaar zijn geworden van 653 aandelen. Deze zijn gekocht tegen een verkrijgingsprijs van € 109,99 per aandeel met een totale aanschafwaarde van € 71.823. Eind 2023 is er geen aanleiding tot een waardevermindering van deze kapitaalverstrekking.

7.5 Vorderingen, nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen**Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar**

Tabel 7.5 Verloopstaat onderhanden werk

Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar	31-12-2023	31-12-2022
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	98.702	92.136
Totaal	98.702	92.136

Kortlopende vorderingen

Tabel 7.6 Overzicht kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op belastingdebiteuren	23.772	9.403
Af: voorziening dubieuze debiteuren belasting	-6.123	-7.515
Vorderingen belastingen, sociale en pensioenpremies	761	43
Vordering m.b.t. btw-suppletieaangifte	3.296	2.879
Overige debiteuren	2.084	951
Totaal	23.789	5.760

Alle vorderingen zijn per direct opeisbaar.

Vorderingen op belastingdebiteuren

Deze post betreft het openstaande saldo van de belastingdebiteuren per 31 december. De invordering en de aanslagoplegging worden uitgevoerd door de RBG. Vorderingen die per balansdatum door de RBG als inbaar worden ingeschat, kunnen door bijvoorbeeld inflatie gedurende 2024 minder inbaar blijken.

Een deel van de vordering die Delfland heeft op de belastingdebiteuren (RBG), hebben we al ontvangen, maar nog niet in de debiteurenstand van RBG verwerkt. De feitelijke vordering die wij hebben, is eigenlijk € 13,9 miljoen lager. Aan de creditzijde is diezelfde € 13,9 miljoen opgenomen onder Overlopende passiva op de post Diverse vooruit ontvangen bedragen.

Voorziening dubieuze debiteuren belastingen

De hoogte van de voorziening wordt bepaald op basis van kengetallen per belastingjaar en de belastingsoort van het openstaande saldo. Deze berekening zetten we af tegen de hoogte van de voorziening van het vorige jaar. Het verschil voegen we aan de voorziening toe of we onttrekken het.

Vorderingen belastingen, sociale en pensioenpremies

Het bedrag betreft vooral te verrekenen btw en vennootschapsbelasting.

Vordering met betrekking tot btw-suppletie

Ten opzichte van 2022 neemt de omvang van de btw-suppletie toe. Oorzaken zijn de toename van de terug te vorderen btw over bagger- en maaierwerkzaamheden voor gemeenten en de ophoging van de dienstverleningsvergoeding PPS.

Overige debiteuren

Het openstaande saldo debiteuren is het saldo op 31 december. Eind februari 2024 is hiervan € 0,7 miljoen ontvangen.

Overlopende activa

Tabel 7.7 Overzicht overlopende activa

Overlopende activa	31-12-2023	31-12-2022
Nog op te leggen en te ontvangen aanslagen belastingen	535	855
Nog te ontvangen bedragen algemeen	9.293	10.364
Nog te ontvangen subsidies	1.163	1.132
Vooruitbetaalde kosten	2.876	2.632
Totaal	13.867	14.983

Nog op te leggen en te ontvangen aanslagen belastingen

Deze post betreft de aanslagen die RBG nog op moet leggen. Van de inliggende gemeenten moet de RBG nog 7.000 WOZ-waarden over 2023 ontvangen. De ingezetenen die nog geen WOZ-waarde hebben ontvangen van hun gemeente hebben van de RBG wel de gebruikersaanslagen ontvangen.

Nog te ontvangen bedragen algemeen

Dit zijn diverse bedragen die we nog moeten ontvangen, maar waarvoor nog geen factuur is verstuurd. Hieronder vallen onder andere baggerwerkzaamheden voor gemeenten, de opbrengsten van de verkoop van groengas en duurzaamheidscertificaten van het derde en vierde kwartaal 2023 en nog te ontvangen rente van het schatkistbankkieren.

Nog te ontvangen subsidies

Sinds 2022 lopen er drie Europese subsidieprojecten. De kosten die tot en met 2023 zijn gemaakt, zijn voor al deze projecten 50% subsidiabel met een maximumbedrag op basis van een (voorlopige) beschikking. Het gaat om de volgende projecten:

Tabel 7.8 Overzicht nog te ontvangen subsidies

Nog te ontvangen subsidies	Saldo 01-01-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-23
POP3 NEZ Lierwatering	320	-88		232
POP3 Aquatisch Ecologisch netwerk	449		409	40
POP3 Vismigratie	363	528		891
Totaal	1.132	440	409	1.163

Voor het project NEZ Lierwatering hebben we begin 2024 de definitieve beschikking ontvangen. Het vastgestelde subsidiebedrag is lager dan onze aanvraag. Daarom hebben we het bedrag aan te ontvangen subsidie verlaagd met € 88.000.

Vooruitbetaalde kosten

Dit zijn facturen die we in 2023 hebben betaald, maar die betrekking hebben op 2024.

7.6 Liquide middelen

Tabel 7.9 Overzicht liquide middelen

Liquide middelen	31-12-2023	31-12-2022
ING Bank	4	7
Centrale kas	0	0
Totaal	4	7

Het negatieve rekening-courantsaldo bij de NWB hebben we verantwoord onder de kortlopende schulden. Bij de NWB hebben we een kredietfaciliteit van € 67,6 miljoen.

In 2023 was er sprake van verplicht schatkistbankieren, zoals blijkt uit de volgende tabel.

Tabel 7.10 Overzicht schatkistbankieren in relatie tot drempelbedrag

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren					
(1)	Drempelbedrag	5.880			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	300	985	691	351
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	5.580	4.895	5.189	5.529
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0
(1) Berekening drempelbedrag					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	294.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	294.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	0			
(1)	Drempelbedrag	5.880			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	26.988	89.603	63.611	32.312
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) – (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	300	985	691	351

(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000

7.7 Eigen vermogen

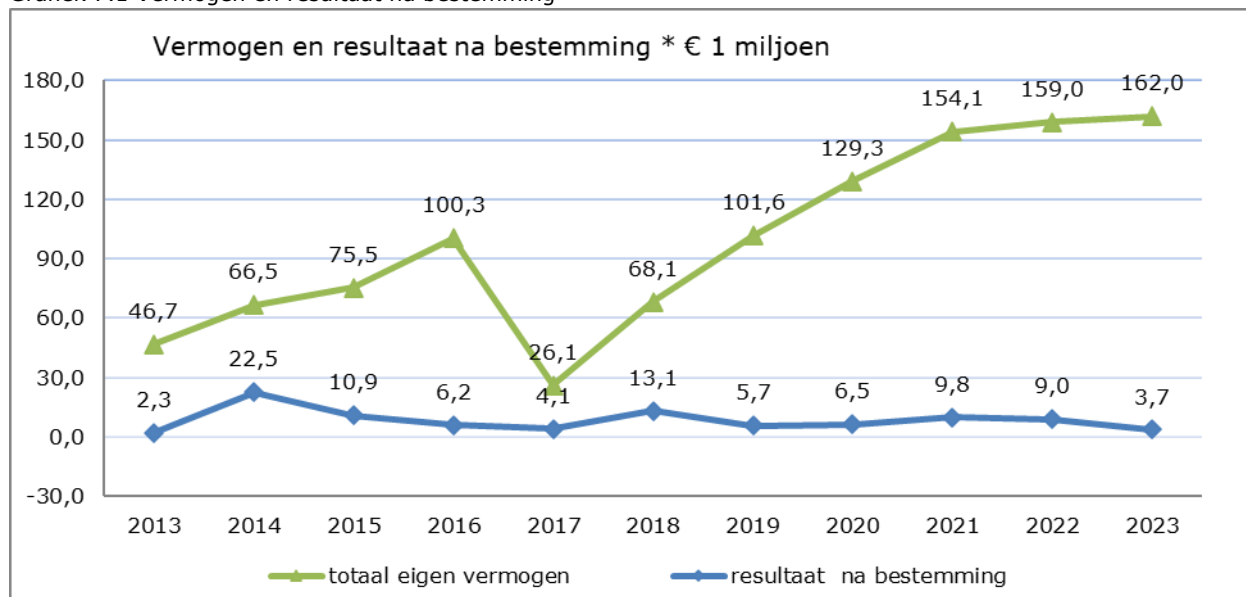
Het verloop van het eigen vermogen in het verslagjaar 2023 is als volgt:

Tabel 7.11 Verloopstaat eigen vermogen

Verloop eigen vermogen 2023	Bedrag
Saldo per 1 januari 2023	158.967
Vermeerderingen 2023	15.284
Verminderingen 2023	15.984
Resultaat 2023	3.705
Saldo 31 december 2023	161.972

In onderstaande grafiek is het verloop van het vermogen en resultaat na bestemming weergegeven.

Grafiek 7.1 Vermogen en resultaat na bestemming

In tabel 7.12 ziet u de ontwikkeling van de reserves. In de kolommen staan:

- de resultaatbestemming 2022 (zie de jaarstukken 2022);
- de omzetting van de restantsaldi van de kostenegalisatiereserves naar de tariefdempingreserves (conform de nota Reserves en voorzieningen en de jaarrekening 2022);
- de stortingen en onttrekkingen in 2023, zoals die zijn vastgesteld in de begroting en de bestuursrapportage 2023.

Onder de tabel worden alleen de mutaties in 2023 toegelicht.

Tabel 7.12 Verloopstaat reserves

Eigen vermogen	Saldo 01-01-2023	Resultaat- bestemming 2022	Omzetting	Stortingen 2023	Onttrek- kingen 2023	Saldo 31-12-2023
<i>Algemene reserves</i>						
Algemene reserve weerstands- vermogen watersysteem	27.600					27.600
Algemene reserve weerstands- vermogen zuiveringsbeheer	7.400					7.400
Algemene reserve vrij besteedbaar	5.548	4.374			7.907	2.015
Totaal algemene reserves	40.548	4.374	0	0	7.907	37.015
<i>Egalisatiesreserves</i>						
Tariefdempingreserve watersysteem	5.077	3.838	350		3.725	5.540
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	6.660	-500	700	3.070	3.100	6.830
Kostenegalisatiereserve watersysteem	350	1.253	-350		1.253	0
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer	700		-700			0
Totaal egalisatieserves	12.787	4.591	0	3.070	8.078	12.371
<i>Bestemmingsreserves</i>						
Reserve Zoetwaterfabriek	1.197					1.197
Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder	29.159			5.214		34.373
Reserve kapitaallasten investerings watersysteem	22.248					22.248
Reserve kapitaallasten investerings zuiveringsbeheer	44.063			7.000		51.063
Totaal bestemmingsreserves	96.667	0	0	12.214	0	108.881
Totaal reserves	150.002	8.965	0	15.284	15.984	158.267
Resultaat 2022	8.965	-8.965		0		0
Resultaat 2023	0			3.050		3.050
Totaal eigen vermogen	158.967	0	0	18.334	15.984	161.317

Algemene reserves*Algemene reserve vrij besteedbaar*

Om het project Digitale transformatie te dekken, was in de begroting 2023 een onttrekking van € 1,4 miljoen opgenomen uit de algemene reserve vrij besteedbaar. Omdat voor dit project in 2023 beperkt geld is uitgegeven, vloeit een deel terug in de reserve (zie het kopje Resultaat 2023).

In de bestuursrapportage 2023 is een extra onttrekking van € 6,5 miljoen toegevoegd om de lagere opbrengsten uit groengas te compenseren. Het efficiencyresultaat over 2022 is voor een groot deel toe te rekenen aan hogere opbrengsten uit groengas. Dat efficiencyresultaat is gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar. Naar analogie daarvan is het tekort van dit jaar onttrokken aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

Egalisatiereserves*Tariefdempingreserve watersysteem*

Uit de tariefdempingreserve watersysteem is € 3,7 miljoen onttrokken zoals begroot. Hiermee zijn de tarieven voor ingezetenen en ongebouwd gedempt.

Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer

Uit de tariefdempingreserve zuiveringsbeheer is € 3,1 miljoen onttrokken zoals begroot. Dit is gedaan om het tarief van de zuiveringsheffing te dempen.

In de begroting 2023 is een energieopslag van € 15 per ve toegepast vanwege de sterk gestegen energiekosten in 2022 (een hogere index in de dienstverleningsovereenkomst PPS). Hierbij is toegezegd dat de energieopslag zou worden aangepast als de energiekosten weer zouden dalen. In 2023 is de index gedaald, wat een voordeel opleverde van € 3,1 miljoen. In de bestuursrapportage 2023 is dit voordeel toegevoegd aan de tariefdempingreserve zuiveringsbeheer, zodat het kan terugvloeien naar de belastingbetaler.

Kostenegalisatiereserve watersysteem

Bij de samenstelling van de jaarrekening 2022 hebben we geïnventariseerd welke activiteiten in 2022 niet waren uitgevoerd en zouden doorschuiven naar 2023 zonder dat daar in 2023 budget tegenover zou staan. Daarbij ging het om vertraging bij de informatiebeveiliging PA (€ 0,1 miljoen), de mislukte aanbesteding rondom crisisbeheersing (€ 0,1 miljoen) en vertraging bij het baggeren door een dispuut met de aannemer (€ 1,1 miljoen). Voor die activiteiten is € 1,3 miljoen gestort in de kostenegalisatiereserve watersysteem. Met de vaststelling van de bestuursrapportage 2023 is eenzelfde bedrag onttrokken aan de kostenegalisatiereserve watersysteem om die activiteiten te dekken.

Bestemmingsreserves

Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder

Door de herfinanciering van de AWZI Harnaschpolder ontstaat in de periode 2016-2030 een jaarlijks exploitatievoordeel en over de jaren 2031, 2032 en 2033 een exploitatienadeel. In totaal is het financiële effect nihil. Daarvoor is in 2016 deze egalisatiereserve ingesteld, waaraan het jaarlijkse voordeel wordt toegevoegd. In de jaren 2032 en 2033 wordt de reserve ingezet voor de dekking van de kosten.

Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer

We hebben zoals begroot € 7 miljoen aan de reserve toegevoegd.

Resultaat 2023

Het voordelige resultaat van € 3,7 miljoen over 2023 is afzonderlijk in de balans opgenomen, in afwachting van de definitieve besluiten over de resultaatbestemming. Het totale resultaat na de bestemming van € 3,7 miljoen bestaat uit een positief saldo van de taak watersysteembeheer van € 5,1 miljoen en een negatief saldo van € 1,4 miljoen van de taak zuiveringsbeheer.

Voordat we overgaan tot een analyse en de bestemming van het resultaat, stellen we voor om de begrote onttrekking uit de algemene reserve voor een bedrag van € 987.500 terug te draaien. In 2023 was € 1 miljoen vrijgemaakt uit de reserve voor het uitvoeren van IV-projecten met een reëel terugverdienpotentieel. Door het tekort aan informatieprofessionals op de arbeidsmarkt zijn we er in 2023 niet in geslaagd concrete plannen op te stellen en uit te voeren. Daardoor hebben we nauwelijks uitgaven gedaan.

Conform de nota Reserves en voorzieningen 2022 wordt het resultaat als volgt geanalyseerd en bestemd:

- Het negatieve saldo van de taak zuiveringsbeheer wordt niet geanalyseerd. Het voorstel is om dit tekort te dekken vanuit de tariefdempingreserve zuiveringsbeheer. Doordat we eerst € 493.750 (de helft van het IV-budget) terug laten vloeien naar de algemene reserve vrij besteedbaar, wordt de onttrekking € 1,9 miljoen.

- Het positieve resultaat van het watersysteembeheer is wel geanalyseerd. Dit bestaat uit een deel efficiencyresultaat en een deel niet-efficiencyresultaat. Ook hier wordt eerst de correctie gemaakt voor het IV-budget, waardoor een positief te verdelen resultaat overblijft van € 4,6 miljoen:
 - Het efficiencyresultaat is € 4,1 miljoen. Dit wordt gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar.
 - Het niet-efficiencyresultaat bedraagt € 0,5 miljoen en gaat naar de tariefdempingreserve watersysteembeheer.

Samengevat is het voorstel om het resultaat als volgt te bestemmen:

Tabel 7.13 Resultaatbestemming

Resultaatbestemming	Bedrag
Algemene reserve vrij besteedbaar	5.089.991
Tariefdempingreserve watersysteembeheer	470.154
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	-1.854.805
Bestemd resultaat 2023	3.705.340

7.8 Voorzieningen

De voorzieningen omvatten toekomstige financiële verplichtingen en risico's. Om voorzieningen te vormen, moet er sprake zijn van een noodzaak en/of een verplichting. Met voorzieningen zorgen we voor kostenegalisatie: door jaarlijks een bedrag in een voorziening te storten, voorkomen we grote schommelingen in de kosten. De voorzieningen voor dubieuze debiteuren zijn onder de post kortlopende vorderingen aan de debetzijde van de balans verantwoord.

Tabel 7.14 Verloopstaat voorzieningen

Voorzieningen	Saldo 01-01-2023	Overige interne vermeerderingen	Interne verminderingen	Saldo 31-12-2023
Voorziening wachtgeld	18	506	187	337
Voorziening pensioen (oud-)bestuurders	367		201	166
Totaal voorzieningen	385	506	388	503

Voorziening wachtgeld

Deze voorziening dekt de toekomstige aanspraken op wachtgeld van voormalige medewerkers en collegeleden. De onttrekkingen in 2023 hebben betrekking op uitbetalingen van in het verleden opgebouwde aanspraken en nieuwe aanspraken die in 2023 zijn vastgesteld. Eind 2023 is een dotatie aan de voorziening gedaan om aan alle aanspraken te kunnen voldoen.

Voorziening pensioen (oud-)bestuurders

(Oud-)bestuurders hebben pensioen opgebouwd bij een verzekeraar. De opbouw hiervan is in 2022 gestopt. Het opgebouwde bedrag blijft bij de verzekeraar staan en kan worden aangesproken bij een eventueel verzoek voor waardeoverdracht. Om aan onze huidige en toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen, hebben we een voorziening getroffen. De voorziening is opgebouwd uit twee delen: de premie die gestort is bij de verzekeraar en een bedrag in de voorziening om het tekort aan te vullen door indexatie (benodigd kapitaal minus beschikbaar kapitaal). Uit een recente berekening bleek dat het benodigde kapitaal lager is dan het totaal beschikbare kapitaal bij de verzekeraar en in de voorziening. Daarom hebben we de voorziening verminderd met dat overtollige bedrag (€ 0,2 miljoen).

7.9 Vaste schulden met een looptijd van één jaar en langer

Tot de langlopende schulden behoren de langlopende geldleningen die we hebben opgenomen. In het onderstaande overzicht is de opbouw hiervan weergegeven. De opgenomen geldleningen betreffen onderhandse geldleningen.

Tabel 7.12 Verloopstaat langlopende schulden

Langlopende schulden	Saldo 01-01-2023	Opname	Aflossing	Saldo 31-12-2023	Rente 2023
<i>Onderhandse geldleningen</i>					
Nederlandse Waterschapsbank	470.588		20.000	450.588	20.291
<i>Geldleningen financiering AWZI Harnaschpolder</i>					
Nederlandse Waterschapsbank	174.650		20.228	154.423	8.111
Totaal	645.238	0	40.228	605.011	28.402

Nederlandse Waterschapsbank

De leningen met een looptijd van één jaar of langer zijn conform de voorschriften geclassificeerd als langlopende schulden. De onderhandse geldleningen betreffen, op één na, fixeleningen met verschillende aflossingsdata. De gemiddelde rentevoet is 4,16%. De leningen voor de herfinanciering van de PPS betreffen lineaire geldleningen met een looptijd van vijftien jaar. Voor de leningen zijn geen zakelijke zekerheden gesteld.

In 2023 hebben we € 40,2 miljoen afgelost. Hiervan is € 20,2 miljoen de jaarlijkse aflossing op de PPS-leningen. De andere € 20 miljoen betreft de aflossing van een fixelening. Deze lening had een looptijd van 18 jaar en een rentepercentage van 3,865%.

7.10 Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Tabel 7.13 Overzicht netto vlottende schulden

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan 1 jaar	31-12-2023	31-12-2022
Schulden aan leveranciers	15.866	4.886
Overige negatieve rekening-courantverhoudingen	2.329	1.997
Schulden i.v.m. te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	4.331	1.062
Totaal	22.526	7.945

Schulden aan leveranciers

Het saldo bestaat uit de nog niet betaalde facturen van leveranciers. De grootste post betreft facturen van Delfluent voor een totaal van € 7,3 miljoen. Van het dispuut met Delfluent wordt een deel als onbetwist beschouwd. Delfluent heeft voor dat onbetwiste deel voor 2022 en 2023 facturen gestuurd. Het bedrag dat nog wordt betwist, is opgenomen onder de overlopende passiva (zie paragraaf 7.11) onder het kopje Nog te betalen kosten exploitatie Delfland. Zie ook de toelichting onder het kopje Langlopende leaseverplichting in paragraaf 7.12.

Overige negatieve rekening-courantverhoudingen

Eind 2023 bedroeg de rekening-courantschuld bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) € 2,3 miljoen.

Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale premies, pensioenpremies

Het saldo bestaat uit nog af te dragen loonbelasting en premies over december 2023.

7.11 Overlopende passiva

Tabel 7.14 Overzicht overlopende activa

Overlopende passiva	31-12-2023	31-12-2022
Verplichtingen aan het personeel	3.006	1.887
Transitorische rente	4.663	4.768
Nog te betalen kosten exploitatie Delfland	40.106	22.942
Nog terug te betalen belastingen	2.692	3.187
Ontvangen voorschotbedragen overig	39	40
Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	8.652	8.834
Diverse vooruit ontvangen bedragen	14.108	42
Totaal	73.266	41.701

Verplichtingen aan het personeel

Het saldo per 31 december bestaat vooral uit de waarde van de rechten van werknemers op vakantiedagen, IKB-verlof en het deel van het persoonsgebonden basisbudget (zie ook paragraaf 7.12) dat is omgezet naar uren.

Transitorische rente

Deze post betreft de lopende rente over 2023 van de langlopende leningen die achteraf in rekening wordt gebracht.

Nog te betalen kosten exploitatie Delfland

Deze post heeft betrekking op in 2023 geleverde goederen en diensten waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen. De omvang van de post is te wijten aan het dispuut met Delfluent, dat sinds 2022 loopt (zie paragraaf 7.12).

Nog terug te betalen belastingen

Dit bedrag betreft de nog terug te betalen waterschapsbelastingen over voorgaande jaren.

Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen

In 2023 heeft de provincie Zuid-Holland een beschikking verleend voor natuurmaatregelen in de Solleveld en Kapittelduinen. De totale beschikking bedraagt € 1 miljoen, waarvan € 0,8 miljoen in drie termijnen als voorschot wordt uitbetaald. De eerste termijn is in 2023 ontvangen.

Het bedrag dat we in 2021 hebben ontvangen voor de pilot Rivierkreeften en het bedrag dat we van het ministerie van VWS hebben ontvangen voor de analyse van rioolwater op COVID zijn beide in 2023 vrijgevallen. Van het Nationaal Restauratiefonds is een klein deel vrijgevallen naar de exploitatie. Het overige bedrag blijft staan als vooruit ontvangen, omdat het onderliggende project nog niet is afgerond.

De bijdragen voor de projecten Waterharmonica en Zoetwaterfabriek blijven als vooruit ontvangen staan totdat de projecten worden geactiveerd. Dan valt het bedrag vrij en wordt het in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop over 2023 van deze post:

Tabel 7.15 Verloopstaat ontvangen voorschotten openbare lichamen

Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	Saldo 01-01-2023	Vrijgevallen tgv exploitatie	Ontvangen	Saldo 31-12-2023
Solleveld en Kapittelduinen 2023-2025	0	99	265	165
Pilot Rivierkreeften	100	100	0	0
Analyse corona rioolwater	246	246		0
Nationaal Restauratiefonds	18	2		16
Bijdrage Metropoolregio voor Waterharmonica en Zoetwaterfabriek	8.470			8.470
Totaal	8.834	447	265	8.652

Diverse vooruit ontvangen bedragen

Hierin is € 13,9 miljoen opgenomen aan vooruit ontvangen belastingopbrengsten van de RBG (zie paragraaf 7.5).

7.12 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Op basis van de kadernota Rechtmatigheid 2021 van de commissie BBV kunnen meerjarige inkoopcontracten worden toegelicht die niet voldoen aan de Europese aanbestedingsregels.

Overige (meerjarige) verplichtingen

Hieronder vermelden we de belangrijkste verplichtingen die groter zijn dan € 500.000. Uit ons financiële systeem blijkt dat er voor € 113,2 miljoen aan verplichtingen is geregistreerd die meerjarig en/of minimaal € 500.000 zijn. In onderstaand overzicht zijn de meerjarige verplichtingen uit inkoopcontracten weergegeven:

Tabel 7.16 Verplichtingen meerjarig en/of minimaal € 500.000

Niet uit de balans blijkende meerjarige verplichtingen (bedragen * € 1 miljoen)	Saldo 31-12-2023
Aanleg beton- en staalconstructies	1,6
Aanleg waterkeringen	0,5
Aanleg waterzuiveringsinstallaties	4,1
Nieuwbouw en renovatie gebouwen	3,4
Contractvergoeding PPS	68,7
Contributie/lidmaatschap beroepsorganisatie	2,3
Ecologisch onderhoud door derden	1,2
Elektriciteit levering	1,3
Elektriciteit netbeheer	1,5
Installatie E-installaties	2,2
Onderhoud groengebieden maaien bermen	2,1
Onderhoud watersystemen vaarwegen	12,5
Slib verwerking	8,9
Vaste en mobiele telefonie/verbindingen	1,2
Totaal	113,2

Vpb-plicht (vennootschapsbelasting)

De waterschappen zijn sinds 2016 vpb-plichtig geworden. Dit houdt in dat we winstbelasting moeten afdragen over ondernemersactiviteiten. Denk hierbij aan het uitlenen en detacheren

van personeel, het overnemen van het beheer en onderhoud van gemeentelijke kunstwerken en het vermarkten van reststromen (de levering van biogas (groen gas) aan bedrijven en de levering van elektriciteit aan het net). Hoewel Delfland zelf geen winst maakt, kan op projectniveau fiscaal gezien wel sprake zijn van winst. De aanslag vennootschapsbelasting over 2022 en de verwachte aanslag over 2023 zijn verwerkt in deze jaarrekening.

Verleende garanties

We hebben aan diverse verbonden partijen financiële garanties verleend. Deze hebben we toegelicht in paragraaf 4.9. Een overzicht van deze garanties vindt u in de tabel hieronder. In 2023 zijn we niet aangesproken op de verleende financiële garanties.

Tabel 7.17 Overzicht gegarandeerde geldleningen en borgstellingen

Verbonden partijen	Geld-gever	% deel-neming	Rente%	Hoofdsom	Restant schuld	Gegarandeerde restschuld	
					31-12-2023	01-01-2023	31-12-2023
DRSH Zuiveringsslib N.V. (HVC)	NWB/BNG	24,00%	div	35.523	8.661	2.571	2.079
Regionale belastinggroep	NWB	39,00%	div	4.006	2.500	1.043	975
Aquon	NWB/BNG	8,40%	div	48.660	44.506	1.350	3.739
Unie van Waterschappen	NWB	8,59%	2,75	6.012	4.569	413	392
Totaal				94.201	60.237	5.377	7.185

Langlopende leaseverplichting

Voor de bouw, het beheer en het onderhoud van de AWZI's Harnaschpolder en Houtrust zijn we een langlopende overeenkomst aangegaan met Delfluent in de vorm van een publiek-private samenwerking. Op basis van deze overeenkomst is Delfland verplicht om tot en met 2033 jaarlijks een geïndexeerd bedrag voor beheer en onderhoud te betalen. De index voor energie en chemicaliën is in 2022 dermate gestegen dat het geïndexeerd bedrag voor beheer en onderhoud in onze ogen onevenredig is toegenomen ten opzichte van de kostenstijging. Gesprekken met Delfluent over deze situatie hebben niet tot een oplossing geleid. Eind 2023 is Delfluent een arbitrageproces gestart om het geschil te beslechten.

De betalingen voor beheer en onderhoud aan Delfluent waren ook in 2023 gebaseerd op de uitgangspunten van 2021 en zijn verhoogd met het deel van het geïndexeerd bedrag waar geen meningsverschil over is. In de jaarrekening 2023 is de dienstverleningsvergoeding PPS voor het beheer en onderhoud opgenomen op basis van het voorzichtigheidsprincipe.

Persoonsgebonden basisbudget

In de cao is voor het personeel het recht opgenomen om voor een periode van vijf jaar € 6.000 te kunnen besteden aan persoonlijke ontwikkeling en/of een reservering voor toekomstig verlof. Voor zover het budget niet is omgezet in een verlofrecht (zie paragraaf 7.11), is dit niet opgenomen als een financiële verplichting aan het personeel. Het bedrag dat per 31 december als recht openstaat, bedraagt € 2,6 miljoen (2022: € 2,8 miljoen).

Het recht op persoonlijke ontwikkeling is in de begroting verwerkt voor een jaarlijks bedrag dat gelijk is aan een vijfde van het totale recht: € 0,6 miljoen. Het gebruik van dit recht hoeft niet gelijkmatig plaats te vinden. Ook kan het recht onbenut blijven. Op de balans is geen rekening gehouden met een lager gebruik. In de praktijk is het nog niet voorgekomen dat het gebruikte recht groter is dan het jaarlijks gebudgetteerde deel.

7.13 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen bijzonderheden te melden.

8 Bijlagen

8.1 Bijlage I: Geactiveerde projecten 2023

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investeringsplan	Investeringskrediet	Bruto uitgaven tot en met 2023	Restant krediet
BGO Groene Kades	0.701916/002	1	0	4.838.301	4.838.301	0
NEZ Plas Madestein Witte vlek	0.701956/002	2	0	549.075	549.075	0
NEZ Van Buerenlaan	0.701956/031	2	0	205.000	0	205.000
BGO Cluster Midden Delfland/701916	0.701969/001	1	0	1.533.218	1.533.218	0
Gemaal Westambacht	0.702039/011	3	1.564.000	1.885.000	1.794.527	90.473
Duiker Lookwatering	0.702067/001	3	282.000	295.500	295.365	135
Vervanging primair slibpompinstallaties DGL	0.702070/007	4	0	692.606	692.606	0
KHR Gemaal Klaas Engelbrechts	0.702077/002	3	0	549.755	549.755	0
Gemaal Westland	0.702077/003	3	0	78.623	78.623	0
Gemaal Vlaardingen-West	0.702077/005	3	0	985.093	985.093	0
Gemaal Noord-Kethelpolder	0.702077/007	3	0	382.043	382.043	0
BGO Compartimenteringswerken	0.702084/015	1	0	38.623	38.623	0
NVO Lombokstraat	0.702108/005	2	0	64.156	64.156	0
Totaal			1.846.000	12.096.992	11.801.385	295.607

Het totaal van de kolom Investeringskrediet is hoger dan het totaal van de kolom Investeringsplan. Dit komt doordat de projecten waar het investeringsplan 0 is, deel uitmaken van een verzamelkrediet. De verzamelkredieten worden uitgewerkt in de elkredieten met een afzonderlijk krediet zonder apart investeringsplan. Als het bedrag bij het investeringsplan hoger is dan het investeringskrediet, dan is de post onvoorzien uit het investeringsplan niet (volledig) opgenomen als krediet.

8.2 Bijlage II: Restantkredieten

Projectnaam en nummer (bedragen in €)	Projectnummer	Pro- gramma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven tot en met 2023	Restant krediet
Waterharmonica	0.701835/001	4	11.365.000	10.600.000	2.169.179	8.430.821
BGO Cluster zeer complex/701753	0.701914/001	1	0	3.865.000	3.500.825	364.175
Verzamelkrediet Gecombineerd BGO 2016-2020	0.701916/001	1	30.964.353	4.289	0	4.289
Kadeverbetering N468	0.701937/001	1	0	5.462.000	3.889.787	1.572.213
BGO Delft Noord DSM (WOK)/701916	0.701945/001	1	0	80.000	67.831	12.169
NEZ Lierwatering KRW/701956	0.701950/001	2	0	1.167.700	1.150.393	17.308
NEZ Rotterdamse Schie/701956	0.701951/001	2	0	692.710	592.238	100.472
Natte ecol. zones 2016-2021	0.701956/001	2	15.882.200	1.397.681	0	1.397.681
NEZ Gaagweg - Schipluiden	0.701956/014	2	0	442.711	52.212	390.499
NEZ Madestein Noordoost	0.701956/016	2	0	730.000	22.208	707.792
NEZ Strijp - Honselersdijk	0.701956/017	2	0	153.600	139.265	14.335
NEZ Honderdland	0.701956/018	2	0	410.971	410.971	0
NEZ Zwethkanaal (Groeneweg 177 + Hoogspanningstracé)	0.701956/024	2	0	52.000	26.742	25.258
NEZ Nieuweweg/Pouwelslaan	0.701956/025	2	0	123.500	68.903	54.597
NEZ Verkenningen	0.701956/026	2	0	82.000	65.925	16.075
NEZ Oude Spui	0.701956/027	2	0	1.596.906	1.391.177	205.729
NEZ Madestein Zuidwest (ON HOLD)	0.701956/028	2	0	972.400	65.161	907.239
NEZ Waelpark Dijkkerwael	0.701956/029	2	0	35.145	18.884	16.261
NEZ Optimalisatie Nieuwe Water	0.701956/030	2	0	71.000	81.608	-10.608
BGO Cluster Westland/701916	0.701964/001	1	0	2.920.000	2.457.876	462.124
BGO Dijkhoornseweg/701916	0.701966/001	1	0	1.837.000	1.813.754	23.246
BGO Cluster Maassluis/701916	0.701968/001	1	0	3.238.000	3.066.044	171.956
Berging en VPP Molenvlietpark	0.701972/001	3	6.250.000	3.525.000	4.873	3.520.128
NEZ Coldenhovelaan/701956	0.701975/001	2	0	403.056	391.519	11.537
NEZ Plas Molenweg Berkel/701956	0.701992/001	2	0	276.083	263.973	12.110
BGO WOK Vaartweg - Broekkade	0.702000/001	1	0	2.671.281	1.650.295	1.020.986
BGO WOK Pijnackersevaart	0.702001/001	1	0	735.966	437.157	298.809
WOK KVP dorp De Zweth	0.702016/001	1	0	2.706.000	2.700.573	5.427

Projectnaam en nummer (bedragen in €)	Projectnummer	Pro- gramma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven tot en met 2023	Restant krediet
Waterkerende constructies Schipluiden - Leidschendam - Voorburg	0.702021/001	1	0	9.790.000	8.420.685	1.369.315
Kade Schieveen Delftweg	0.702027/001	1	0	506.000	400.523	105.477
BGO WOK Lombokstraat	0.702036/001	1	0	755.000	553.355	201.645
Broekpolder maatregelen watersysteem	0.702059/001	3	340.400	304.400	5.580	298.820
Vervangingen zuiveringstechnische werken	0.702070/001	4	39.575.818	21.596.802	4.150	21.592.651
Vervanging effluentgemaal NWA	0.702070/004	4	0	2.500.000	676.080	1.823.920
Vervanging ontvangstwerk DGL	0.702070/009	4	0	1.496.000	1.269.883	226.117
Aanpassing slibontwatering DGL	0.702070/010	4	0	1.400.000	1.151.277	248.723
Daken slibbuffers en indikkers DGL	0.702070/014	4	0	150.000	0	150.000
8 rioolgemalen NWA elektr. techn. aanpassen	0.702070/016	4	0	800.000	251.320	548.680
Vervanging controllers en elektr. installaties DGL	0.702070/017	4	0	1.000.000	679.061	320.939
Vervanging controllers en elektr. installaties NWA	0.702070/018	4	0	2.500.000	2.354.649	145.351
Vervangen persleiding Perdiksepad	0.702070/019	4	0	388.914	161.698	227.216
Vervangen bestaande leidingen RG Maasdijk	0.702070/020	4	0	290.000	52.877	237.123
Vervanging luchtbehandeling rioolgemalen DGL	0.702070/021	4	0	200.000	78.021	121.979
Aanpassingen RG Merellaan	0.702070/022	4	0	665.000	20.582	644.418
Vervangen en vergroten cv-ketels	0.702070/023	4	0	1.055.000	396.501	658.499
Omgevingsvergunning AWZI DGL & NWA	0.702070/032	4	0	600.000	0	600.000
Persleiding De Lier-Maasland	0.702070/033	4	0	40.000	0	40.000
Nieuwbouw gemaal Commandeurspolder	0.702074/001	3	5.086.000	4.776.000	1.210.241	3.565.759
Collectieve verwijdering gewasbeschermingsmiddelen RWZI Nieuwe Waterweg	0.702076/001	4	7.080.000	6.655.000	2.161.417	4.493.583
Persleiding en gemaal De Lier - Staelduinen	0.702076/002	4	7.695.000	7.060.000	410.680	6.649.320
Onderhoud/aanleg gemalen/stuwen/inlaat	0.702077/001	3	6.594.700	4.778.187	28.655	4.749.531
Gemaal Nieuwlandse Molen	0.702077/010	3	0	1.759.000	1.157.995	601.005
Gemaal Oost Nieuwland Noordland	0.702077/011	3	0	421.000	423.341	-2.341
Opmaling Nieuwland Noordland	0.702077/012	3	0	310.000	310.464	-464
Opmaling Bagijneland Nieuwland Noordland	0.702077/013	3	0	331.000	324.848	6.152
Groot onderhoud gemaal Oude Lierpolder	0.702077/014	3	0	990.000	286.138	703.862

Projectnaam en nummer (bedragen in €)	Projectnummer	Pro- gramma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven tot en met 2023	Restant krediet
Gemaal De Zaaier	0.702077/017	3	0	865.000	877.917	-12.917
Renovatie gemaal Tedingerbreekpolder	0.702077/018	3	0	2.385.000	427.449	1.957.551
Gemaal Duifpolder	0.702077/019	3	0	310.000	87.663	222.337
Klein Huis ten Velde	0.702077/020	3	0	184.000	36.773	147.227
Nieuw gemaal Groeneveldsepolder	0.702077/021	3	0	1.760.000	28.199	1.731.801
Automatiseren krooshekreiniger Winsemius	0.702077/022	3	0	25.000	0	25.000
Verzakking gemaal Dijkpolder, Maasland	0.702078/001	3	1.515.000	1.715.000	1.605.379	109.621
Renovatie gemaal Dorppolder (ON HOLD)	0.702080/001	3	1.909.400	1.796.400	144.998	1.651.402
Vispassage gemaal Dijkpolder	0.702081/002	2	0	310.000	286.415	23.585
Vispassage Kerkpolder Noord	0.702081/004	2	0	190.000	0	190.000
Vispasseervoorziening bij de Wateringsesluis in Maassluis	0.702081/006	2	0	267.300	198.895	68.405
Veilige toestand biogasinstallatie DGL en NWA	0.702082/001	4	3.265.400	2.815.000	1.798.636	1.016.364
Verzamelkrediet assetsysteem waterkeringen	0.702084/001	4	20.279.000	26.995.262	0	26.995.262
VK assetsysteem waterkeringen algemeen	0.702084/002	1	0	634.000	319.577	314.423
BGO Berkelsche Zwethsluis	0.702084/005	1	0	2.090.000	327.055	1.762.945
BGO Wateringse Sluis	0.702084/006	1	0	830.000	771.196	58.804
BGO Groeneveldse Polder (Cl. Westland: WL_R065b)	0.702084/009	1	0	1.245.000	1.134.052	110.948
Grootschalige vervanging van beschoeiingen	0.702084/011	1	0	8.034.251	4.947.779	3.086.472
BGO Gooland-Zuid (Cl. Den H. + Leidsenv. - DH_P042b)	0.702084/012	1	0	285.000	180.173	104.828
KVP Katwijkerlaan (Cl. Lans. + Pijn. - PN_R055)	0.702084/013	1	0	250.000	125.430	124.570
KVP Oude Leedeweg (Cl. Lans. + Pijn. - PN_R056, PN_R130, PN_Z1)	0.702084/014	1	0	250.000	105.433	144.567
Waterscheiding Delftweg (R_C)	0.702084/016	1	0	50.000	3.267	46.733
Onderhoud groene kades Berkel en Rodenrijs L_R048 en L_P035	0.702084/017	1	0	385.000	16.557	368.443
Kade Aspar De Lier POL110_1	0.702084/018	1	0	365.000	21.357	343.643
Madestein Z-W Keringen 410_3a en 410_5	0.702084/019	1	0	135.000	0	135.000
Sluis Tweemolentjesvaart	0.702084/020	1	0	12.000	0	12.000
Groenzoom	0.702084/021	1	0	150.000	0	150.000
Energieneutraal Delfland	0.702085/001	4	9.500.000	50.000	13.838	36.162
Verhogen biogasopbrengst Harnaspolder	0.702085/002	4	0	1.500.000	204.873	1.295.127

Projectnaam en nummer (bedragen in €)	Projectnummer	Pro- gramma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven tot en met 2023	Restant krediet
Zonne-energie waterketen (Harnaschpolder & Houtrust)	0.702085/003	4	0	4.550.000	2.304.802	2.245.198
Zonne-energie waterkwantiteit (Kapittelland)	0.702085/004	4	0	1.300.000	157.200	1.142.800
Warmtepomp AWZI Harnaschpolder	0.702085/006	4	0	1.300.000	0	1.300.000
Windturbines	0.702085/007	4	0	750.000	3.025	746.975
Gemaal Bergsluis	0.702087/001	3	2.648.000	2.430.000	817	2.429.183
Verleggen persleidingen A4 Haaglanden N14	0.702089/001	4	0	302.000	-17.235	319.235
Optimalisatie transportsysteem rioolgemaal Morsestraat, Den Haag	0.702090/001	4	8.885.000	8.040.000	633.352	7.406.648
Filterinstallatie Broekpolder	0.702091/001	3	1.658.000	1.560.000	1.314.627	245.373
Nieuw gemaal Hooipolder	0.702093/001	3	1.192.000	1.035.000	217.441	817.559
Vismigratie Bergsluis	0.702094/001	2	170.000	300.012	0	300.012
Vispassage Dorppolder	0.702095/001	2	367.600	345.600	2.342	343.258
Inventarisatie benodigd onderhoud bergingen	0.702101/001	3	0	80.000	65.265	14.735
Verbeteren wateroverlast Oranjebuurt De Lier	0.702103/001	3	1.667.000	1.515.000	419.661	1.095.339
Vispassage gemaal Commandeurspolder	0.702105/001	2	320.000	300.000	28.774	271.226
Verzamelkrediet voor vismigratievoorzieningen	0.702106/001	2	0	2.239.988	0	2.239.988
Vispassage gemaal Tedingerbreekpolder	0.702106/002	2	0	415.000	0	415.000
Verzamelkrediet mitigerende maatregelen	0.702107/001	2	0	1.566.964	0	1.566.964
Golfbreker Dijckerwael 2 (Waelpark)	0.702107/002	2	0	174.036	125.978	48.058
Oeverbescherming Woudse Polder	0.702107/003	2	0	159.000	60.590	98.410
Verzamelkrediet waternatuur	0.702108/001	2	0	7.913.844	0	7.913.844
NEZ Zeven Gaten	0.702108/002	2	0	16.250	16.244	6
NEZ De Rel	0.702108/003	2	0	5.750	0	5.750
Uitvoeringsprogramma Wateroverlast 2023-2027	0.702110/001	3	0	717.000	0	717.000
ICT-infrastructuur	0.702111/001	6	0	780.500	460.484	320.016
Vervanging mobiele telefoons	0.702112/001	6	0	176.000	0	176.000
Verkenning AWZI De Groote Lucht	0.770001/001	4	0	720.000	692.949	27.051
Planvorming project Waterzuivering De Vergulde Hand	0.770001/002	4	0	53.870.000	1.284.396	52.585.604
Totaal			184.209.871	267.814.459	70.723.024	197.091.435

8.3 Bijlage III: Verbonden partijen en andere samenwerkingsvormen

Verbonden partijen

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie 2023
Nederlandse Waterschapsbank N.V. in Den Haag	1954	Bezit 755 aandelen A en 60 aandelen B. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt totaal € 114.425. E.V. eind 2022: € 2,0 miljard V.V. eind 2022: € 80,0 miljard.	Het verzorgen van het betalingsverkeer, de financiering en het uitkeren van dividend dragen bij aan de beleidsdoelstelling 'een duurzaam financieel evenwicht'.	Deelname aan de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.	In 2023 is een bedrag van € 827.000 wegens dividend 2022 beschikbaar gesteld.
Slibverwerking (GR) in Rotterdam	1 januari 2010	13,9% participatie in de GR. GR houdt 16,9% van de aandelen in het kapitaal van NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De GR ontvangt jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC en betaalt deze door aan de acht deelnemende waterschappen. E.V. eind 2022: € 196,2 miljoen V.V. eind 2022: € 784,9 miljoen	Delfland optimaliseert de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transporteren, zuiveren en slib verwerken.	Namens Delfland heeft één hoogheemraad zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur van de GR.	In 2023 was de garantstelling voor de GR € 53,7 miljoen.
Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V. in Naaldwijk	16 mei 2002	Sinds 2002 is het belang gemaximeerd op € 903.023. Sinds 2014 is dit volgestort en op basis van in 2015 gemaakte afspraken (Allonge) is dit 2% van het eigen vermogen. De waardering bedroeg per 31-12-2020 € 401.000 op de balans van Delfland. Ten opzichte van de inbreng is in voorgaande jaren verlies genomen. E.V. eind 2023: € 10,1 miljoen V.V. eind 2023: € 31,4 miljoen	Het in de planvormingsfase vanuit samenwerking zeker stellen van het waterbelang in nieuwe (woningbouw)projecten.	Delfland is een stille vennoot. Eén hoogheemraad is lid van de raad van vennoten van de cv. Na opheffen van de bv/cv-constructie (verwacht in 2027) wordt na verrekening van winst/verlies het ingelegd vermogen aan Delfland uitgekeerd.	Het geconsolideerde negatieve resultaat van de grondexploitatie van ONW verslechtert ten opzichte van de vastgestelde grondexploitatie (norm).
Regionale Belastinggroep (GR) in Schiedam	1 januari 2010	Betaling voor de diensten die de RBG verricht, volledig financieel aansprakelijk. De bijdrage voor 2023 bedroeg € 6,8 miljoen. E.V. eind 2022: € 5,2 miljoen	Door het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	Namens Delfland hebben twee hoogheemraden zitting in het algemeen bestuur van de RBG. De dijkgraaf is plaatsvervangend lid.	

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie 2023
		V.V. eind 2022: € 5,4 miljoen			
Aquon (GR) in Den Bosch	1 juli 2011	Delfland is mede-eigenaar, met een aandeel van 8%. De bijdrage van Delfland voor 2023 bedroeg in totaal € 2,7 miljoen. E.V. eind 2023: € 2,7 miljoen V.V. eind 2023: € 37,8 miljoen	Verbeteren van de waterkwaliteit door gezamenlijk onderzoek.	Een hoogheemraad heeft zitting in het algemeen bestuur. De dijkgraaf is technisch voorzitter van het bestuur.	
Het Waterschapshuis (GR) in Amersfoort	Vanaf 2010	De bijdrage van Delfland in 2023 bedroeg € 1.443.002 (exclusief btw). E.V. eind 2022: € 0,0 mln. V.V. eind 2022: € 10,2 mln.	Het Waterschapshuis bevordert en faciliteert de samenwerking tussen de waterschappen en binnen de sector op het gebied van informatievoorziening en draagt daarmee indirect bij aan alle strategische doelen van Delfland.	De dijkgraaf is voorzitter van het dagelijks bestuur van de GR en heeft zitting in het algemeen bestuur. Verder is Delfland vertegenwoordigd in de Opdrachtgeverstafel (OGT) en de Uitvoerend Overleg Tafel (UOT).	Eind 2023 is een nieuwe strategische visie voor Het Waterschapshuis vastgesteld.
Unie van Waterschappen (vereniging) in Den Haag	1927	Jaarlijks betalen we contributie aan de Unie. Voor 2023 was dit afgerond € 753.000. Dit is exclusief de bijdrage voor muskusrattenbestrijding, die ook aan de Unie wordt betaald.	De Unie van Waterschappen brengt de belangen van alle waterschappen in Nederland samen en vertegenwoordigt deze op nationaal niveau.	In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting.	
Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen in Delft	27 juli 2007	Jaarlijkse contributie € 1.500.	De overleggen tussen de portefeuillehouders dragen bij aan een goede onderlinge samenwerking tussen de waterschappen. Ook dragen ze bij aan eenduidige contacten met derden, waaronder de provincie.	De dijkgraaf is lid van het bestuur van de vereniging en tevens penningmeester.	
Aquaminerals B.V.	1 juli 2022	Delfland heeft 653 aandelen met een aanschafprijs van in totaal € 71.823. De jaarlijkse bijdrage aan Aquaminerals is bedoeld om de organisatiekosten te dekken van € 5 per ton materiaal met een vaste ondergrens van 2.000 ton.	Aquaminerals onderzoekt en faciliteert bij het streven van Delfland om grondstoffen terug te winnen en duurzaam te hergebruiken. Hiermee dragen zij bij aan beleidsdoelstellingen van de programmaliijn Circulaire Economie.	De directeur Ontwikkeling neemt deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders van Aquaminerals B.V.	

Andere samenwerkingsvormen

Partij	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang
Delfluent B.V.	2003	Dit is een publiek-private samenwerking. Wij betalen jaarlijks een fee aan Delfluent.	Delfluent beheert en onderhoudt voor ons de AWZI's Harnaschpolder en Houtrust. Het zuiveren van afvalwater is een van onze twee hoofdtaken. Deze samenwerkingsvorm draagt daaraan bij.	
Financiële eenheid (Overeenkomst kosten voor Gemene Rekening) in Rotterdam	1 januari 2019	Gemeenschappelijke administratie samen met de hoogheemraadschappen Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland. Bijdrage Delfland: 40% van de totale kosten. Voor 2023 bedroeg het aandeel voor Delfland afgerond € 969.000.	Door het volledig, tijdig en efficiënt voeren van de financiële administratie wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	Bestuurlijk overleg met de partners.
Centrale Salarisadministratie en Functioneel beheer (Overeenkomst kosten voor Gemene Rekening) in Delft	1 juli 2023	Gemeenschappelijke administratie samen met de hoogheemraadschappen Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland. Bijdrage Delfland: 33,3% van de kosten voor functioneel beheer en 31% van de overige kosten. Voor 2023 bedroeg het aandeel voor Delfland afgerond € 124.200.	Door het volledig, tijdig en efficiënt voeren van de salarisadministratie wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	Bestuurlijk overleg met de partners.
HVC N.V. in Alkmaar	1 januari 2010	De GR Slibverwerking is aandeelhouder B in de HVC. De aandeelhouders B staan 100% garant en ontvangen daarvoor een provisie. In totaal stond de GR op 31 december garant voor € 8,7 miljoen. Op basis van een verdeelsleutel is het aandeel van Delfland hierin 24%.	HVC voert al het aangeboden slib af en verwerkt dat op een verantwoorde manier.	Geen: de GR Slibverwerking houdt namens de deelnemende waterschappen 16,9% van de aandelen in HVC. De voorzitter van de GR neemt namens de GR deel aan de aandeelhoudersvergadering van HVC.
Muskusrattenbeheer (Overeenkomst Kosten voor Gemene Rekening) in Houten	1 januari 2012	Bijdrage van 5,3% van de totale kosten. Voor 2023 bedroegen de kosten € 0,6 miljoen. Landelijke kosten voor de bestrijding van muskusratten en beverratten lopen via de Unie van Waterschappen.	Muskusrattenbeheer is een taak van de waterschappen. Delfland is hiervoor de samenwerking aangegaan met vijf andere waterschappen.	Bestuurlijk overleg met per waterschap één hoogheemraad.
NAD (Netwerk waterketen Delfland)	22 november 2013	Bijdrage van 14% van de totale kosten. Voor 2023 bedroegen de kosten € 63.000. Voor 2024 wordt een vergelijkbaar bedrag verwacht.	Een doelmatig en toekomstbestendig transport en zuivering van stedelijk afvalwater. Transitie van een lineaire naar een circulaire waterketen.	Delfland is partner van het NAD en zit in de regiegroep van de bestuurlijke watertafel vanuit NAD.
Stowa (Stichting) in Den Haag	1 januari 1992	De reguliere jaarlijkse bijdrage bedroeg in 2023 € 552.934.		Geen; er zitten minimaal 4 en maximaal 6 vertegenwoordigers vanuit de waterschappen in het bestuur van Stowa.

Partij	Ingangs- datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang
Alliantie Waterkracht	20 december 2021	Bijdrage van 8,5% van de kosten. Voor 2024 is dat circa € 61.000.	Kennis delen en gezamenlijk onderzoek doen naar waterveiligheid, watersysteem, klimaatadaptatie, zuivering van stedelijk afvalwater, et cetera.	Gemiddeld twee keer per jaar is er een bestuurlijk overleg met één hoogheemraad.
Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD)*	10 november 2020	Over 3 jaar € 100.000 bijdragen aan de stichting NPHD.	Delfland werkt samen met partners aan de doelen van NPHD (rijke natuur, gastvrij park en sterke gebiedsidentiteit) om zo de gemeente-overstijgende doelen van het NPHD én Delflands opgaven sneller en effectiever te bereiken.	Delfland vormt de stuurgroep samen met Dunea, Staatsbosbeheer, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Den Haag.

8.4 Bijlage IV: Overzicht Prestatie-indicatoren 2017-2023

In onderstaand overzicht is het verloop van de PI's weergegeven voor de periode 2017-2023. Hierin zijn alle relevante PI's opgenomen uit de begroting 2023 en voorgaande jaren.

Programma Prestatie-indicator	Resultaat 2017	Resultaat 2018	Resultaat 2019	Resultaat 2020	Resultaat 2021	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Waterveiligheid									
Primaire waterkeringen op orde (55 kilometer)	100%	100%	100%	100%	100%	87%	87%	87%	87%
Regionale waterkeringen op orde (437 kilometer)	94%	82%	85%	87%	86%	87%	88%	87%	87%
Waterkwaliteit									
1. Zomergemiddelde stikstofgehalte West- en Oostboezem	3,3 & 2,3 mg/l	2,7 & 2,1 mg/l	2,2 & 1,8 mg/l	2,3 & 1,8 mg/l	2,8 & 2,1 mg/l	2,1 & 1,8 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l
2. ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen t.o.v. 2021 ¹	6,1% & 0,06 µg/l	6,5% en 0,07 µg/l	3,4% & 0,06 ug/l	4,4% & 0,06 µg/l	3,8% & 0,06 µg/l	6	14	6	-2
3. Toxiciteit: percentage metingen gewasbeschermingsmiddelen dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	81	86	94	94	76
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken						7	6	6	7
Waterkwantiteit									
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare)	38.400	39.744	39.950	39.957 (98,6%)	40.015 (98,7%)	40.022 (98,7%)	40.060 (98,7%)	40.060 (98,7%)	40.080 (98,9%)
Waterketen									
Verwijderingsrendement stikstof %	82,50%	83%	84%	83%	82%	81%	80%	80%	80%
Verwijderingsrendement fosfaat %	79,90%	84%	81%	82%	81%	83%	80%	80%	80%
Vermindering rioolvreemd water in %	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1%	1%	1%	1%	1%
Energieneutraal in %	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	71	92	93	94	94	94
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen exclusief methaan en lachgas)	18.226	19.834	8.478	6.547	7.122	6.752	3.800	6.550	6.550
GWW-opdrachten met duurzame/circulaire ambitie (conform grondstoffenakkoord)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	25%	49%	100%	100%	100%	100%
(Advies)diensten en leveringen met duurzame/circulaire ambitie						92%	60%	94%	94%

Programma Prestatie-indicator	Resultaat 2017	Resultaat 2018	Resultaat 2019	Resultaat 2020	Resultaat 2021	Resultaat 2022	Begroting 2023	Bijgestelde begroting 2023	Resultaat 2023
Financiën									
Netto schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet in %)	331%	302%	275%	257%	243%	223% ²	214%	213%	195%
Externe financiering in % vaste activa	n.v.t.	92%	90%	n.v.t.	80%	76%	80%	80%	72%
Vrije kasstroom (in € miljoen)	n.v.t.	37,9	36	24,9	21	23,2	-22,3 ³	-26,2	5,6
Organisatie en bestuur									
Medewerkmotivatie	n.v.t.	7,2	7,1	7,1	7,3	n.v.t. ⁴	7,3	7,3	8,0
TRCF (de mate van veiligheid in de organisatie, uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4,4	2,5	2	2,5	2,5	2,5
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	100%	98%	95%	85-90%	87%	86%	95%	95%	95%
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Niet beschikbaar	n.v.t.	≥7,5	5	5

- (1) De PI ESF's voor de ecologie is gebaseerd op het aantal verbeterstappen dat nodig is om de ecologie op orde te krijgen. Op basis van de prognose uit het ontwerp-KRW-programma gingen we uit van 84 benodigde verbeterstappen. Deze prognose is inmiddels bijgesteld, waarbij het effect van de doelaanpassing voor SGBP3 is verwerkt. Op basis hiervan zijn 38 verbeterstappen nodig tot en met 2027. Dat betekent iets meer dan 6 verbeterstappen per jaar in plaats van 14.
- (2) In het jaarverslag 2022 is als netto schuldquote 231% opgenomen. Bij het opstellen van dit jaarverslag hebben wij gezien dat er een fout zat in die berekening.
- (3) In de begroting 2023 is de vrije kasstroom vóór aflossing van de leningen weergegeven. Dit moet de vrije kasstroom ná de aflossing van de leningen zijn.
- (4) In 2022 is het klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd, omdat de benodigde voorbereiding groter was dan voorzien, vooral vanwege de AVG. Het onderzoek is in 2023 uitgevoerd.
- (5) Het onderzoek is uitgevoerd, maar door onvoldoende respons waren de resultaten niet representatief.

8.5 Bijlage V: Kwijtschelding publieke schulden kindertoeslagaffaire

Aanvraagformulier kwijtschelding van publieke schulden door waterschappen in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslag

Naam waterschap: Hoogheemraadschap van Delfland
Adres: Postbus 3061
Postcode en vestigingsplaats: 2601 DB Delft
Naam contactpersoon: J.F. Kooistra (RBG)
E-mailadres contactpersoon: jkooistra@derbg.nl
Telefoonnummer contactpersoon: 06-31654103

Jaar: 2023

Aantal gedupeerden in waterschap (paragraaf 3.3 uitkeringsregeling)	Berekend bedrag uitvoeringskosten (# gedupeerden * € 100) (paragraaf 3.3 uitkeringsregeling)	Kwijtscholden bedragen (paragraaf 3.2 uitkeringsregeling)
993	€ 99.300	a) Kwijtschelding Belastingopbrengst € 185.460,76 b) Kwijtschelding openstaande invorderingskosten € 36.164,95

Ondertekening dagelijks bestuur waterschap

Datum: 30 januari 2024

Plaats: Delft

Dr. P.H.W.M. Daverveldt

(voorzitter)

ir. P.C. Janssen

(secretaris)

8.6 Bijlage VI: Subsidieverantwoording NPLG

Aanvraagformulier subsidievaststelling		
<i>December 2023</i>		
Naam Waterschap	<i>Hoogheemraadschap van Delfland</i>	Hieronder geeft u een overzicht van de kosteninschatting met bijbehorende activiteiten en het aantal fte dat u heeft opgegeven in uw subsidieaanvraag. Daarnaast vermeldt u eveneens de daadwerkelijk gemaakte kosten, activiteiten en het aantal fte. Tot slot vermeldt u de relevante pagina's dan wel passages in de jaarrekening, het jaarverslag, de controleverklaring en het rapport van bevindingen.
Adres	<i>Phoenixstraat 32, 2611 AL Delft</i>	
Datum	<i>31-1-2024</i>	
Aanvraag is gedaan o.b.v. Regeling	<i>Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen</i>	
Beschikkingnummer	<i>1400013908</i>	
De aanvrager verklaart: - zich te hebben gehouden aan de aan de subsidie verbonden voorwaarden en verplichtingen. - de aanvraag en bijbehorende bijlagen naar waarheid te hebben ingevuld.		
Ondertekening		
Toon aan dat deze persoon gemandateerd is	<i>Mandaatregeling en regeling budgethouderschap zijn bij aanvraag toegevoegd.</i>	
Relevante pagina's dan wel passages in de jaarrekening, het jaarverslag de controleverklaring en het rapport van bevindingen.	In 2023 leverden het Rijk en de provincie een concept-ontwerp Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) en een ontwerp-Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) op. Hierin zijn de doelen voor klimaat, water en natuur tot ruimtelijke kaders voor het programma uitgewerkt. Bestuurders en adviseurs van Delfland namen hiervoor deel aan de bestuurlijke en ambtelijke gebiedsprocessen van het ZH-PLG. Dit waren overkoepelende bijeenkomsten ZH-PLG, overleggen in de kerngebieden Kust en Duinen en Vitale Veenweiden en overleggen in de deelgebieden Westland en Midden-Delfland. Delfland stemt bestuurlijk en ambtelijk af met de andere 6 waterschappen in het overlegorgaan Verenigde Zuid-Hollandse Waterschappen. Het waterschap nam in 2023 verder deel aan de bestuurlijke en ambtelijke werkgroepen NPLG en Bodemdaling van de Unie van Waterschappen. We zijn met elkaar aan het leren en ontwikkelen op de vraagstukken die het NPLG met zich meebrengt op het gebied van integraliteit, complexiteit en samenwerking. In 2024 werkt Delfland in de provinciale gebiedsprocessen mee aan een programma ZH-PLG en NPLG 1.0.	
2023		
	Raming	Realisatie
Bijdrage (incl. btw)	<i>€ 300.000,00</i>	<i>€ 316.203,95</i>
Aan welke activiteiten zijn de gelden besteed en voor hoeveel fte?	<i>Interne medewerkers 2,0 fte € 300.000 (verantwoording o.b.v. urenregistratie) en externe inhuur Royal HaskoningDHV € 150.935 (verantwoording o.b.v. facturatie)</i>	<i>Interne medewerkers 1,0 fte verdeeld over 8 medewerkers € 142.333 (verantwoording o.b.v. urenregistratie en schaal medewerker) en externe inhuur Royal HaskoningDHV € 173,870,95 (verantwoording o.b.v. facturatie)</i>

8.7 Bijlage VII: Lijst met afkortingen

1OBS	Eén onderhoudsbeheersysteem
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BGO	Buitengewoon Onderhoud
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIWA	Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen
BPL	Bijzonder Provinciaal Landschap
Burap	Bestuursrapportage
cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CERT	Computer Emergency Response Team
CIO	Chief Information Officer
CSIR	Cybersecurity Implementatie Richtlijn
Ctgb	College voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden
cv	Commanditaire vennootschap
D&H	Dijkgraaf en hoogheemraden
DBFO	Design Build Finance Operate
DGL	De Groote Lucht
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESF	Ecologische Sleutelfactoren
fido, Wet	Wet financiering decentrale overheden
GIS	Geografische Informatiesystemen
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GW	Grond-, Weg- en Waterbouw
HHD	Hoogheemraadschap van Delfland
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
HNP	Harnaschpolder
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
IB en P	Informatiebeveiliging en privacy
IDA	Informatiedocumenten en Archief
IKB	Individueel keuzebudget
ISAC	Information Sharing Analysis Centre
KCC	Klantcontactcentrum
KOTA	Kinderopvangtoeslagaffaire
KRW	Kaderrichtlijn Water
KVGR	Kosten voor gemene rekening
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MVI	Maatschappelijk verantwoord inkopen
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NEN	Nederlandse Norm
NEZ	Natte ecologische zone
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NWA	Nieuwe Waterweg
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
NVO	Natuurvriendelijke oever

OAS	Optimalisatie van Afvalwatersysteem
ODH	Omgevingsdienst Haaglanden
ONW	Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland
or	Ondernemingsraad
P&C	Planning en control
PA	Procesautomatisering
PBB	Persoonsgebonden basisbudget
PDCA	Plan Do Check Act
PI	Prestatie-indicator
PMB	Projectmanagementbureau
PMO	Periodiek Medisch Onderzoek
PPS	Publiek-private samenwerking
PROSA	Processen Samen
PVB	Planning voortgang en beoordeling
RBG	Regionale Belastinggroep
RI&E	Risico-inventarisatie en -evaluatie
SEB	Schoon en Emissieloos Bouwen
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
UO	Uitvoeringsorganisatie
UvW	Unie van Waterschappen
Vpb	Vennootschapsbelasting
VV	Verenigde Vergadering
Wpg	Wet politiegegevens
WNT	Wet normering topinkomens
Woo	Wet open overheid
WOR	Wet op de ondernemingsraden
WOZ	Waardering onroerende zaken
WVH	Waterzuivering Vergulde Hand

8.8 Bijlage VIII: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Zie de bijlage bij de vergaderstukken voor de VV van 30 mei 2023.